

Spis treści

Wstęp	2
1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Województwa Świętokrzyskiego	3
1.1. Charakterystyka Województwa Świętokrzyskiego	3
1.2. Sytuacja społeczno-gospodarcza regionu	6
1.3. Analiza SWOT	32
1.4. Dotychczasowa pomoc publiczna dla Województwa Świętokrzyskiego	36
2. Cele Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 oraz ich spójność z dokumentami krajowymi i UE	49
3. Priorytety Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013	56
4. System realizacji RPOWŚ	67
5. Tabela finansowa	72

Wstęp

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego (RPOWŚ) stanowić ma kompleksowe narzędzie prowadzenia polityki rozwoju regionu w latach 2007 – 2013. Prace nad projektem RPOWŚ rozpoczęły się w 2004 r. W dniu 16 czerwca 2005 r. Zarząd Województwa uchwałą nr 1040/05 przyjął wstępny projekt RPOWŚ, następnie przeprowadzono proces konsultacji i opiniowania programu wśród szerokiego grona przedstawicieli organizacji i instytucji społecznych, gospodarczych, samorządów lokalnych i wyższych uczelni. Po pierwszej fazie konsultacji, w dniu 31 sierpnia 2005 r. Zarząd uchwałą nr 1147/05 przyjął projekt RPOWŚ, ponownie poddany procesowi konsultacji. Dzięki temu pełniej zidentyfikowano skalę problemów w różnych aspektach rozwoju województwa, co uczynić ma z programu sprawne i efektywne narzędzie realizacji polityki regionalnej.

Projekt programu tworzony jest w wyjątkowo trudnych okolicznościach. Wraz ze zmianą ekipy rządowej, do której doszło w 2005 r., zmieniła się koncepcja prac nad dokumentami strategicznymi dotyczącymi rozwoju kraju. Zrezygnowano z projektu Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 – 2013, skupiającego całość przedsięwzięć rozwojowych z zaangażowaniem środków strukturalnych UE, na rzecz Strategii Rozwoju Kraju.

Punktem odniesienia dla tworzenia RPOWŚ były rozporządzenia Rady UE w sprawie funduszy strukturalnych, Strategiczne Wytoczne Wspólnoty na lata 2007 – 2013, dotyczące polityki spójności wspierającej wzrost gospodarczy i zatrudnienie, opracowane przez Komisję Europejską, oraz przyjęte przez Rząd Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia. W większości przypadków są to projekty dokumentów, których zapisy ulegają mniejszym lub większym przekształceniom, powodując konieczność wprowadzenia zmian w konstrukcji i treści programów operacyjnych.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 skoncentrowano działania ukierunkowane na wsparcie rozwoju gospodarki województwa, podniesienie poziomu jej innowacyjności i wszechstronnej poprawy jakości życia mieszkańców regionu. Głównymi źródłami finansowania tych przedsięwzięć będą środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, któremu towarzyszyć będzie współfinansowanie krajowe, zarówno publiczne jak i prywatne.

1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Województwa Świętokrzyskiego

1.1. Charakterystyka Województwa Świętokrzyskiego

Województwo Świętokrzyskie położone jest w środkowo-południowej części Polski na obszarze Wyżyny Kieleckiej (część środkowa i północno-wschodnia województwa), Niecki Nidziańskiej (część południowa) i Wyżyny Przedborskiej (część północno-zachodnia).

Świętokrzyskie otoczone jest sześcioma województwami (mazowieckie, lubelskie, podkarpackie, małopolskie, śląskie, łódzkie) z największymi aglomeracjami miejskimi w Polsce - Warszawską, Krakowską, Katowicką i Łódzką. Odległość od stolicy województwa do centrum tych aglomeracji mieści się w granicach 120 - 180 km. Województwo jest położone pomiędzy dwoma korytarzami infrastruktury transportowej relacji wschód-zachód o znaczeniu kontynentalnym (autostrady A-2 i A-4) oraz na wschód od korytarza relacji północ-południe (autostrada A1).

Powierzchnia Województwa Świętokrzyskiego, jednego z najmniejszych w Polsce – 11 708 km², stanowi 3,7% obszaru kraju (15 miejsce przed opolskim). Region zamieszkuje 1 288,7 tys. osób (3,4% ludności kraju, 13. miejsce przed podlaskim, opolskim i lubuskim). Gęstość zaludnienia jest niższa od przeciętnej w kraju - na 1 km² przypada 110 osób (11 miejsce), średnio w kraju -122 osoby, średnio w UE – 112,2 osób na km².

Województwo należy do najmniej zurbanizowanych rejonów w kraju. Sieć osadniczą w regionie stanowi 30 miast oraz 2832 miejscowości wiejskich. Sieć miejska jest stosunkowo dobrze rozmieszczona na całym obszarze, natomiast charakteryzuje się mniejszą gęstością niż w skali kraju. Przeciętnie jedno miasto w regionie przypada na 389,7 km², podczas gdy w Polsce na 354,1 km². Większą od przeciętnej gęstością charakteryzuje się sieć miejscowości wiejskich – na jedną miejscowość wiejską przypada 4,1 km² (w kraju 5,5 km²). W miastach naszego województwa mieszka tylko 45,5% ludności (15 miejsce), podczas gdy średni w kraju wskaźnik urbanizacji jest wyższy o 15,8 punktów i wynosi 61,7%. W miastach liczących poniżej 10 tys. mieszkańców mieszka 6,3% ludności regionu, od 10 – 50 tys. – 9,3%, 50 – 100 tys. – 13,9 %, powyżej 200 tys. (Kielce) – 16,4%.

Województwo Świętokrzyskie ma charakter przemysłowo-rolniczy, o wysokim stopniu koncentracji tradycyjnych działów przemysłu związanych z produkcją i obróbką metali, wydobywaniem i przetwórstwem surowców mineralnych oraz produkcją artykułów spożywczych. Charakterystyczny jest bardzo wyraźny podział na przemysłową północ i rolnicze południe stanowiące zaplecze dla produkcji ekologicznej żywności.

Większość ośrodków miejskich, skupiających znaczącą w skali województwa liczbę miejsc pracy w przemyśle koncentruje się na obszarze dawnego Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. Ma on bogate tradycje związane z przemysłem, głównie wydobywczym i przetwórczym surowców mineralnych (rud żelaza, miedzi, ołowiu).

Południowo-wschodnia część województwa ma generalnie rolniczy charakter związany z występowaniem dobrych gleb rędzinowych, wykształconych na węglanowych skałach kredowych oraz gleb lessowych Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej. Obszar ten, mimo dobrze rozmieszczonej sieci miast, jest znacznie mniej zurbanizowany ze względu na mniejszą przeciętnie liczbę mieszkańców w poszczególnych ośrodkach, mniejszą koncentrację przedsiębiorczości, w tym przemysłu, a zatem, mniejszą siłę ich oddziaływania na otoczenie.

W województwie wydzielonych jest administracyjnie 13 powiatów ziemskich i jedno miasto na prawach powiatu – Kielce, będące powiatem grodzkim oraz 102 gminy, w tym: 5 miejskich, 25 miejsko - wiejskie i 72 wiejskie.

Województwo Świętokrzyskie, zgodnie z unijną nomenklaturą jednostek terytorialnych NUTS, w całości odpowiada regionowi na poziomie NUTS III. Poziom NUTS III jest podstawową jednostką, w odniesieniu, do której dystrybuowane będą środki pochodzące z funduszy strukturalnych. Pokrywanie się granic regionu NUTS III z obszarem województwa sprzyja prowadzeniu mobilnej polityki regionalnej i efektywnemu wykorzystaniu środków pochodzących z funduszy strukturalnych.

Rolę administracyjnego, kulturalnego i gospodarczego centrum regionu pełnią Kielce (209,5 tys. mieszkańców). W systemie osadniczym kraju Kielce zaliczone są do krajowych ośrodków równoważenia rozwoju. Funkcje regionalnych ośrodków wzrostu pełnią miasta: Ostrowiec Świętokrzyski (74,5 tys. mieszkańców), Starachowice (53,7 tys.), Skarżysko-Kamienna (49,7 tys.) oraz Sandomierz (25,3 tys.). Dla zrównoważonego rozwoju całego regionu niezbędny jest wzrost ekonomiczny i rozwój społeczny takich ośrodków miejskich, jak: Końskie, Włoszczowa, Jędrzejów, Pińczów, Busko-Zdrój, Kazimierza Wielka, Staszów i Opatów.

Chociaż Kielce w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju zostały zakwalifikowane jedynie jako rozwijający się ośrodek miejski, to wyraźnie widać ukształtowane funkcje metropolitalne w mieście. Kielce podjęły inicjatywę polegającą na nawiązaniu współpracy z sąsiadującymi gminami, w celu utworzenia Kieleckiego Obszaru Metropolitalnego. W dniu 26 sierpnia 2005 r. podpisana została deklaracja współpracy między gminami Kielce, Chęciny, Daleszyce, Górnio, Masłów, Miedziana Góra, Morawica, Piekoszków, Sitkówka Nowiny, Strawczyn, Zagnańsk. Sygnatariusze deklaracji dostrzegli wzajemne powiązania funkcjonalne pomiędzy kierowanymi przez nich jednostkami samorządu terytorialnego i kształtowanie się Kieleckiego Obszaru Metropolitalnego, oraz podjęli wolę współpracy na rzecz rozwoju Kieleckiego Obszaru Metropolitalnego.

Do podstawowych bogactw naturalnych województwa należą kopaliny mineralne - pokłady kamienia gipsowego występujące na terenie regionu świętokrzyskiego, należą do najbogatszych w Europie. Pod względem wielkości i różnorodności zasobów oraz wielkości ich wydobycia województwo należy do przodujących w kraju. Świętokrzyskie zajmuje pierwsze miejsce w kraju pod względem produkcji kamienia gipsowego (100% krajowej produkcji) oraz spoiw gipsowych (85,7%), wapna (42,2 %) i cementu (34,3%). Ponadto z terenu województwa pochodzi 100% siarki rodzimej, 26,7% kruszywa mineralnego łamanego oraz 19,6% nawozów wapniowych i wapniowo-magnezowych.

Świętokrzyskie należy natomiast do grupy regionów mniej zasobnych w wodę. Sieć rzeczną tworzą tu lewostronne dopływy Wisły, z których największe to: Nida, Kamienna oraz Pilica. Pozostały obszar regionu obejmują zlewnie: Czarnej Staszowskiej, Koprzywianki, Opatówki, Kanału Strumień, ponad połowa zlewni rzeki Nidzicy oraz niewielka część zlewni rzek Iżanki i Krępianki. Zasoby wód powierzchniowych województwa wykorzystywane są głównie dla celów rolniczych i leśnych (stawy rybne, nawadnianie), technologicznych (zaopatrzenie przemysłu), komunalnych i energetycznych. Zasoby te wyrażone odpływem rocznym wynoszą ok. 1890 mln m³. Są one gromadzone głównie w zbiornikach wodnych oraz w niewielkim stopniu w stawach rybnych. Większość zbiorników zaporowych to zbiorniki niewielkie nieprzekraczające pojemności 1 mln m³. Ilość zretencjonowanej wody stanowi około 3,6% ogólnych zasobów wód powierzchniowych. W granicach województwa znajduje się 16 znaczących ujęć wód powierzchniowych, służących głównie celom przemysłowym. Najważniejsze ujęcia komunalne to Nowy Korczyn na rzece Nidzie oraz ostatnio oddane do eksploatacji nowe ujęcie w Starym Korczynie, również na rzece Nidzie. Zasoby wód podziemnych zalegają nierównomiernie. Zdecydowana większość wód podziemnych nadaje się bezpośrednio lub po prostym uzdatnianiu do wykorzystywania. Najtrudniejsze warunki hydrogeologiczne występują w obrębie Gór Świętokrzyskich oraz w południowo-wschodniej części województwa. Występują tam tereny bezwodne a wody

podziemne na terenach wodonośnych w części południowo-wschodniej nie nadają się do picia, gdyż zawierają duże ilości siarczanów, chlorków i siarkowodoru. Na obszarze Niecki Nidziańskiej, w rejonie Buska i Solca Zdroju występują wody mineralne o właściwościach leczniczych.

Region świętokrzyski należy do najczystszych ekologicznie obszarów Polski. Występuje tu bardzo bogata, zróżnicowana i często unikatowa szata roślinna, w tym rzadkie okazy roślinności: stepowej, górskiej, bagiennej oraz jedyne w Polsce centralnej zbiorowiska słonorośli. Żyje tu wiele rzadkich i chronionych gatunków zwierząt, w tym szczególnie zagrożonych w skali kraju i Europy.

Teren Województwa Świętokrzyskiego objęty jest różnego rodzaju formami ochrony. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona stanowi 66% ogólnej powierzchni województwa (pierwsze miejsce w kraju) natomiast pod względem powierzchni chronionej przypadającej na jednego mieszkańca województwo plasuje się na 2. miejscu (po warmińsko-mazurskim).

System obszarów chronionych obejmuje:

- Świętokrzyski Park Narodowy,
- 9 parków krajobrazowych,
- 68 rezerwatów przyrody,
- 18 obszarów krajobrazu chronionego,
- 87 użytków ekologicznych,
- 706 pomników przyrody,
- 9 stanowisk dokumentacyjnych,

Obszary wchodzące w skład europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000 (4 obszary SOO – specjalne obszary ochrony siedlisk oraz 2 obszary OSO – obszary specjalnej ochrony ptaków).

System obszarów chronionych łączy się z obszarami chronionymi sąsiednich województw – łódzkiego, mazowieckiego i małopolskiego.

Wysoka ranga środowiska przyrodniczego regionu w międzynarodowym i krajowym systemie przyrodniczym związana jest z występowaniem ważnych elementów sieci ekologicznej ECONET. Funkcjonują tutaj aż trzy węzły ekologiczne o randze międzynarodowej (Obszar Świętokrzyski, Buski i Środkowej Wisły) i cztery o randze krajowej (Obszar Przedborski, Cisowsko-Orłowiński, Nadnidziański i Miechowski), które poprzez sieć międzynarodowych i krajowych korytarzy ekologicznych (dolina Wisły, Nidy, Pilicy i innych rzek oraz kompleksy leśne) łączą się z podobnymi węzłami na obszarach sąsiednich województw.

Z punktu widzenia walorów środowiska przyrodniczego Województwo Świętokrzyskie należy do najbardziej atrakcyjnych w kraju. Do najważniejszych atutów regionu w tym obszarze należą:

- znaczące walory przyrodnicze, kulturowe, krajobrazowe oraz dydaktyczno-naukowe,
- dobry stan środowiska przyrodniczego, duże kompleksy leśne i atrakcyjne zbiorniki wodne,
- źródła wód mineralnych – ośrodki leczniczo wypoczynkowe Busko Zdrój i Solec Zdrój,
- obszary wiejskie o zachowanym, harmonijnym krajobrazie kulturowym, stwarzające możliwość rozwoju agro i ekoturystyki,
- stosunkowo łatwa dostępność regionu dla potencjalnych turystów oraz bliskość dużych aglomeracji miejskich: krakowskiej, katowickiej, warszawskiej, łódzkiej.

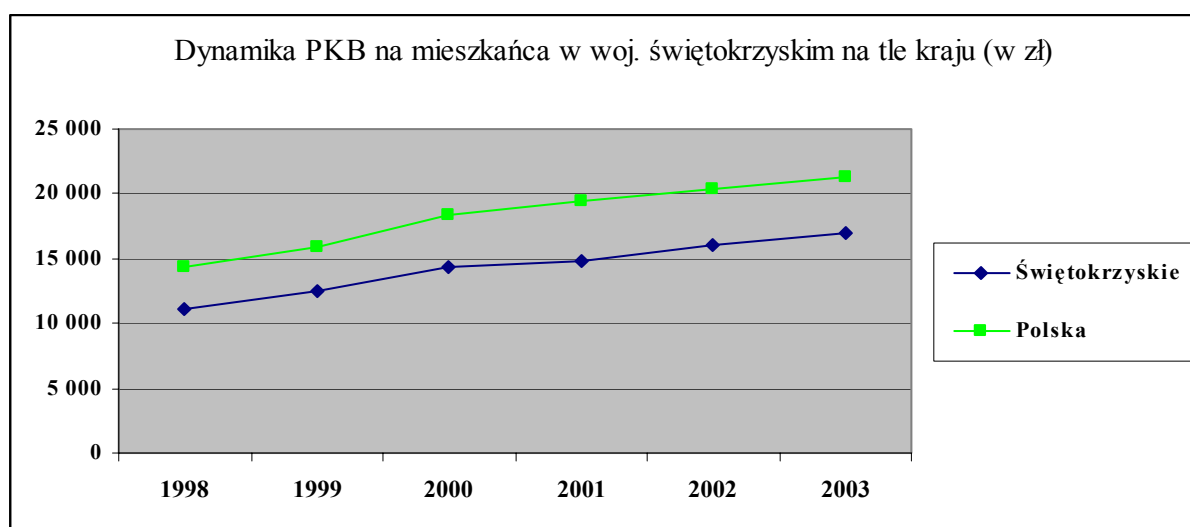
Dużą wartość estetyczną, poznawczą i dydaktyczną mają również walory kulturowe. Region świętokrzyski zapisał się bogatą przeszłością na kartach historii Polski. Przeszłość

województwa jest bogato udokumentowana licznymi zabytkami kultury materialnej i duchowej. Wiele zabytków posiada unikatowe walory w skali europejskiej bądź krajowej, pozostałe posiadają duże znaczenie regionalne lub lokalne. Niepowtarzalną wartość poznawczą posiadają zabytki techniki.

1.2. Sytuacja społeczno-gospodarcza regionu

GOSPODARKA, ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE INNOWACYJNOŚCI

Pod względem PKB w 2003 r., liczonym per capita, świętokrzyskie z kwotą 16 911 zł./os. plasowało się na 12 miejscu w kraju przy średniej krajowej 21 336 zł./os. Dynamikę PKB per capita w województwie świętokrzyskim na tle kraju obrazuje wykres, umieszczony poniżej.

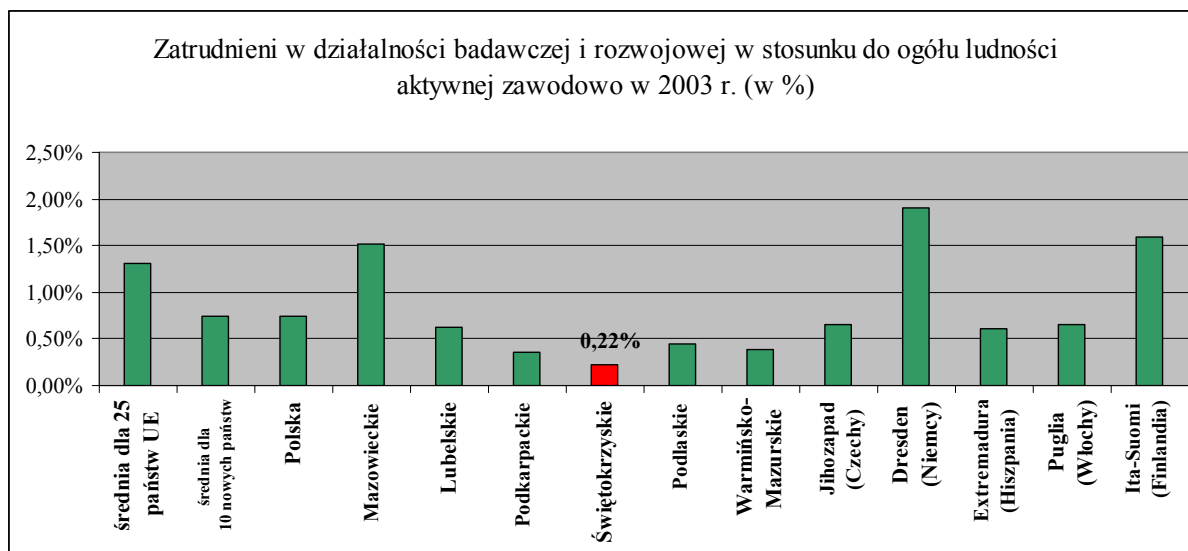

Źródło: Roczniki statystyczne 2000-2005.

Niska lokata województwa wynika ze struktury gospodarki regionu, w której dominują mało efektywne działy produkcji. Udział regionu w liczbie pracujących w kraju wynosi około 3,5%, przy czym w rolnictwie aż 6,81% a w przemyśle 2,67%. Przedsiębiorstwa istniejące w regionie są niedoinwestowane. Wartość wydatków na badania i rozwój w sektorze przedsiębiorstw jest o wiele niższa od średniej krajowej i wpływa na zwiększanie się dystansu względem najbardziej konkurencyjnych województw.

W województwie świętokrzyskim wartość dodana brutto na jednego pracującego w roku 2001 (30 406 zł) tylko w budownictwie stanowiła 109,6% średniej krajowej, natomiast w rolnictwie stanowiła zaledwie 53,8% a w przemyśle 91,1% średniej krajowej. W 2003 r. wartość dodana brutto na jednego pracującego wzrosła do 40 271 zł, zaś w 2004 wyniosła 42 381 zł.

Nakłady inwestycyjne w 2004 r. w sektorze przedsiębiorstw w Województwie Świętokrzyskim wyniosły 1,78% nakładów tego sektora w kraju, co plasowało nas na ostatniej pozycji; w porównaniu z rokiem 2003 nakłady inwestycyjne nieznacznie wzrosły. Natomiast nakłady na działalność badawczo-rozwojową w sektorze przedsiębiorstw wzrosły z 6,5 mln zł w 2002 r. do 11,1 mln zł w 2004 r. Stanowiło to jednak jedynie 0,75% nakładów poniesionych na ten cel w całym kraju.

Źródło: Eurostat

Stosunkowo wysoką aktywność inwestycyjną odnotowuje się natomiast w jednostkach samorządu terytorialnego. W roku 2003 jednostki terytorialne wszystkich szczebli na cele majątkowe wydatkowały łącznie 462 mln zł, co stanowi 7,4% nakładów krajowych, przy czym Samorząd Województwa Świętokrzyskiego wydatkował 4,3% środków będących w dyspozycji województw a samorzady gminne 4,5% wydatków majątkowych gmin. Rok 2004 przyniósł dalszy wzrost inwestycji jednostek samorządowych, które osiągnęły pułap 549 mln zł.

Kluczowymi czynnikami decydującymi o konkurencyjności gospodarki jest wysoki poziom innowacyjności przedsiębiorstw oraz efektywne wykorzystanie przez przemysł wiedzy i badań naukowych. Liczne badania i analizy dowodzą, że zdolność polskich przedsiębiorstw do tworzenia i wdrażania nowych technologii i produktów jest bardzo niska. Na tym tle sytuacja przedsiębiorstw funkcjonujących w Województwie Świętokrzyskim wyróżnia się szczególnie niekorzystnie. Uwzględniając kryteria oceny firm wysokiej techniki województwo świętokrzyskie plasuje się na jednej z ostatnich pozycji w kraju. Na 1000 firm produkcyjnych w województwie świętokrzyskim 2,9 zalicza się do sektora wysokiej techniki, przy średniej krajowej 5,9. Ponad połowa najważniejszych wyrobów wytwarzanych przez przemysł należy do sektora niskiej techniki.

Spośród 130 przebadanych jednostek przemysłowych ponad 70% odczuwa dużą potrzebę wprowadzenia nowych produktów i usług. Ale jeśli chodzi o poprawione lub nowe sposoby pracy, metody efektywnego zarządzania firmą to taką potrzebę odczuwa zaledwie 50% z nich. ¼ przedsiębiorstw budowlanych deklaruje współpracę z jednostkami B+R, a połowa analizowanych jednostek śledzi na bieżąco wyniki prac badawczo-rozwojowych. „Gazelami innowacyjności” są duże przedsiębiorstwa; MŚP to zazwyczaj podwykonawcy. Współpraca ta uruchamia pośredni transfer organizacji pracy, zarządzania oraz standardu usług, jak i wdrażania technologii wymuszanych przez głównych partnerów. Tym niemniej istotne jest to, iż większość badanych jednostek uważa, że kwestii innowacyjności należy poświęcić więcej uwagi w przyszłości.

802 przedsiębiorstwa przemysłowe w Świętokrzyskim wykorzystywało w 2004 r. komputery do sterowania i regulacji procesami technologicznymi, a 169 wykorzystywało linie produkcyjne sterowane komputerem. Wskaźniki te stanowią odpowiednio 3,3% i 2,18% udziału w kraju. Na niskim poziomie przedstawia się również wykorzystanie mediów elektronicznych przez świętokrzyskich przedsiębiorców. W 2002 r. w Świętokrzyskim 157

przedsiębiorstw posiadało lokalne sieci komputerowe (LAN), a 240 przedsiębiorstwa korzystały z usług Internetu, co sytuowało wówczas Świętokrzyskie odpowiednio na przedostatniej i 13 pozycji wśród polskich województw.

Dotychczasowa współpraca jednostek gospodarczych z jednostkami B+R i otoczenia biznesu jest niska. Praktycznie nie istnieje bezpośrednia pomoc w tworzeniu rozwiązań innowacyjnych i sprzedaż gotowych rozwiązań technologicznych, czy organizacyjnych dla sektora MŚP. Duże firmy, w większości międzynarodowe, nie potrzebują właściwie kontaktu z jednostkami B+R, bo same takie jednostki wewnętrzne posiadają.

W przekonaniu przedstawicieli zarówno dużych jak i średnich firm krajowych państwo powinno tworzyć systemy wsparcia innowacji i udzielać gwarancji kredytowych na wdrożenie takich systemów. Pomoc powinna objąć również wsparcie przy wdrażaniu procedur normalizacyjnych i uzyskiwaniu międzynarodowych certyfikatów.

Co do struktury gospodarczej, była ona – pod względem procentowego udziału poszczególnych rodzajów podmiotów gospodarczych w regionie - zbliżona do średniej krajowej. Mniej niż średnio w kraju było w 2004 roku spółek handlowych i spółek cywilnych.

W końcu 2004 roku w świętokrzyskim zarejestrowanych było 19 619 podmiotów gospodarki narodowej (bez zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą), co sytuuje województwo na 15 pozycji w rankingach krajowych. W porównaniu z rokiem 2003 odnotowano wzrost liczby tych podmiotów o 452. Indywidualną działalność gospodarczą prowadziło 83,5 tys. osób fizycznych, co stanowiło wartość o ok. 1 tys. niższą niż w roku 2003. Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych zlokalizowana jest w miastach. Wskaźnik przedsiębiorczości (mierzony liczbą podmiotów na 10 000 mieszkańców) wynosi w województwie 799 przy średniej krajowej 937. Dysproporcje w rozwoju przedsiębiorczości w województwie charakteryzuje ponad 2-krotna różnica w wielkości tego wskaźnika w miastach i na wsi. W strukturze podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON najwyższy odsetek przypadła na sekcję handlu i napraw – 38,7%. W następnej kolejności lokowały się podmioty działalności: obsługi nieruchomości i firm 12,2%, budowlanej – 11,0%, produkcyjnej – 9,7% i transportowej – 7,4%.

Pod względem zatrudnienia w budownictwie województwo świętokrzyskie utrzymuje się w granicach średniej krajowej i zajmuje szóste miejsce w kraju. Według stanu na koniec 2004 r. liczba podmiotów zarejestrowanych w sekcji „budownictwo” wynosiła 11 300.

Przedsiębiorstwa budowlane uświadamiają sobie zwiększającą się konkurencyjność na rynku i są świadome konieczności wprowadzania innowacji oraz nowych rozwiązań technologicznych i produkcyjnych, jak i zmiany sposobu organizacji i zarządzania. ¼ przedsiębiorstw budowlanych deklaruje współpracę z jednostkami B+R a połowa analizowanych jednostek śledzi na bieżąco wyniki prac badawczo-rozwojowych.

Gorsze niż przeciętnie w kraju wskaźniki przyrostu liczby podmiotów, w tym małych i średnich przedsiębiorstw wynikają głównie z:

- niekorzystnej w minionym okresie struktury przemysłu, zdominowanej przez duże zakłady przemysłu ciężkiego (hutnictwo, przemysł metalowy, obronny),
- niedostatecznego wyposażenia w infrastrukturę techniczną, warunkującą pozyskiwanie inwestorów,
- niewystarczające powiązania województwa z krajowymi ośrodkami wzrostu,
- niezadowalający poziom rozwoju sieci instytucji otoczenia biznesu, w tym szczególnie funduszy pożyczkowych, gwarancyjnych i venture capital,
- niedostateczne powiązania pomiędzy sektorem naukowym i badawczym, a gospodarką.

Przemysł Województwa Świętokrzyskiego ukształtowany został w ścisłym powiązaniu z istniejącymi tu zasobami surowców skalnych, chemicznych i energetycznych oraz z wielowiekowymi tradycjami związanymi z wytwarzaniem i obróbką metali. Duże

zasoby różnorodnych kopalin stanowiły i stanowią dobre zaplecze do rozwoju produkcji materiałów budowlanych. W rejonie Kielc oraz południowo-zachodniej części województwa występuje duża koncentracja przemysłu wydobywczego kopalin i przeróbki surowców skalnych, w tym wapieni dla przemysłu cementowego i wapienniczego. Przemysł cementowy to również północno-wschodnia część województwa (Ożarów). Na południowym obszarze województwa występują cegielnie i inne zakłady branży budowlanej, tam też ma miejsce największa w kraju produkcja wyrobów gipsowych wytwarzanych przez zakłady zlokalizowane na Ponidziu, a zwłaszcza w gminie Pińczów.

Reprezentatywnym dla województwa jest także przemysł metalurgiczny, maszynowy, odlewniczy i precyzyjny, w tym szczególnie produkcja rur, armatury, łożysk tocznych, kotłów centralnego ogrzewania. W województwie produkuje się również stal i wyroby hutnicze (huta w Ostrowcu Świętokrzyskim). Istotną rolę odgrywa przemysł spożywczy – 16,1% produkcji sprzedanej województwa. Przemysł ten zdominowany jest przez średnie i duże prywatne zakłady. Najprężniej rozwijające się branże to: mięsna, mleczarska, młynarska, cukiernicza i owocowo-warzywna. Ponadto duże znaczenie mają usługi poligraficzne i kolporterskie.

Budownictwo stanowi dla Świętokrzyskiego istotną szansę rozwoju społeczno-gospodarczego. Surowce mineralne występujące w Świętokrzyskim stanowią podstawę rozwoju przemysłu mineralnego, który reprezentują znane w kraju przedsiębiorstwa takie jak: Cementownia Dyckerhoff S.A., Zakłady Przemysłu Wapienniczego „Trzuskawica” S.A., Lafarge Cement Polska S.A., Zakłady Przemysłu Gipsowego „Dolina Nidy” S.A., „NIDA-GIPS” Sp. z o.o., Cementownia „Ożarów” S.A., Kopalnia Wapienia „MORAWICA”.

W regionie rozwija się Świętokrzyskie Zagłębie Odlewniczo-Kooperacyjne, nawiązujące do tradycji Zagłębia Staropolskiego (działalność S. Staszica) oraz przedwojennego Centralnego Okręgu Przemysłowego. Do podmiotów gospodarczych współpracujących w ramach klastra odlewniczego należą m.in. odlewnie, zakłady obróbki mechanicznej, obróbki cieplnej, cynkownie. Firmy zrzeszone w Świętokrzyskim Zagłębiu Odlewniczo-Kooperacyjnym podejmują działania mające na celu rewitalizację swego majątku, oraz wdrożenia nowoczesnych technik i technologii, co stawia tę branżę w gronie najbardziej rozwojowych i proinnowacyjnych gałęzi regionalnej gospodarki.

Największym problemem występującym w sektorze przemysłowym województwa są: słaba dostępność terenów przemysłowo-usługowych (rozproszona własność gruntów, niepełne uzbrojenie), brak przemysłu w większości małych miast oraz bariera kapitałowa będąca m. in. przejawem niskiej otwartości regionu dla inwestycji w tym sektorze gospodarki. Dla dalszego rozwoju gospodarczego regionu niezbędne jest funkcjonowanie sieci instytucji otoczenia biznesu tj. instytucji i organizacji wspomagających i usprawniających obrót kapitału, funkcjonowanie rynku i rozwój przedsiębiorczości. Instytucje te skupione są głównie w stolicy województwa, Starachowicach oraz Ostrowcu Świętokrzyskim, natomiast wyraźny ich niedobór obserwuje się w małych miastach i na obszarach wiejskich.

W regionie istnieje Specjalna Strefa Ekonomiczna "Starachowice" zajmująca łącznie powierzchnię 329,8 ha w następujących podstrefach:

- Starachowice - 167,9 ha
- Ostrowiec Św. - 94,7 ha
- Skarżysko - Kamienna - 10,5 ha
- Końskie - 16,4 ha
- Staporków - 9,9 ha

w tym poza województwem świętokrzyskim:

- Szydłowiec - 13,5 ha
- Tułowice - 16,9 ha.

W południowo-wschodniej części województwa obszar gminy Staszów włączony jest do położonej na terenie województwa podkarpackiego Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO PARK Wisła-San.

Ponadto na terenie województwa funkcjonują dwa Centra Transferu Technologii:

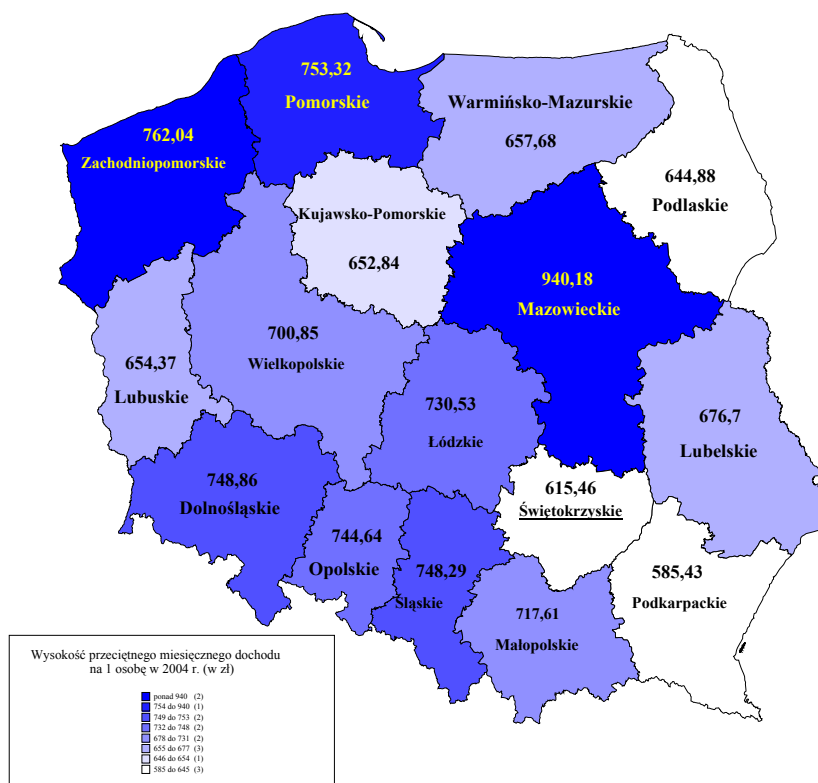
- Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa (SIPH)
- Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii (ŚCITT)

(według publikacji Ośrodki Innowacji w Polsce publikacja Stowarzyszenia Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce (SOOIPP) pod redakcją naukową: Krzysztofa B. Matusiaka)

Pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy województwa ma bez wątpienia dynamiczny rozwój infrastruktury wystawienniczej. Targi Kielce zajmują pozycję wicelidera polskiego rynku targowego, za Międzynarodowymi Targami Poznańskimi. Aktualnie udział firmy w polskim rynku targowym wynosi około 17%. W 2005 roku w kieleckim ośrodku targowym odbyło się 31 imprez wystawienniczych, których łączna powierzchnia wraz ze specjalnymi terenami prezentacyjnymi i imprezami towarzyszącymi zajęła ponad 140 tysięcy m². W najbliższym okresie planuje się modernizację i rozbudowę infrastruktury Targów i stworzenie Międzynarodowego Ośrodka Kongresowo – Wystawienniczego.

Niski poziom dochodów mieszkańców jest jednym z głównych czynników wpływających negatywnie na funkcjonowanie biznesu w regionie.

**Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę
w gospodarstwach domowych w 2004 r. (w zł)**

Źródło: Rocznik statystyczny województw 2005 r.

Dochody w gospodarstwach domowych przeliczone na jednego mieszkańca w 2004 r. były w Województwie Świętokrzyskim najniższe (oprócz Podkarpackiego) w kraju i wynosiły 615,46 zł/osobę przy średniej krajowej 735,40 zł.

ZASOBY LUDZKIE

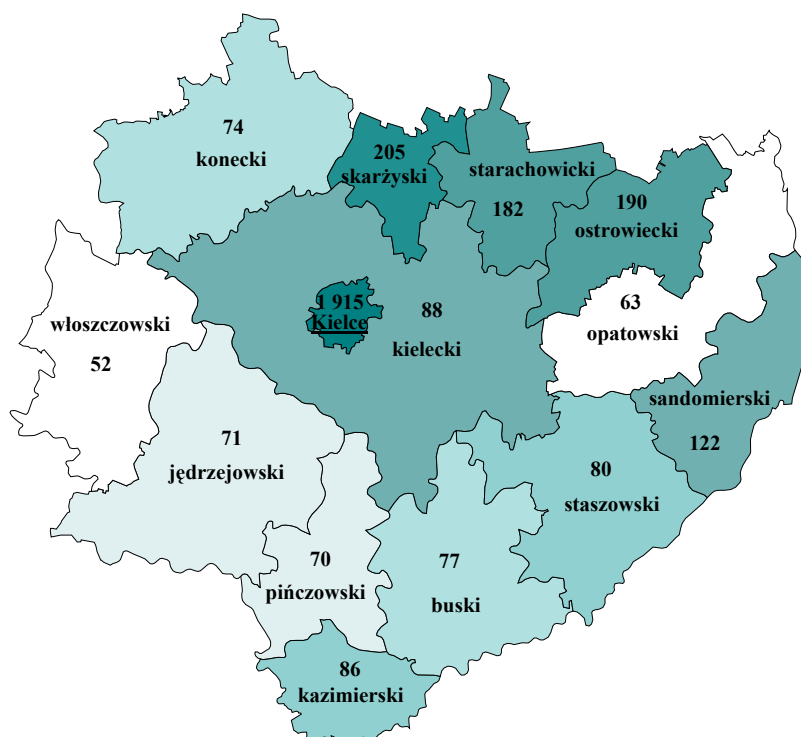
Zagadnienia demograficzne

Jednym z podstawowych czynników decydujących o potencjale rozwojowym regionu jest czynnik demograficzny. Według stanu na koniec 2004 r. liczba mieszkańców województwa wyniosła 1 288 693 osób, co stanowiło 3,4 % ludności kraju. Od 2000 r. liczba ludności regionu spadła o 14 tys. Gęstość zaludnienia wynosiła 110 osób/km² przy średniej krajowej 122 osób/km². 54,5% mieszkańców województwa zamieszkuje wieś i obszary wiejskie.

Najwyżej zurbanizowane, a co za tym idzie najbardziej zaludnione, są powiaty leżące w północnej części województwa. Ich rozwój w latach powojennych spowodował masowy napływ ludności znajdującej zatrudnienie w rozwijających się zakładach, będących częścią strategicznych dla państwa gałęzi przemysłu. Powiaty te dysponują obecnie największym potencjałem ludnościowym, który na skutek procesów restrukturyzacyjnych, realizowanych w obrębie tych gałęzi przemysłu, pozostaje w dużej mierze niewykorzystany.

Największa liczba ludności zamieszkuje powiaty: kielecki grodzki, kielecki ziemski, ostrowiecki i starachowicki. Wynika to z wielkości tych powiatów oraz z faktu, iż w ich obrębie najliczniej skoncentrowane są zakłady przemysłowe wraz z ich otoczeniem społeczno-instytucjonalnym.

Gęstość zaludnienia w poszczególnych powiatach w 2004 r. (os/km²)

Źródło: Rocznik statystyczny Województwa Świętokrzyskiego 2005 r.

Ogółem w województwie na 100 mężczyzn przypada średnio 105 kobiet. Najwięcej kobiet na 100 mężczyzn przypada w powiatach: kieleckim grodzkim, skarżyskim i ostrowieckim.

Analiza wskaźników ludnościowych wskazuje na niekorzystne trendy procesów demograficznych. Okres transformacji ustrojowej i społeczno-gospodarczej rozpoczęty z początkiem lat 90-tych charakteryzuje się podobnie jak w całym kraju, spadkiem przyrostu naturalnego, malejącą liczbą zawieranych małżeństw oraz niską mobilnością przestrzenną ludności. Przyrost naturalny w 2004 r. w przeliczeniu na 1000 ludności daje wskaźnik w wysokości (-) 1,6 i od kilku lat wciąż spada. Ujemny przyrost naturalny należy traktować jako zjawisko wynikające przede wszystkim z ogólnokrajowych tendencji demograficznych, których elementem jest sukcesywny spadek liczby urodzeń. Tendencje te w skali kraju wynikają z przyczyn ekonomicznych oraz zmian w sferze obyczajowości społecznej.

W 2004 r. zaobserwować można wzrost napływu osób migrujących na tereny wiejskie oraz zwiększenie odpływu z miast. Wskaźnik salda migracji (na 1000 mieszkańców) dla Miasta Kielce wynosił w 2004 r. -6,7 i był najbardziej niekorzystny w województwie. Równocześnie wskaźnik ten dla powiatu kieleckiego ziemskiego osiągnął wartość 5,0. Poza Miastem Kielce największy odpływ ludności zanotowano w powiatach: opatowskim, ostrowieckim i starachowickim (trzy osoby na 1000 mieszkańców).

Coraz większego znaczenia w ruchu wędrownym ludności nabierają migracje zagraniczne. W 2004 r. na terenie województwa zameldowało się na pobyt stały z zagranicy 176 osób, zaś w tym czasie za granicę wymeldowały się 144 osoby. Należy domniemywać, że w rzeczywistości z województwa za granicę wyemigrowało o wiele więcej osób, niż ukazane jest w oficjalnych statystykach. Trend ten zaobserwować można szczególnie wśród ludzi młodych, poszukujących za granicą pracy.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 61,94% ludności województwa (wg danych za 2004 r.). Wartość ta jest nieznacznie niższa niż średnia krajowa (63,5%). Grupa ta zwiększa swą liczebność od początku lat dziewięćdziesiątych. W roku 2004 na każde 1000 osób w wieku produkcyjnym przypadało 610 osób w wieku nieprodukcyjnym - dla porównania: w 1990 – 798 osób, w 1995 r. - 754 osoby, w (w kraju odpowiednio: 1990 – 739, 1995 – 705, 2003 – 630).

Systematycznie maleje liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym z 30,2% w roku 1990 do 21,17% na koniec 2004 roku. W kraju wskaźniki te wynoszą odpowiednio 29,6% i 21,18 %. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się z 14,8% w 1990 r. do 16,89% w 2004 r. W miastach województwa udział ten wynosi 15,38% a na wsi 18,12%.

Prognoza demograficzna

Według prognozy statystycznej liczba mieszkańców województwa będzie sukcesywnie maleć. Do roku 2030 zmniejszać się będzie liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast sukcesywnie rosnać będzie liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. W województwie zmniejszy się liczba mieszkańców. Największy spadek, nawet o 57%, przewiduje się w najbliższych latach w grupie ludzi młodych w wieku produkcyjnym w przedziale 20-34 lata. Względnie stała pozostanie liczba osób w wieku 40-45 lat, podczas gdy liczba osób starszych w regionie będzie sukcesywnie wzrastać. Ocenia się, że liczba osób w przedziale wiekowym 60-84 lata zwiększy się średnio o 55%. Oznacza to, że średnia wieku mieszkańców województwa będzie stale wzrastać.

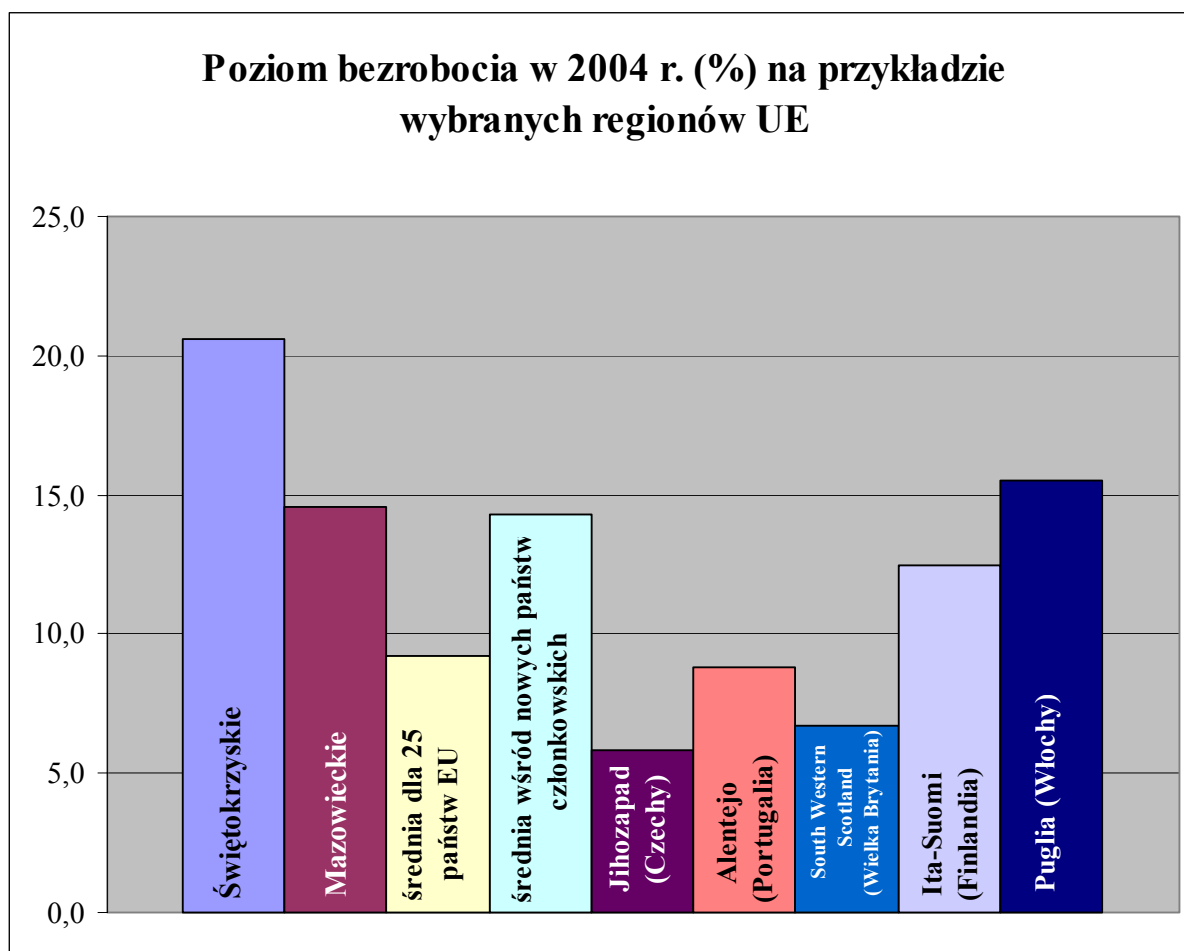
Rynek pracy

Liczba pracujących w końcu 2004 roku w Województwie Świętokrzyskim wyniosła ogółem 429 552 osoby, z czego w rolnictwie – 144 124 osób, w przemyśle - 77 870 osób, w handlu – 57 542 osób, w edukacji – 31 783 osób, w ochronie zdrowia - 25 141 osób, w transporcie i łączności - 20 403 osoby, w budownictwie – 17 542 osób.

Tendencje zmian w strukturze zatrudnienia w województwie są zbliżone do trendów ogólnokrajowych. Systematycznie rośnie poziom zatrudnienia w sektorze usług, spada natomiast procentowy udział zatrudnienia w sektorze przemysłu i budownictwa.

Największy spadek poziomu zatrudnienia w latach 2000 – 2004 miał miejsce przede wszystkim w powiatach o charakterze przemysłowym, w których przebiegające procesy prywatyzacji przedsiębiorstw oraz restrukturyzacji poszczególnych gałęzi przemysłu wiązały się ze zwolnieniami pracowników. W 2004 r. powiatami o najwyższej stopie bezrobocia były: skarżyski (33,4%), konecki (32,1%), ostrowiecki (29%). kielecki (28,5%), Najniższą stopę bezrobocia odnotowano w powiatach: buskim (12,5%), kazimierskim (13,9%) i pińczowskim (15,8%).

Stopa bezrobocia na koniec grudnia 2004 roku w Województwie Świętokrzyskim wyniosła 21,9% i była niższa w porównaniu do analogicznego okresu w 2003 r.

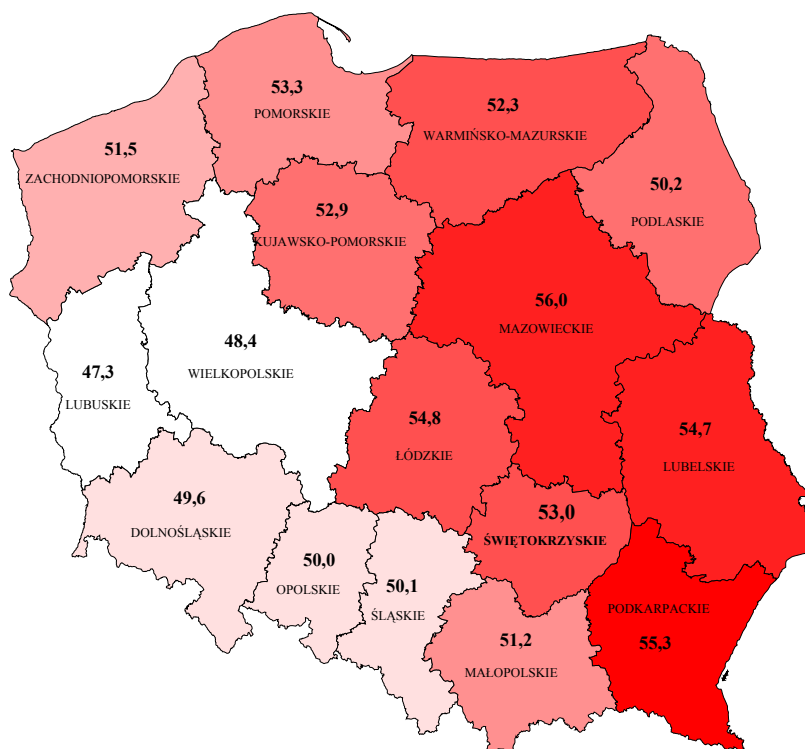

Źródło: Eurostat

Z ogólnej liczby bezrobotnych 49,7% stanowiły kobiety. Prawie 55% łącznej liczby bezrobotnych stanowili mieszkańcy wsi, z których tylko ok. 9% posiadało gospodarstwa

rolne. Prawo do zasiłku przysługuje tylko 14,6% ogółu bezrobotnych. 53% z ogółu bezrobotnych to osoby długotrwale bezrobotne.

Długotrwale bezrobotni w stosunku do ogółu bezrobotnych w 2004 r. (w %)

Źródło: Rocznik statystyczny województw 2005 r.

Większość zarejestrowanych bezrobotnych to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Aż 35% bezrobotnych to osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (w kraju 35,5%); 25,3% bezrobotnych posiadało wykształcenie gimnazjalne i poniżej (w kraju 32,4%). Najmniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem wyższym – 4,2% (w kraju 4,4%) i średnim ogólnokształcącym – 6,4% (w kraju 6,5%).

Szczególnie dramatycznie przedstawia się sytuacja na rynku pracy osób poniżej 25 roku życia. W Świętokrzyskim stopa bezrobocia wśród tej grupy wiekowej wyniosła w 2004 r. 42,9% i była wyższa od średniej krajowej (39,6%). W krajach Unii Europejskiej poziom bezrobocia wśród osób do 25 roku życia jest ponad dwukrotnie niższy (18,5%). Najmniej bezrobotnej młodzieży jest w Holandii (8%), Danii (8,2%) i Irlandii (8,9%), najwyższy odsetek odnotowano (oprócz Polski) na Słowacji (33,1%) i w Grecji (26,9%) – dane wg EUROSTAT.

Zidentyfikowanymi barierami w rozwoju zasobów ludzkich są głównie:

- Niedostosowany system szkolnictwa ponadpodstawowego do potrzeb rynku pracy,
- Nierówność szans kształcenia i zatrudnienia osób zamieszkałych na terenach wiejskich i w małych miastach,

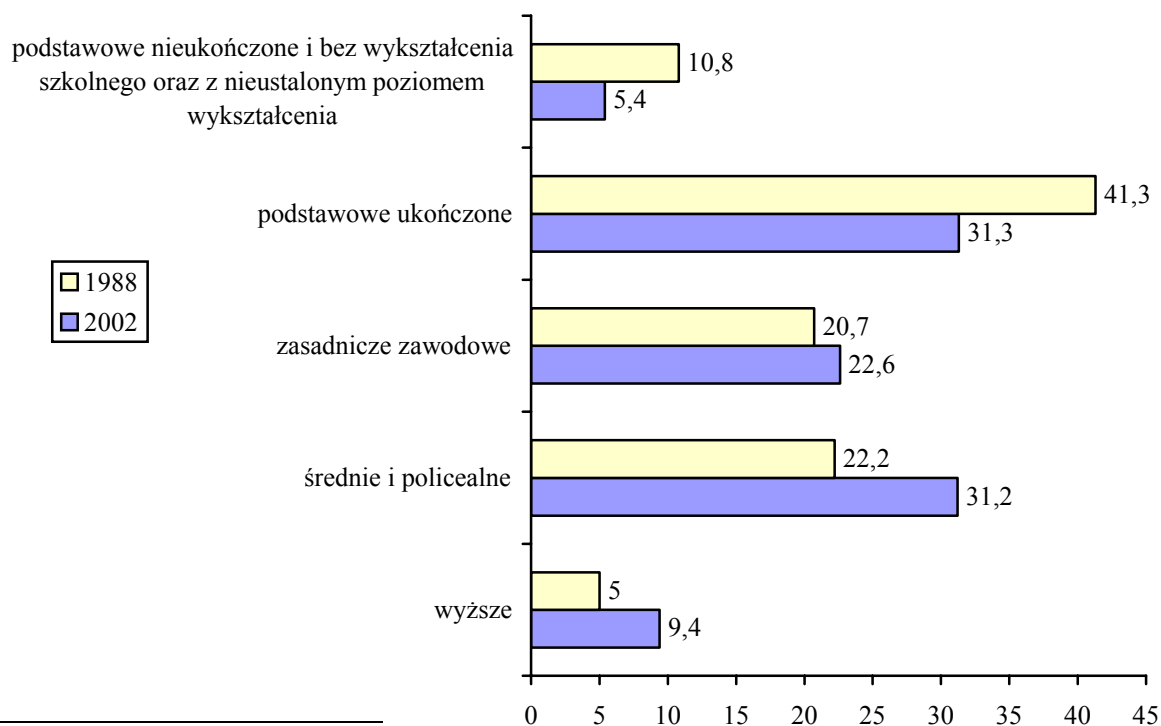
- Jednostronne postrzeganie zjawisk bezrobocia jako problemu publicznych instytucji rynku pracy (konieczność pozyskania lokalnych partnerów społecznych zaangażowanych w tworzenie nowych miejsc pracy i przeciwdziałanie bezrobociu),
- Niedostateczna oferta usług w zakresie poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy, szkoleń dla rozpoczynających własną działalność gospodarczą.

Nauka i edukacja

W Województwie Świętokrzyskim na przestrzeni lat szkolnych 2000/01-2004/05 obserwuje się spadek liczby uczących się we wszystkich typach szkół, co spowodowane jest głównie tendencjami demograficznymi. Liczba uczniów zmalała z 259,9 tys. w roku szkolnym 2000/01 do 232,1 tys. w roku szkolnym 2004/05, tj. o 10,7%. Pozytywnie ocenia się zmiany w strukturze kształcenia ponadpodstawowego skutkujące zmniejszeniem udziału uczących się w zasadniczych szkołach zawodowych z 20,75% w roku szkolnym 2000/2001 do 12,27% w 2004/2005 i wzrostem udziału uczących się w szkołach średnich kończących się egzaminem maturalnym z 79,25% w roku szkolnym 2000/2001 do 87,73% w 2004/2005. Problemem pozostaje zróżnicowanie poziomu kształcenia pomiędzy wsią i miastem, niedostosowanie bazy materialnej szkolnictwa na wsi i zbyt niska dostępność młodzieży pochodzącej z obszarów wiejskich do liceów ogólnokształcących i profilowanych stwarzających absolwentom możliwość kontynuowania nauki na poziomie wyższym.

Wśród ludności województwa powyżej 15 roku życia 31,3% stanowią osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym. Ponad jedna czwarta mieszkańców regionu (31,2%) posiada wykształcenie średnie i policealne, zaś 22,6% - zasadnicze zawodowe. Osoby z wyższym wykształceniem stanowią 9,4% ogółu ludności powyżej 15 roku życia.¹

Ludność w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia w latach 1988 i 2002 (w %)²

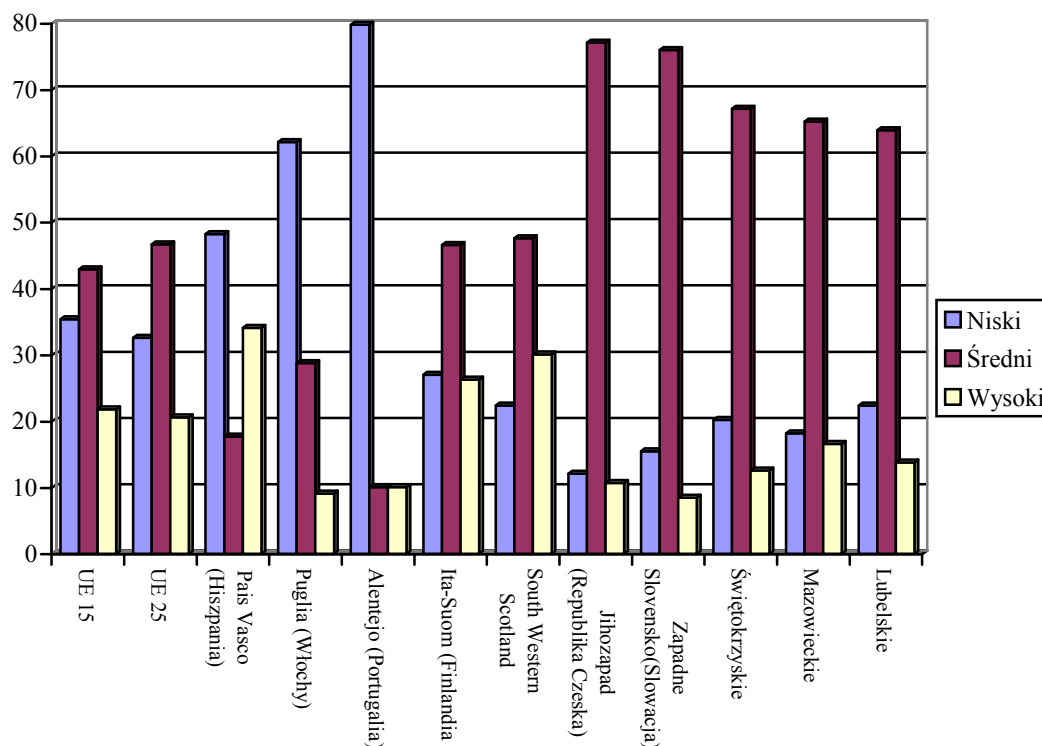
¹ Raport z wyników spisów powszechnych 2002 - Województwo Świętokrzyskie, Urząd Statystyczny w Kielcach, s. 33

² ibidem, s. 33

Porównując poziom wykształcenia ludności w latach 1988 i 2002, zaznaczył się wyraźny wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym (odpowiednio 5,0% i 9,4%) oraz osób z wykształceniem średnim i policealnym (kolejno 22,2% i 31,2%), natomiast zmniejszył się odsetek osób z wykształceniem podstawowym ukończonym: z 41,3% w 1988 r. do 31,3% w 2002 r. (tj. o 10,0 punktu procentowego).³

Procentowy udział osób z wykształceniem wyższym jest znacznie większy w miastach (15,1%), niż na wsi 4,4%. Podobnie sytuacja wygląda dla osób z wykształceniem policealnym i średnim (odpowiednio 41,3% w miastach i 22,3% na wsi). W gminach wiejskich przeważa natomiast ludność z wykształceniem podstawowym ukończonym – 39,9%, w miastach – 21,5%. W wielu gminach liczba osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym sięga 7%.

Województwo na tle regionów UE Dostęp do edukacji osób w wieku 25-64 lat - odsetek liczby całkowitej 2002

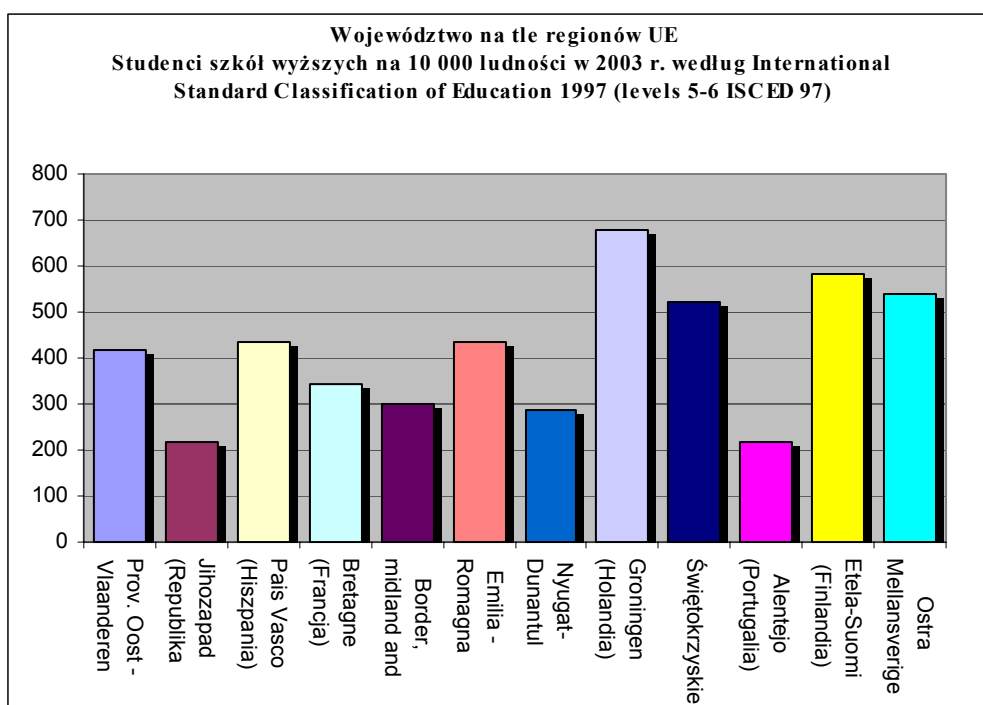

Źródło: *Nowe partnerstwo dla spójności – konwergencja, konkurencyjność, współpraca. Trzeci raport na temat spójności gospodarczej i społecznej*

Na terenie Województwa Świętokrzyskiego funkcjonuje 14 wyższych uczelni o zróżnicowanym profilu kształcenia. W roku akademickim 2004/2005 w regionie studiowało 65 134 osób, w tym na studiach dziennych 23 200. Liczba studentów szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców wynosi w województwie 502,5 i plasuje świętokrzyskie na 5. miejscu w kraju. Pełnozatrudniona kadra naukowa wynosi w regionie 2027 osób (2004/05 r.).

³ ibidem, s. 33

Źródło: Eurostat

Działalność badawczo-rozwojowa, w województwie w 2004 r. prowadzona była w 10 jednostkach. Do najbardziej znaczących instytucji w tej dziedzinie należą: Politechnika Świętokrzyska, Państwowy Instytut Geologiczny – Oddział w Kielcach, Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN, Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Sandomierzu.

Słabą stroną regionu jest wciąż niski stopień powiązania nauki z przemysłem. Na terenie województwa istnieją jedynie dwa ośrodki innowacji: Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii oraz Staropolska Izba Przemysłowo Handlowa.

Według stanu na 2003 r. około 22,5% gospodarstw domowych w województwie posiadało komputer, w tym 8,1% z dostępem do Internetu. Obydwa wskaźniki plasują świętokrzyskie na ostatnim miejscu w kraju. Pod względem zakresu wykorzystania Internetu w poszczególnych województwach mierzonego Indeksem Penetracji Internetu, Województwo świętokrzyskie również znajduje się na ostatnim miejscu w kraju (współczynnik IPI dla świętokrzyskiego wynosi 47%).

Ochrona zdrowia

Stacjonarna opieka zdrowotna w województwie świadczona jest przez 20 szpitali ogólnych, dwa szpitale psychiatryczne, 12 zakładów opiekuńczo-leczniczych, dwa zakłady pielęgnacyjno - opiekuńcze oraz dwa zakłady paliatywno-hospicyjne.

Pod względem liczby łóżek w szpitalach przypadających na 10 tys. mieszkańców województwo zajmuje 10. miejsce w kraju, wskaźnik województwa - 45,8 łóżek na 10 tys. mieszkańców jest o 3,3 niższy od średniej krajowej. Powyższe dane nie odzwierciedlają jednak rzeczywistych różnic w jakości i dostępie do usług medycznych, a szczególnie w dostępie do lekarzy specjalistów oraz badań diagnostycznych. W świętokrzyskim na jeden punkt mammografii lub jeden zestaw angiografii przypada dwukrotnie więcej osób niż średnio w kraju. Województwo nie dysponuje m.in. wydzielonymi łózkami dla osób uzależnionych od środków psychoaktywnych.

Na terenie Województwa Świętokrzyskiego znajduje się 548 zakładów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Wśród nich zdecydowaną większość stanowią niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, których liczba stale wzrasta. Liczba zatrudnionego podstawowego personelu medycznego ulega systematycznemu zmniejszaniu.

W roku 1999 zakłady opieki zdrowotnej zostały przekazane samorządom terytorialnym, w tym także tzw. inwestycje wieloletnie realizowane ze środków budżetu państwa. W skali województwa obserwuje się niedofinansowanie infrastruktury ochrony zdrowia. Sytuacja finansowa samorządów wpłynęła na ograniczenie tempa i zakresu prowadzonych zadań inwestycyjnych.

W skali województwa można zaobserwować niedofinansowanie w zakresie podstawowej ochrony zdrowia. Stabilność lub wzrost przychodów jednostek ochrony zdrowia daje się zauważyć jedynie w miastach – siedzibach gmin. Natomiast pewna stagnacja a nawet regres widoczny jest w gminach wiejskich, szczególnie znacznie oddalonych od dużych ośrodków.

Ważną dziedziną ochrony zdrowia w województwie jest lecznictwo uzdrowiskowe. Na terenie województwa świętokrzyskiego znajduje się 11 sanatoriów z 1449 łózkami oraz trzy szpitale uzdrowiskowe z 517 łózkami (7. pozycja w kraju). W Województwie Świętokrzyskim rocznie leczy się ponad 6% pacjentów objętych w Polsce lecznictwem uzdrowiskowym. Infrastruktura lecznictwa uzdrowiskowego zlokalizowana jest głównie na terenie powiatu buskiego – w Busku-Zdroju i Solcu-Zdroju. W miejscowościach tych lecznictwo realizowane jest zarówno systemem sanatoryjnym jak i ambulatoryjnym, kuracjusze mają możliwość skorzystać z zakładu przyrodoleczniczego oraz rehabilitacji, a także fizykoterapii. W latach 2000-2004 liczba kuracjuszy wzrosła o ponad 4 tys. osób.

Warunki życia i bezpieczeństwa

Poziom życia mieszkańców poszczególnych regionów określają relacje zachodzące między ogółem zasobów ludzkich a sferą gospodarki wraz z jej otoczeniem społeczno-instytucjonalnym. Ogólny poziom życia mieszkańców jest wyznaczany przez takie kryteria, jak: poziom zatrudnienia, poziom wynagrodzeń, struktura gospodarstw domowych oraz skala i rodzaj problemów społecznych.

Wskaźnik zatrudnienia jest podstawowym miernikiem rzeczywistego zaangażowania ludności w procesie pracy. Stopa bezrobocia wykazuje tendencję spadkową, na koniec grudnia 2004 wyniosła 21,9%. Prawie 55% łącznej liczby bezrobotnych stanowią mieszkańcy wsi, z których tylko ok. 9% posiada gospodarstwa rolne. Prawo do zasiłku przysługuje tylko 14,6% ogółu bezrobotnych. Względnie niski jest poziom zaangażowania zawodowego kobiet. Wskaźnik zatrudnienia dla kobiet wynosi 39,1% i jest niższy od tego samego wskaźnika dla populacji mężczyzn o 9,7%.

Jedną z najbardziej istotnych cech warunkujących jakość kwalifikacji i poziom przygotowania zawodowego jest wykształcenie. Najwyższy poziom zatrudnienia występuje w odniesieniu do osób z wykształceniem wyższym. Zatrudnionych jest 69,1% wszystkich osób o tym poziomie wykształcenia. Najniższy poziom zatrudnienia ma miejsce wśród osób z wykształceniem podstawowym ukończonym i nieukończonym. Wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wynosi 19,1%.

Ogólny poziom wynagrodzeń w regionie utrzymuje się na poziomie niższym od wskaźników krajowych. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosi 1912,25 zł, co stanowi 87,5% średniej krajowej. Największe różnice wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw między województwem świętokrzyskim a średnim poziomem krajowym występują w obsłudze nieruchomości i firm, nauce, handlu i naprawach. Najmniejsze różnice w poziomie wynagrodzeń występują w dziedzinie budownictwa oraz przemysłu.

Poziom życia mieszkańców regionu i skalę problemów społecznych w sposób najbardziej widoczny odzwierciedla analiza gospodarstw domowych. Gospodarstwo domowe definiowane jest jako zespół osób wspólnie zamieszkujących i utrzymujących się. W grupie gospodarstw domowych wyodrębnia się gospodarstwa jednoosobowe, które tworzą osoby samotne oraz mieszkające z innymi, ale utrzymujące się oddzielnie.

Struktura gospodarstw domowych według głównego źródła utrzymania stanowi źródło informacji na temat ogólnej liczby gospodarstw domowych oraz ich źródła utrzymania: pracy i źródeł niezarobkowych. Ponadto liczba osób na utrzymaniu w gospodarstwie domowym w dużej mierze determinuje poziom życia członków i jest składnikiem ogólnej oceny standardu życia mieszkańców. Główne źródło utrzymania osoby jest traktowane jako źródło przynoszące jej największy dochód. Zdecydowanie wyższe od średniego krajowego było w województwie przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2004 r. osiągnięte w rolnictwie i było ono źródłem utrzymania dla prawie 10% ogółu gospodarstw domowych. Praca poza rolnictwem jest głównym źródłem utrzymania dla 41% wszystkich gospodarstw domowych, o 5,1% mniej niż średnio w kraju. Liczba gospodarstw utrzymujących się z niezarobkowych źródeł (m.in. emerytury, renty) jest o 3,4% większa od średniej krajowej. Mniej o 1,2% w stosunku do średnich wskaźników krajowych jest gospodarstw pozostających na utrzymaniu innych osób.

W grupie osób uzyskujących dochody z pracy zdecydowana większość jest w wieku produkcyjnym mobilnym. W grupie osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania przeważają osoby w wieku poprodukcyjnym, natomiast wśród osób pozostających na utrzymaniu dominują osoby w wieku przedprodukcyjnym.

Wskaźnikiem uzupełniającym, dotyczącym standardu życia gospodarstw domowych oraz ogólnego poziomu życia mieszkańców, jest wskaźnik warunków mieszkaniowych, uwzględniający przeciętną liczbę osób i przeciętną powierzchnię użytkową mieszkań. W województwie przeciętna liczba osób przypadających na jedno mieszkanie, zarówno w miastach, jak i na wsi, jest wyższa od średniej krajowej. Większa jest także przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań, podczas gdy przeciętna powierzchnia przypadająca na jedną osobę jest nieco mniejsza od średniego wskaźnika krajowego.

Pomoc społeczna

Niekorzystne tendencje demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa a jednocześnie wysoka liczba bezrobotnych, niskie dochody i trudna sytuacja na rynku pracy powodują, że coraz większa liczba mieszkańców zmuszona jest do korzystania z różnych form pomocy społecznej, w tym w domach opieki społecznej.

W roku 2005 działały na terenie Województwa Świętokrzyskiego 32 domy pomocy społecznej. Liczba miejsc ogółem w tych placówkach wynosi 3 355. Według stanu na dzień 30 listopada 2005 roku w domach tych przebywało 3 170 mieszkańców. Świętokrzyskie należy do grupy województw o najwyższym procencie ludności korzystającej z pomocy społecznej.

W 1999 roku domy opieki społecznej zostały przekazane samorządom powiatowym, które nie były finansowo przygotowane do rozbudowy i doposażenia tych placówek. Istnieją duże potrzeby dokończenia rozpoczętych zadań dotyczących budowy i modernizacji placówek, zwłaszcza poza dużymi i średnimi miastami.

Na dzień dzisiejszy 8 z funkcjonujących na terenie województwa placówek osiągnęło pełny standard usług. Wszystkie posiadają programy naprawcze i dążą do ich realizacji. W ramach tych programów przewiduje się szereg prac remontowych, modernizacyjnych oraz zakup niezbędnego wyposażenia. Kontynuacja zadań pozwoli w przyszłości na spełnienie standardów jakościowych stawianych placówkom opieki społecznej.

Ilościowy i jakościowy poziom świadczeń z zakresu pomocy społecznej ukazuje skalę i rodzaj problemów społecznych w regionie, co ma znaczący wpływ na warunki realizacji polityki dotyczącej zasobów ludzkich. Z roku na rok wzrasta liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. Powiększające się obszary rzeczywistych i potencjalnych zagrożeń społecznych mają związek z obniżeniem się poziomu życia, jaki nastąpił w ostatnich latach w wyniku spowolnienia tempa wzrostu gospodarczego kraju. Zmiany struktury lokalnej gospodarki powodują obniżenie przeciętnego poziomu życia, a w konsekwencji rozszerzanie się obszarów ubóstwa i nasilenie negatywnych zjawisk społecznych.

W roku 2005 w stosunku do 2004 odnotowano wzrost wydatków na świadczenia w ramach pomocy społecznej. Wynika to z konieczności niwelowania skutków niepokojących zjawisk społecznych. Wielkość udzielanej pomocy w stosunku do potrzeb jest jednak niewystarczająca, a jej formy oparte są głównie na środkach pochodzących z administracji rządowej, w ramach realizowanych zadań zleconych samorządom. Udział środków własnych samorządu uzależniony jest od sytuacji finansowej poszczególnych gmin.

Najczęstszym powodem przyznania pomocy w ww. okresie było bezrobocie. Drugą przyczynę stanowiło ubóstwo, a trzecią niepełnosprawność osób ubiegających się o pomoc. Znaczącą kategorią problemową jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Najmniej liczne przypadki przyznania pomocy wynikały z konieczności udzielenia pomocy postpenitencjarnej.

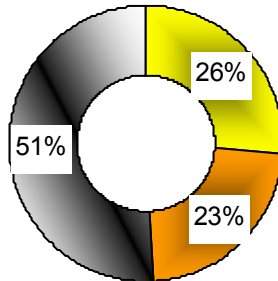
INFRASTRUKTURA

Infrastruktura komunikacyjna, ochrony środowiska i zagadnienia dotyczące mieszkalnictwa

W porównaniu z większością województw oraz regionów Unii Europejskiej istnieje wyraźna dysproporcja w zakresie wyposażenia infrastrukturalnego na niekorzyść świętokrzyskiego. W dziedzinie transportu zauważyć można dominującą rolę transportu kołowego drogowego. Co prawda w 2004 na 100 km² powierzchni województwa przypadało ok. 103,6 km dróg o utwardzonej nawierzchni (daje to świętokrzyskiemu miejsce w czołówce regionów), ale jedynie 48 km stanowią drogi dwujezdniowe. Również stan techniczny dróg nie jest zadowalający. Według danych Systemu Oceny Stanu Nawierzchni (SOSN) za 2003 r. tylko 25,8% sieci dróg krajowych jest w stanie dobrym, 22,6% w stanie niezadowalającym i 50,2% w stanie złym. Równie niekorzystnie kształtuje się ten stosunek odnośnie dróg wojewódzkich. Szacuje się, że około 421 km jest w stanie dobrym i zadowalającym, 150 km w stanie złym.

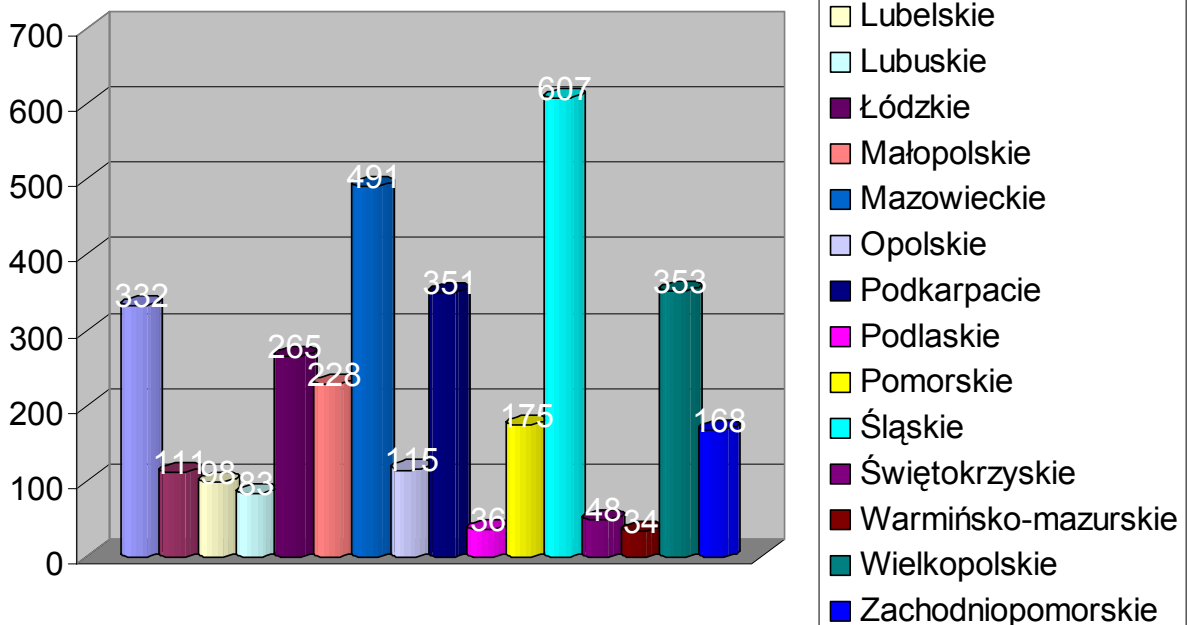
Stan techniczny sieci dróg krajowych w województwie świętokrzyskim, według Systemu Oceny Stanu Nawierzchni (SOSN) za 2003 r.

■ Stan dobry ■ Stan niezadowalający ■ Stan zły

Sieć drogowa województwa świętokrzyskiego liczy 12 129 km, z czego długość dróg krajowych wynosi 752 km. Na terenie województwa brak jest autostrad, a długość dróg dwujezdniowych klasyfikuje województwo świętokrzyskie na ostatnim miejscu w kraju.

Drogi publiczne o twardej nawierzchni, dwujezdniowe w km.

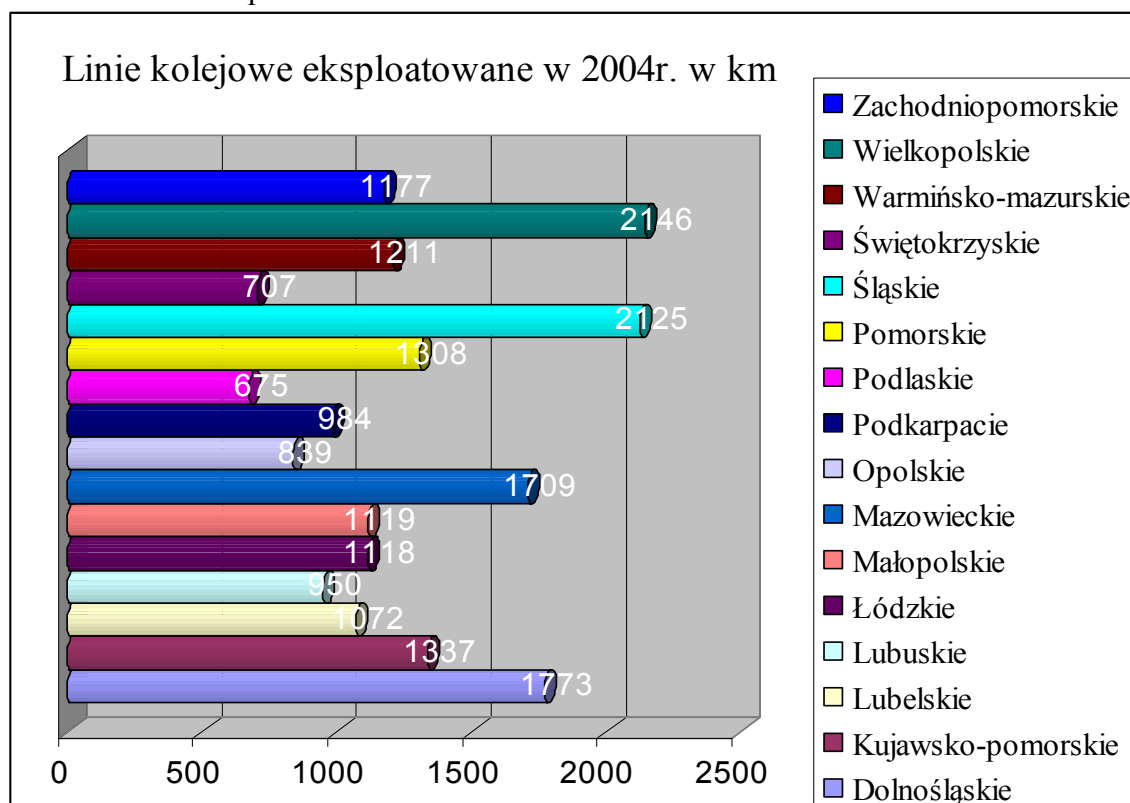
Źródło: Rocznik Statystyczny Województw 2005 r.

Region znajduje się również poza planowanymi korytarzami sieci autostrad. Do dróg ekspresowych zaliczone są obecne drogi krajowe nr 7 na kierunku północ – południe i droga nr 74 na kierunku wschód – zachód. System dróg krajowych w regionie zapewnia dobre połączenie z wszystkimi sąsiednimi województwami. Przepustowość tych dróg jest jednak znacznie ograniczona. Szybki rozwój motoryzacji, a tym samym wzmożony ruch

samochodów zarówno osobowych jak i ciężarowych na tych drogach spowodował, iż drogi projektowane i budowane w przeszłości nie spełniają obecnych wymagań. Najbardziej obciążona jest droga krajowa nr 7, gdzie średni dobowy ruch samochodowy osiąga wartość od 8 000 do 18 500 pojazdów na dobę. Niedostateczny stan infrastruktury drogowej w regionie, w szczególności brak nowoczesnych dróg ekspresowych i autostrad, w poważny sposób utrudnia konkurowanie z ościennymi województwami o lokalizację nowych inwestycji i grozi dalszą peryferyzacją świętokrzyskiego.

Obok drogowego - istotnym elementem systemu transportowego Województwa Świętokrzyskiego - jest transport kolejowy. Pod względem gęstości sieci kolejowej region plasuje się nieco poniżej średniej krajowej (6,0 km/100 km², podczas gdy średnia dla kraju wynosi ok. 6,4 km/100 km²).

W pełni zelektryfikowane linie stanowią najbardziej ekologiczny środek transportu zarówno pasażerskiego, jak i towarowego, ich sieć wynosi w województwie 542km. Przez teren województwa świętokrzyskiego przebiega 10 linii kolejowych o całkowitej długości 707 km. Najistotniejsza dla województwa jest linia Nr 8 o ruchu pasażersko – towarowym, która umożliwi połączenie z Warszawą i północną częścią Polski oraz województwami położonymi na południu tj. małopolskim, śląskim i podkarpackim. Ponadto posiada ona duże znaczenie dla przewozów ładunków. Wykorzystywana jest do zaopatrzenia w węgiel elektrowni Połaniec i Kozienice oraz transportu z województwa surowców naturalnych, a także cementu i wapna.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw 2005 r.

Przez Województwo Świętokrzyskie przebiega tranzytem linia LHS – wyłącznie o ruchu towarowym, stanowiąca połączenie Ukrainy z Polską, której znaczenie dla województwa może wzrastać w miarę rozwoju kontaktów handlowych z partnerami ze wschodu. Istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego posiadają istniejące węzły kolejowe

w Kielcach, Skarżysku Kamiennej i Sędziszowie, a także jedyna na terenie centralnej Polski stacja wymiany podwozi wagonów w Sędziszowie na linii LHS.

Coraz większego znaczenia dla wzmocnienia potencjału inwestycyjnego i turystycznego województwa nabiera transport lotniczy. W Masłowie, w odległości 8,5 km od centrum Kielc, położone jest lotnisko o łącznej powierzchni 72 ha. Lotnisko w Masłowie na dzień dzisiejszy jest w stanie przyjąć tylko małe i średnie samoloty dyspozycyjne i sportowe. Ruch lotniczy może odbywać się tylko w dobrych warunkach pogodowych. Ze względu na brak środków i sprzętu lotnisko jest praktycznie niedostępne dla samolotów w okresie zimowym. Wyniki specjalistycznych analiz, wykonanych w 2005 r. na zlecenie Miasta Kielce, przesądzą o braku możliwości rozbudowy i przystosowania lotniska w Masłowie do parametrów umożliwiających obsługę dużych samolotów pasażerskich. Władze Miasta Kielce podjęły inicjatywę budowy nowego portu lotniczego, mającego pełnić funkcję lotniska regionalnego.

Stan infrastruktury telekomunikacyjnej jest relatywnie słaby. Województwo Świętokrzyskie zajmuje jedno z ostatnich miejsc w kraju pod względem liczby łącz na 1000 osób (255,3 łącz/na 1000 osób). W ostatnich latach utrzymywało się w województwie przyspieszone tempo rozwoju telefonii przewodowej. Wskaźnik gęstości abonenckiej na koniec grudnia 2003 roku wyniósł 36,2 abonentów na 100 mieszkańców w miastach i 15,1 na terenach wiejskich. Odpowiedni wskaźnik dla kraju wyniósł 39,7 w miastach i 19,93 na wsi. Najbardziej dynamiczny rozwój następuje w segmencie telefonii komórkowej. W 2003 roku w Polsce na 100 mieszkańców przypadało 45,6 abonentów (w 2002 r. – 36,4).

Na terenie województwa w Psarach k/Kielc działa jedyne w Polsce Centrum Usług Satelitarnych. Świadczące usługi w zakresie łączności międzykontynentalnej Centrum jest jednym z najnowocześniejszych obiektów tego typu na świecie.

W roku 2004 na terenie Województwa Świętokrzyskiego do sieci gazowej podłączonych było 161,4 tys. odbiorców gazu sieciowego. Długość sieci gazowej rozdzielczej na terenie województwa wynosiła 3 580,5 km. Województwo Świętokrzyskie zasilane jest w gaz poprzez gazociągi wysokiego ciśnienia zlokalizowane w północnej i wschodniej jego części. Część zachodnia i południowa nie jest aktualnie uzbrojona w sieć gazową. Więcej niż połowa gmin nie jest aktualnie objętych dostawą gazu sieciowego.

W świętokrzyskim znajduje się jedna z największych w kraju, oparta na węglu kamiennym, konwencjonalna elektrownia blokowa w Połańcu, która ma znaczący udział w zabezpieczeniu potrzeb energetycznych kraju. Działające w obrębie województwa świętokrzyskiego cztery zakłady energetyczne zaopatrują w energię elektryczną 323,6 tys. odbiorców. W 2003 roku łączne zużycie energii elektrycznej przez odbiorców wyniosło 491,6 GWh, co w przeliczeniu na jednego odbiorcę daje 1 519,1 kWh. Region świętokrzyski charakteryzuje się, więc stosunkowo niskim zużyciem energii elektrycznej, mniejszym od średniego zużycia w kraju (około 1912 kWh/odbiorcę).

Linie niskiego napięcia stanowią znaczną część wszystkich linii elektroenergetycznych na terenie Województwa Świętokrzyskiego. Linie te są stosunkowo wyeksploatowane i wymagają znacznych nakładów na modernizację. Niezbędna jest reelektryfikacja obszaru województwa, która musi polegać nie tylko na odnowieniu starej infrastruktury elektroenergetycznej w celu ograniczenia strat przesyłowych i podniesienia jakości dostaw energii, ale również na zaopatrzeniu w energię nowych terenów inwestycyjnych przewidzianych do zabudowy na cele mieszkaniowe i gospodarcze.

Długość czynnej sieci wodociągowej w województwie wynosiła na koniec 2004 roku 10 977,5 km, co stanowiło wzrost w stosunku do 2000 roku o 15,46%. W gminach wiejskich podłączenia wodociągowe posiada niewiele ponad 60% budynków mieszkalnych. Niekorzystnie kształtują się relacje pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej, szczególnie na

obszarach wiejskich. Łączna długość sieci kanalizacyjnej w województwie na koniec 2004 roku wynosiła 2 292 km. Długość ta wzrosła w stosunku do 2000 roku o 816 km.

Na przestrzeni ostatnich 5 lat obserwuje się systematyczny spadek ilości ścieków w kraju, natomiast w województwie świętokrzyskim występują zmienne trendy z tendencją wzrostu ilości ścieków wymagających oczyszczania począwszy od roku 2003.

Odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków w Województwie Świętokrzyskim w % ogółu ludności wyniósł na koniec 2003 roku 45,2%, co stanowi wzrost w stosunku do roku 1999 o 13%.

Pomimo realizacji szeregu zamierzeń inwestycyjnych w województwie dla poprawy stanu czystości wód powierzchniowych, takich jak budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz budowa kanalizacji sanitarnej w miastach i gminach, stopień oczyszczania ścieków jest nadal niewystarczający, a ścieki nieczyszczone stanowią 15% ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczania odprowadzanych do wód powierzchniowych lub do ziemi.

Coraz bardziej racjonalne staje się gospodarowanie odpadami. Ilość odpadów z wyłączeniem odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku na 1 km² zmniejszyła się od 2000 do końca 2003 roku o 26,6%.

Podstawowym sposobem unieszkodliwiania odpadów komunalnych w województwie jest ich składowanie na składowiskach. W województwie świętokrzyskim funkcjonuje 30 składowisk odpadów komunalnych, w tym 7 w miastach, zaś 23 na wsi.

Odpady z sektora gospodarczego przeznaczone do składowania to w większości odpady inne niż niebezpieczne i składowane są przede wszystkim na składowiskach będących własnością wytwórców odpadów. Największy udział, w ogólnej ilości wytwarzanych rocznie odpadów w sektorze gospodarczym, mają odpady nieorganiczne z procesów termicznych (mieszanki popiołowo-żużlowe oraz odpady stałe z oczyszczania gazów odlotowych) pochodzące głównie z elektrowni, hutnictwa żelaza i stali. Na terenie Województwa Świętokrzyskiego funkcjonuje 8 składowisk odpadów z sektora gospodarczego, w tym eksploatowanych jest 7. Ponadto od sierpnia 2004 r. funkcjonuje w miejscowości Dobrów w gminie Tuczępy składowisko odpadów niebezpiecznych przeznaczone do składowania wyrobów zawierających azbest.

Mieszkalnictwo

Według „Raportu z wyników spisu powszechnego” w 2002 r. w Województwie Świętokrzyskim zasoby mieszkaniowe wynosiły 404,7 tys. mieszkań o powierzchni użytkowej 28 111,6 tys. m² i 1 454,55 tys. izb. Przyrost liczby mieszkań w okresie od ostatniego spisu powszechnego z 1988 r. wyniósł 44 tys., tj. 12,2%.

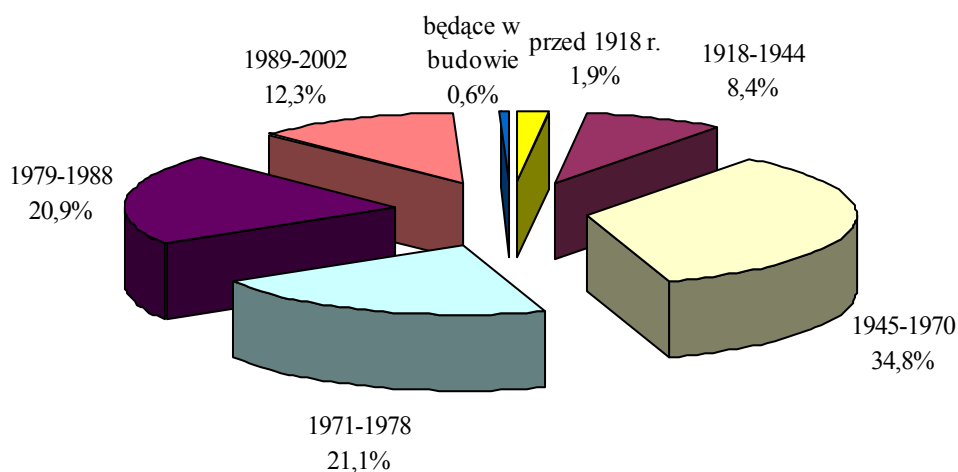
Mieszkania zamieszkane wykazane przez spis obejmowały 383,2 tys. mieszkań o powierzchni użytkowej 26 781 tys. m² i 1 388,2 tys. izb. Mieszkania zamieszkane stanowiły 92,7% ogółu mieszkań. Nieco ponad połowa (51,3%) mieszkań zamieszkałych znajdowała się w miastach. (w porównaniu z poprzednim spisem wartość ta wzrosła o 4,8%).

Na dzień 31 XII 2004 r. zasoby mieszkaniowe w województwie wzrosły w porównaniu do wyników spisu powszechnego z 2002 r. o 7,9 tys. mieszkań, i wynosiły 412,6 tys. mieszkań o powierzchni użytkowej 29 082,4 tys. m² oraz 1495,5 tys. izb. Zasoby mieszkaniowe Województwa Świętokrzyskiego stanowiły 3,3% łącznych zasobów mieszkaniowych kraju.

Mieszkania znajdujące się w budynkach wybudowanych po 1944 r. stanowiły 89,2% ogółu zamieszkałych zasobów mieszkaniowych w regionie i w porównaniu do spisu z 1988 r. ich udział wzrósł o 5,8%. Złożyły się na to z jednej strony efekty budownictwa mieszkaniowego, a z drugiej ubytki naturalne i wyburzenia, zwłaszcza zasobów starych.

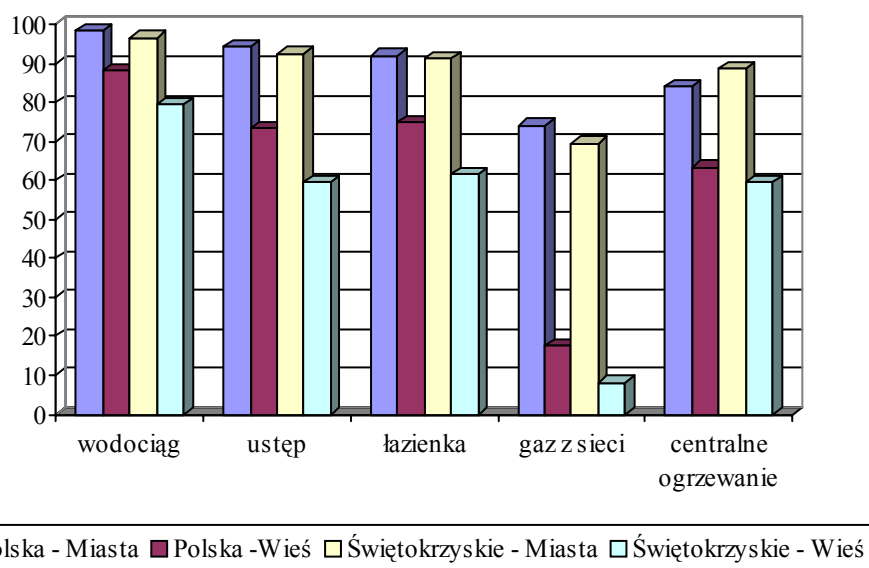

Mieszkania zamieszkane według okresu budowy⁴

W ostatnim czasie wystąpiła istotna poprawa w wyposażeniu mieszkań w instalacje.

Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w 2004 r.

Źródło: Rocznik statystyczny województw 2005

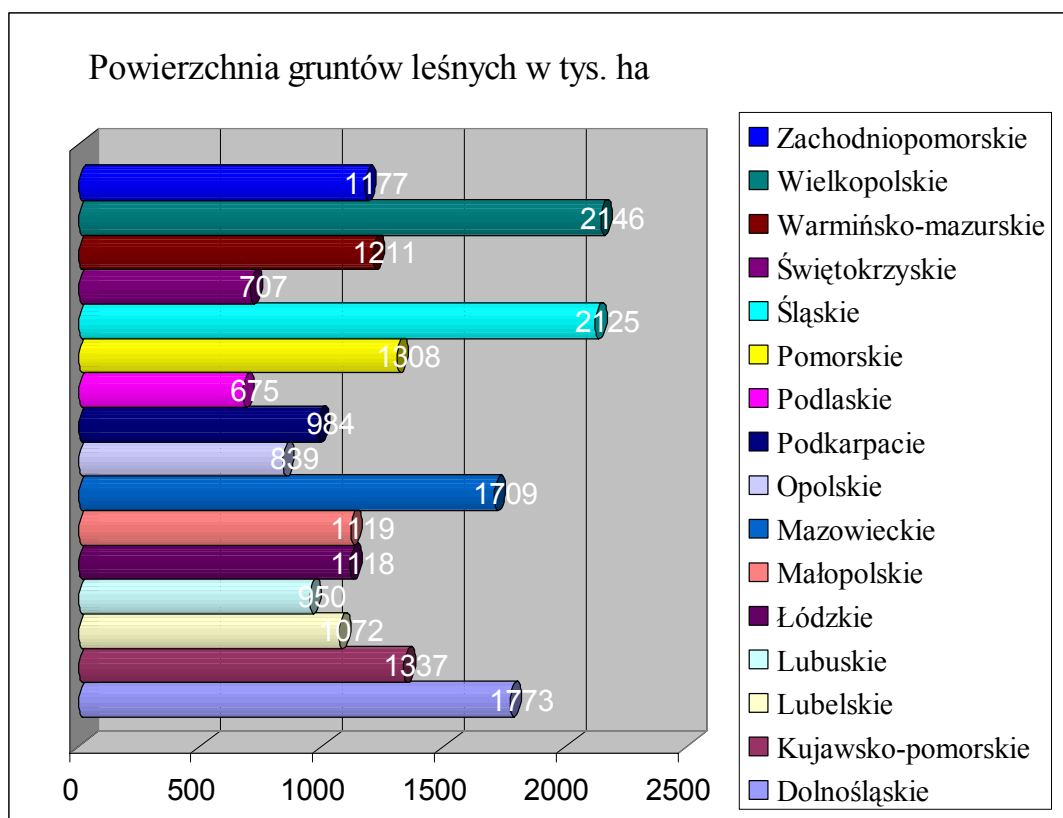
Pod względem liczby osób przypadających na jedno mieszkanie województwo znajduje się na 14. pozycji w kraju (2,82, średnia dla kraju 3,01). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (70,5 m²) jest natomiast wyższa o 1,5 m² od przeciętnej krajowej (7. miejsce w kraju). Jednakże przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę (22,6 m²) jest jeszcze o 0,3 m² niższa niż przeciętna krajowa. Przeciętna powierzchnia użytkowa na

⁴ Raport z wyników spisów powszechnych 2002 - Województwo Świętokrzyskie, Urząd Statystyczny w Kielcach, s. 76

1 osobę najgorzej kształtuje się w mieście Kielce, największa natomiast powierzchnia na jedną osobę występuje w powiatach pińczowskim, buskim i kazimierskim.

ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH I ROLNICTWO

Województwo ma stosunkowo korzystne w skali kraju warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa. Pod względem jakości gruntów, agroklimatu oraz warunków wodnych świętokrzyskie plasuje się na poziomie wyższym niż średnia krajowa. Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 69,3 przy średniej krajowej 66,6. Wyraźne jest terytorialne zróżnicowanie jakości gleb. Najlepsze gleby tj.: I, II, III klasy bonitacyjnej występują w południowo - wschodniej części województwa, natomiast w gminach północno - zachodnich przeważają gleby słabe. Najwyżej rolniczą przestrzeń produkcyjną ocenia się w powiecie kazimierskim (96,4) sandomierskim (94,1) i opatowskim (86,5), najniżej zaś w powiatach skarżyskim (49,2) i koneckim (49,4).

Źródło: Rocznik statystyczny województw 2005 r.

Obszar użytków rolnych Województwa Świętokrzyskiego wynosi 653 740 ha, co stanowi 55,9% ogólnej powierzchni województwa. Grunty orne zajmują powierzchnię 571701 ha (75,6% użytków rolnych). Pod względem obszaru gruntów ornyczych województwo zajmuje 13. miejsce w kraju, natomiast pod względem wielkości upraw sadowniczych miejsce 6. Powierzchnia upraw sadowniczych wynosi 19 085 ha (4% użytków rolnych). Użytki zielone zajmują 133 317 ha (20,4% użytków rolnych). Wskaźnik lesistości 27,9 % sytuuje województwo na 10 miejscu w kraju. W latach 1998-2003 powierzchnia użytków

rolnych zmniejszyła się o 10,7%, w tym gruntów ornycych o 12,3%. Znacząco, bo o 26,5% wzrosła natomiast powierzchnia sadów, przy czym o ponad 50% w powiecie sandomierskim. Niska opłacalność produkcji rolniczej i trudności w zbyciu wytworzonych w gospodarstwach rolnych produktów powodują, że blisko 1/5 gruntów ornycych stanowią grunty odłogowane i ugorowane.

Grunty rolne na terenie naszego województwa spełniają wysokie wymagania środowiskowe, oznaczające brak zanieczyszczenia nawozami i pestycydami, metalami ciężkimi i innymi zanieczyszczeniami przemysłowymi. Mimo korzystnych warunków dla rozwoju rolnictwa ekologicznego, nadal ich liczba jest stosunkowo niewielka (427 gospodarstwa stan na 31.08.2005 r.). Województwo Świętokrzyskie zajmuje drugie (po małopolskim) miejsce w kraju pod względem liczby zarejestrowanych gospodarstw ekologicznych i 6 miejsce pod względem powierzchni użytków rolnych należących do tego typu gospodarstw.

Udział globalnej produkcji rolniczej wytworzonej w roku 2003 na obszarze województwa wynosi 4,3% produkcji krajowej, w tym produkcji roślinnej 5,3% a produkcji zwierzęcej 3,3%. Na obszarze województwa produkuje się ponad 10% krajowej produkcji warzyw i owoców. Głównymi uprawami rolniczymi w województwie jest uprawa zbóż - 72,2% w ogólnej powierzchni zasiewów w 2002 roku oraz ziemniaków - 12,1 %. Pod względem produkcji zwierzęcej dominuje chów trzody chlewnej, gdzie ilość na 100 ha wynosi 76,5 sztuki. Pogłowie bydła wynosi 32,9 sztuk na 100 ha, a koni 3,9.

W latach 2000-2003 udział produkcji roślinnej wzrósł z 46,3% w roku 2000 do 53,3% w roku 2003, przy czym udział produkcji warzyw i owoców wzrósł analogicznie z 25,5% do 36,6%.

W skali kraju zwiększył się udział rolniczej produkcji towarowej w produkcji globalnej z 50,1% w roku 1995 do 59,8% w roku 2000 oraz 65% w roku 2003. Brak analogicznych danych w odniesieniu do Województwa Świętokrzyskiego, w którym znaczna część rolników, zwłaszcza posiadających małe obszarowo gospodarstwa, prowadzi produkcję metodami tradycyjnymi, przeznaczając ją przede wszystkim na samozaopatrzenie własnych rodzin. Działalność rolniczą przeznaczoną głównie na rynek prowadzi 56515 gospodarstw rolnych (45%). W stosunku do roku 1996 liczba takich gospodarstw wzrosła o 3,2%, podczas gdy w skali kraju ich liczba zmniejszyła się o 1,9%

W roku 2003 w województwie funkcjonowało 121,5 tys. gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych, co stanowi 6,6% ogólnej liczby gospodarstw indywidualnych w Polsce. Najwięcej, bo 67,7% stanowią gospodarstwa o powierzchni od 1,01 do 4,99 ha (w kraju 58,8%). Tylko 2,5% stanowią gospodarstwa większe niż 15 ha (w kraju 9,6%).

Wg danych wyszacowanych przez Urząd Statystyczny w Kielcach na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2002 r. oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002, liczba pracujących w rolnictwie w Województwie Świętokrzyskim na koniec 2003 r. stanowi 33,4% ogólnej liczby pracujących (w skali kraju pracujący w rolnictwie stanowią 17,3 % ogólnej liczby pracujących). Spośród pozostałych województw jedynie lubelskie i podlaskie odnotowują wyższe udziały (odpowiednio: 38,4 % oraz 35,5 %).

W roku 2002 na wsi mieszkało 562,0 tys., osób w wieku 15 lat i więcej, z czego wykształceniem wyższym legitymowało się 24,5 tys. osób tj. 4,4%. W gospodarstwach domowych z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego lub działki rolnej wskaźnik ten wynosi 3,7%. Wykształceniem policealnym i średnim legitymuje się 22,1% a zawodowym 27,5%. Największą grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym i nieukończonym podstawowym 46,7%. Ponad 27% ludności mieszkającej na wsi stanowi ludność bezrolna.

W 2002 r. na wsi mieszkało 263,2 tys. osób zaliczonych do kategorii „pracujących”, z czego 110,2 tys. osób (41,9%) to pracownicy najemni, 92,9 tys. osób (35,3%) pracowało na własny rachunek, natomiast 57,3 tys. osób (21,8%) to pomagający członkowie rodzin. Spośród pracujących mieszkańców wsi 54,2% przypada na dział rolnictwo i leśnictwo. Wg wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 liczba bezrobotnych na wsi wynosiła na dzień spisu (20 maja 2002) 58868 osób a stopa bezrobocia (wg BAEL) wynosiła 18,3% i była niższa od przeciętnej dla województwa wynoszącej 22,2%. W grupie ludności wiejskiej prowadzącej gospodarstwo domowe z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego stopa wynosiła 13,6%. Szczególnie widoczny jest problem bezrobocia w grupie tzw. ludności bezrolnej, gdzie stopa bezrobocia wynosiła w 2002 r. 36,2%. Najbardziej dotyczy on ludności o najniższym wykształceniu – podstawowym i nieukończonym podstawowym (ponad 50%), niemniej jednak nawet w grupie osób z wyższym wykształceniem blisko 11% pozostaje bez pracy.

Wg danych WUP na koniec 2002 r. na wsi zarejestrowanych było 71 466 bezrobotnych, tj. 54,3% bezrobotnych w województwie.

Młodzi użytkownicy gospodarstw rolnych (do 34 lat) stanowili 26,7%. Najwyższy odsetek, bo aż 60,7% użytkowników to osoby w wieku 35-64 lat, natomiast osoby starsze w wieku 65 lat i więcej stanowiły 12,6% użytkowników gospodarstw rolnych.

Tworzenie warunków do powstawania na obszarach wiejskich pozarolniczych miejsc pracy, jest jednym z najpoważniejszych wyzwań dla polityki rozwoju województwa. Istotną barierą wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna na wsi. Niedoinwestowane obszary wiejskie nie są atrakcyjne dla potencjalnych inwestorów a standard życia mieszkańców wsi jest znacznie niższy od przeciętnego.

W latach 1999-2003 obserwuje się poprawę sytuacji w zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej na wsi, jednakże dysproporcje pomiędzy miastem i wsią są nadal znaczące.

Liczba połączeń wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych na wsiach wzrosła o 25% a połączeń kanalizacyjnych o 104%. Nadal jednak utrzymuje się znaczna dysproporcja pomiędzy liczbą połączeń wodociągowych i kanalizacyjnych. Tylko 10,4% budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej posiada jednocześnie podłączenie do sieci kanalizacyjnej. W 2003 roku z sieci wodociągowej korzystało 68,9%, z sieci kanalizacyjnej 8,9% natomiast z sieci gazowej 8,0% mieszkańców wsi. Pod względem liczby ludności wiejskiej korzystającej z oczyszczalni ścieków świętokrzyskie zajmuje 14 miejsce w kraju.

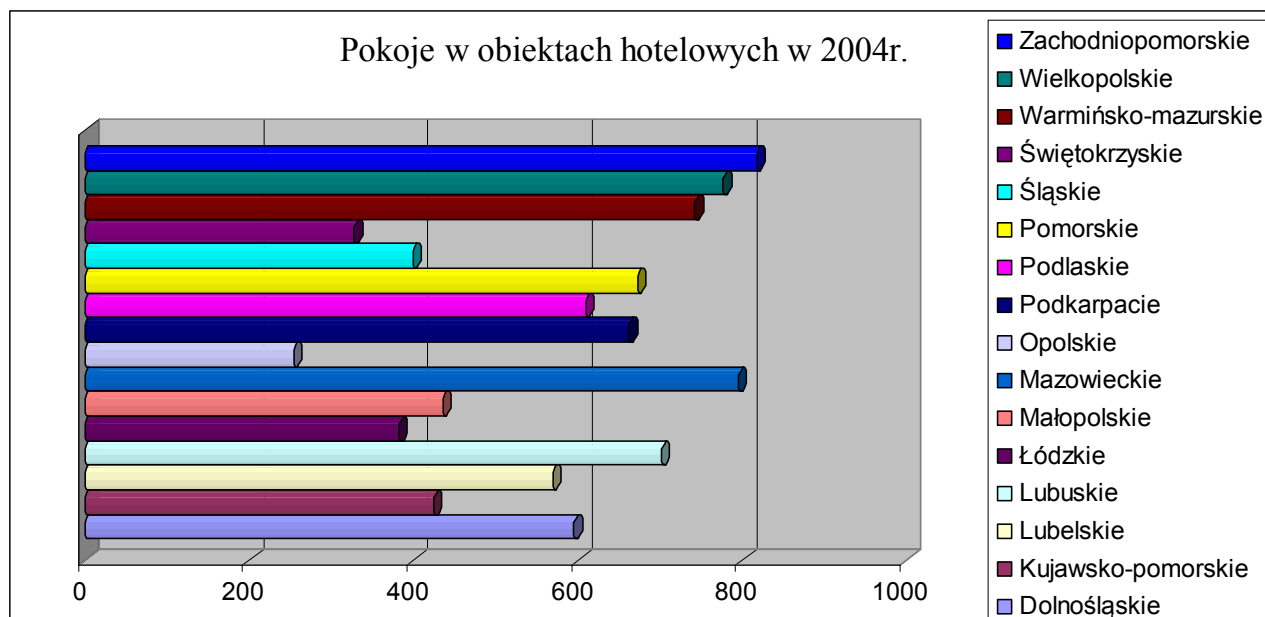
Możliwości rozwoju obszarów wiejskich są w znacznej mierze uwarunkowane położeniem wsi względem sieci komunikacyjnej oraz dostępnością do nowoczesnych systemów łączności – telefonii stacjonarnej, komórkowej oraz internetowej. Gęstość dróg w województwie nie odbiega od przeciętnego poziomu krajowego, jednakże przepustowość dróg jest znacznie ograniczona zarówno z uwagi na wzmożony ruch samochodowy jak i niewystarczający poziom nakładów inwestycyjnych na modernizację dróg.

TURYSTYKA I OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Turystyka

Istotną dziedziną gospodarki z punktu widzenia możliwości dalszego rozwoju regionu jest turystyka. Województwo zaliczane z jednej strony do atrakcyjnych w skali kraju ze względu na walory przyrodnicze i kulturowe, z drugiej zaś strony pod względem posiadanej bazy turystycznej zajmuje przedostatnie miejsce w kraju. Na dzień 31 lipca 2004 roku w województwie znajdowały się 124 turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania

(16 miejsce w kraju), w tym 29 hoteli (miejsce 13 wspólnie z Województwem Lubelskim). Ogółem w tych obiektach znajdowało się 8299 miejsc noclegowych, z tego 2569 w hotelach. W ciągu roku łącznie we wszystkich obiektach noclegowych udzielono 594,4 tys. noclegów dla 302,7 tys. osób, w tym 33,3 tys. turystów zagranicznych. Wśród turystów zagranicznych dominują turyści niemieccy (31,82%), włoscy (6,33%), brytyjczy (5,28%) oraz ukraińscy (5,09%). Turyści zagraniczni odwiedzający województwo stanowią zaledwie 0,88% liczby turystów zagranicznych przyjeżdżających do Polski.

Źródło: Rocznik statystyczny województw 2005 r.

W województwie występuje relatywnie mała liczba tanich obiektów noclegowych (domów wycieczkowych, schronisk młodzieżowych, kempingów, pól biwakowych czy kwater prywatnych) w stosunku do hoteli i pensjonatów. Problemem do rozwiązania jest podnoszenie standardów jakościowych istniejących obiektów i rozszerzenie oferty turystycznej (turystyka kwalifikowana, naukowa, szkolna, lecznicza, sakralna, agroturystyka). Duże dysproporcje występują również w rozmieszczeniu obiektów noclegowych na terenie województwa. Około 65% miejsc noclegowych znajduje się w Kielcach i północnej części województwa.

Źródło: Rocznik statystyczny województw 2005 r.

W województwie działa 427 gospodarstw agroturystycznych (stan na 31.08.2005). Większa część województwa to obszary słabo uprzemysłowione, ekologicznie czyste, które mogą zostać wykorzystane do rozwoju agroturystyki, a przede wszystkim do produkcji zdrowej żywności, która objęta specjalnymi dopłatami występuje jako dodatkowe źródło dochodów rolników, a w efekcie podejmowanych przez nich inwestycji.

Niezaprzeczalnym atutem regionu jest to, że zalicza się on do najczystszych ekologicznie regionów Polski. Należy także podkreślić stosunkowo łatwą dostępność regionu dla potencjalnych turystów oraz bliskość dużych aglomeracji miejskich: krakowskiej, katowickiej, warszawskiej, łódzkiej.

Barierą w rozwoju turystyki jest przede wszystkim niedostateczna infrastruktura, nie tylko baza noclegowa, ale także infrastruktura komunikacyjna i infrastruktura ochrony środowiska zwłaszcza na obszarach wiejskich. Poprawa stanu dróg (zdekaptalizowanych przez duże natężenie ruchu kołowego), zwiększenie stopnia skanalizowania i oczyszczania ścieków komunalnych, budowa nowych zbiorników retencyjnych (spełniających funkcje turystyczne i przeciwpowodziowe) warunkują podwyższenie jakości oferowanych usług turystycznych.

W ostatnich latach obserwuje się rozwój nowej formy ruchu turystycznego – tzw. turystyka biznesowa. Rozwój tej nowej formy działalności jest ściśle związany z organizowaniem imprez służących promocji przedsiębiorczości lub organizowanych w formule targów.

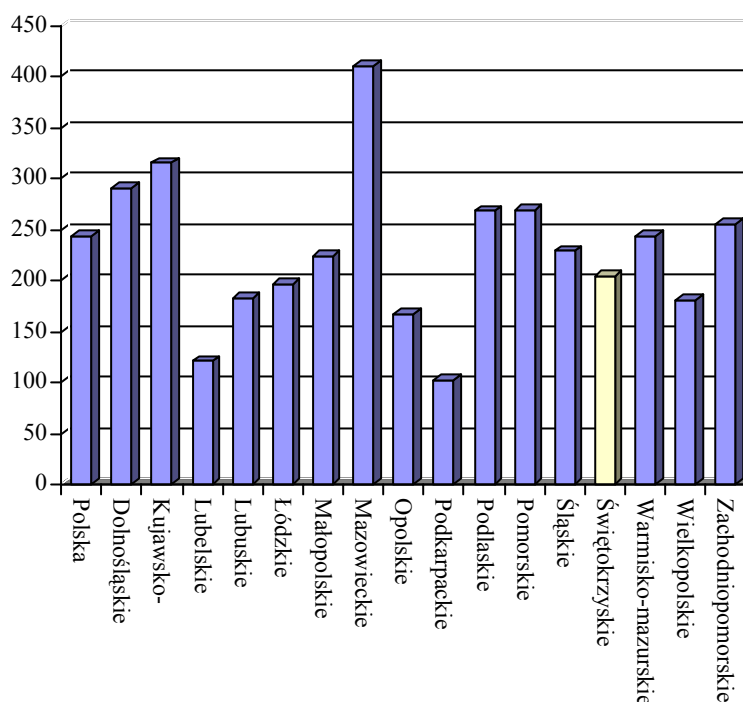
Kultura, ochrona dziedzictwa kulturowego

Województwo świętokrzyskie zajmuje 14. pozycję w kraju pod względem liczby bibliotek i filii (304 w regionie – 8653 w kraju), oraz 12. lokatę biorąc pod uwagę księgozbiór na 1000 ludności (3394 w województwie, 3522 w kraju). Znacząca część bibliotek – 233 (76,6%), znajduje się na wsi. Liczba czytelników bibliotek publicznych spada na przestrzeni lat i obecnie wynosi 168 osób na 1000 ludności.

Zaledwie trzy ze 178 teatrów i instytucji muzycznych działających w 2004 r. w Polsce miało swą siedzibę w Województwie Świętokrzyskim.

W roku 2004 liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 mieszkańców wyniosła w województwie 204 (10 miejsce w kraju). W stosunku do roku 2000 liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności wzrosła o 14%.

Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności w 2004 r.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw 2005 r.

Na terenie województwa w 2004 r. funkcjonowały 22 muzea (668 muzeów działających w skali kraju), które odwiedziło 376,7 tys. zwiedzających, co lokuje region na 14. miejscu w kraju. W świętokrzyskim w 2004 r. działało 17 kin stałych (545 w kraju -15. miejsce) przy liczbie widzów na jedno kino wynoszącej 37 920 (11 miejsce).

W regionie znajduje się 127 domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic, z czego 59% na wsi. Na 3716 tego typu instytucji działających w kraju, daje to świętokrzyskiemu 14. pozycję.

Województwo zajmuje ostatnie miejsce w kraju pod względem nakładów finansowych jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W 2004 r. wskaźnik ten wyniósł 52,89 PLN (średnia dla Polski – 78,5 PLN). Bardzo źle wygląda także sytuacja województwa pod względem dostępności kultury w województwie.

1.3. Analiza SWOT

Gospodarka, innowacyjność

Mocne strony/Potencjał	Słabe strony/Problemy
<ul style="list-style-type: none"> • liczące się w skali kraju złoża kopalin mineralnych wykorzystywanych do produkcji podstawowych materiałów budowlanych, • znacząca baza materialna przemysłu różnicowanego działowo i branżowo, • wysoki stopień koncentracji istotnych działów przemysłu, • bogate tradycje związane z przemysłem, głównie wydobywczym i przetwórczym surowców mineralnych i metali, • znaczące w skali kraju firmy budowlane, • potencjał i doświadczenie Targów Kielce, Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Starachowicach, ŚCITT, SIPH i innych instytucji otoczenia biznesu, • dogodna pozycja geograficzna regionu w dobrze rozwiniętym otoczeniu, co powinno sprzyjać aktywizacji przestrzeni ekonomicznej województwa, • czytelne predyspozycje i tradycje gospodarcze poszczególnych części województwa stanowiące podstawę wielokierunkowego rozwoju, 	<ul style="list-style-type: none"> • brak regionalnej sieci powiązań między gospodarką i nauką, sprzyjającej rozwojowi przedsiębiorczości i zasobów ludzkich, • niski poziom PKB per capita (12 lokata w kraju), • brak konsekwencji w tworzeniu instytucji doradztwa w dziedzinie przedsiębiorczości, • niekorzystna struktura gospodarki regionu, dominują mało efektywne działy produkcji, • najniższe w kraju nakłady inwestycyjne w sektorze przedsiębiorstw, • niska zdolność przedsiębiorstw do tworzenia i wdrażania nowych technologii, • niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę techniczną, warunkującą pozyskiwanie inwestorów, • niższe od średniej krajowej wydatki na badania i rozwój w sektorze przedsiębiorstw, • bardzo niski udział zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w stosunku do ogółu ludności aktywnej zawodowo,
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie regionalnych systemów innowacyjnych, opartych na współpracy regionalnych instytucji akademickich, i naukowo-badawczych z lokalną gospodarką, • wysoka dynamika PKB per capita zbliżona do poziomu krajowego, • wzrost nakładów inwestycyjnych na działalność innowacyjną, • wysoka aktywność inwestycyjna w jednostkach samorządu terytorialnego, • wykorzystanie technologii (ICT) informatycznych w gospodarce, nauce, edukacji i administracji, • rozwój sieci współpracy podmiotów dla rozwoju branży odlewniczej, • rozwój Kieleckiego Obszaru Metropolitalnego, • wykorzystanie funduszy strukturalnych dla unowocześnienia struktury gospodarki i wzrostu konkurencyjności gospodarki, 	<ul style="list-style-type: none"> • osłabienie konkurencyjności regionu pod względem inwestycyjnym, spowodowane niskim poziomem rozwoju zasobów ludzkich i warunków rozwoju przedsiębiorczości, • dalsza marginalizacja województwa jako efekt znikomego wykorzystania przez przemysł, wiedzy i badań naukowych,

Zasoby ludzkie, edukacja, zagadnienia społeczne i zdrowie

Mocne strony/Potencjał	Słabe strony/Problemy
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze rozwinięta sieć placówek szkoleniowych i instytucji kształcenia ustawicznego, • posiadanie dobrze wykwalifikowanej kadry dla przemysłu i innych dziedzin gospodarki, • dobrze rozwinięte zaplecze naukowe, głównie w dziedzinie nauk technicznych oraz stosunkowo dobrze rozwinięta sieć wyższego szkolnictwa biznesowego, • istniejący i stale wzrastający potencjał kadr kwalifikowanych dla przemysłu i innych dziedzin gospodarki rynkowej, kształcony w wyższych uczelniach w regionie, • działalność Świętokrzyskiego Centrum Onkologii i Świętokrzyskiego Centrum Kardiologii, 	<ul style="list-style-type: none"> • spadek przyrostu naturalnego oraz silna migracja jako niekorzystne trendy demograficzne, • malejąca liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i rosnąca liczba ludności w wieku poprodukcyjnym jako wyraźna oznaka „starzenia się” społeczeństwa, • niedostosowany system szkolnictwa ponadpodstawowego do potrzeb rynku pracy, • nierówność szans kształcenia i zatrudnienia osób zamieszkałych na terenach wiejskich i w małych miastach, • wysoki rozdzwitek między dużym zaludnieniem terenów wiejskich w południowej części województwa a małymi możliwościami migracji ludności do miast tego obszaru, • niedostateczna oferta usług w zakresie poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy, szkoleń dla rozpoczynających własną działalność gospodarczą, • niewystarczająco rozwinięty ośrodek akademicki w Kielcach w porównaniu ze stolicami innych województw (brak uniwersytetu, niewystarczająca dywersyfikacja kierunków kształcenia, w tym na poziomie magisterskim), • niekorzystna struktura wykształcenia ludności, zwłaszcza na wsi, • wysokie bezrobocie, zwłaszcza wśród kobiet i młodzieży na obszarach wiejskich, • niewystarczająco rozwinięta baza lokalowa i techniczna szkolnictwa zawodowego, • niski poziom dochodów mieszkańców, • niewystarczająca ilość placówek opieki zdrowotnej oraz słabe wyposażenie ich w najpotrzebniejszy sprzęt medyczny,
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • dalszy rozwój sieci jednostek i instytucji badawczo – szkoleniowych kształcących kadry dla regionalnej gospodarki, • rozbudowa ośrodka akademickiego, • podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców województwa, stanowiących zaplecze dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i ogólnego poziomu rozwoju zasobów ludzkich, • kształtowanie postaw przedsiębiorczych, • podniesienie jakości i dostępności zatrudnienia w regionie, • uelastycznienie i zwiększenie poziomu mobilności zawodowej zasobów ludzkich, 	<ul style="list-style-type: none"> • połączenie niekorzystnych tendencji demograficznych, związanych ze starzeniem się społeczeństwa z ujemnym saldem migracji i ekonomicznie uwarunkowanym odpływem ludzi młodych poza granice regionu, • zbyt mały spadek poziomu bezrobocia powodowany niewystarczającym poziomem wykształcenia, umiejętności zawodowych i mobilności mieszkańców, • dalsze ubożenie społeczeństwa

<ul style="list-style-type: none"> • dobre warunki dla rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego i ośrodków leczniczo-wypoczynkowych – źródła wód mineralnych w Busko-Zdroju i Solcu-Zdroju, 	
---	--

Infrastruktura drogowa i ochrony środowiska, aspekty przestrzenne, mieszkalnictwo

Mocne strony/Potencjał	Słabe strony/Problemy
<ul style="list-style-type: none"> • korzystne warunki rozwoju urbanizacji, sprzyjająca alokacja przestrzenna miast, optymalne relacje wielkości miast, • położenie w centralnej części kraju w pobliżu wielkich aglomeracji miejskich: Kraków, Warszawa, Łódź, • dobry przestrzennie wewnątrzregionalny układ komunikacyjny • jedyne w Polsce Centrum Usług Satelitarnych w Psarach k/Kielce, • duże znaczenie konwencjonalnej elektrowni w Połańcu w zabezpieczaniu potrzeb energetycznych kraju, 	<ul style="list-style-type: none"> • niski poziom urbanizacji i niewystarczający rozwój miast, warunkujący pełnienie przez nie funkcji ponadregionalnych, • niewystarczające powiązanie województwa z krajowymi ośrodkami wzrostu, • niezadowalający stan techniczny i parametry większości dróg, • położenie poza transeuropejskimi korytarzami transportowymi i brak odcinków dróg zaliczonych do sieci TINA, • niewystarczająco rozwinięta sieć nowoczesnej infrastruktury technicznej w mniejszych miastach i na obszarach wiejskich, • nie modernizowana od 1999 r. infrastruktura kolejowa, • słabe wyposażenie regionu w sieć gazową • przestarzała i niewystarczająco rozwinięta sieć elektryczna, • niewystarczające wyposażenie województwa w infrastrukturę ochrony środowiska, • brak lotniska o znaczeniu regionalnym
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • modernizacja układu dróg i linii kolejowych, sprzyjająca otwarciu ekonomicznemu we wszystkich kierunkach, • wzrastające znaczenie przebiegającej przez region linii tranzytowej LHS – możliwość rozwoju kontaktów handlowych z partnerami ze wschodu, • budowa lotniska jako szansą na rozwój gospodarczy w regionie, 	<ul style="list-style-type: none"> • położenie województwa z dala od planowanego układu autostrad oraz ograniczenie tras szybkiego ruchu do drogi E7 może spowodować peryferyzację regionu, • zbyt mała ilość dróg przewidzianych w dokumentach rządowych jako drogi ekspresowe w perspektywie braku autostrad na obszarze województwa i odsunięte w czasie ich dostosowanie do odpowiednich parametrów,

Rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo

Mocne strony/Potencjał	Słabe strony/Problemy
<ul style="list-style-type: none"> • dobre warunki glebowe i klimatyczne oraz znaczący potencjał produkcji rolnej i ogrodniczej w południowo-wschodniej części województwa, • znaczący w skali kraju potencjał produkcji sadowniczej, zwłaszcza w powiatach sandomierskim i opatowskim, • grunty rolne nie zanieczyszczone nawozami, pestycydami, metalami ciężkimi i innymi zanieczyszczeniami przemysłowymi, 	<ul style="list-style-type: none"> • rozdrobnienie gospodarstw rolnych i słaba ich kondycja ekonomiczna, • niewystarczająco rozwinięta samoorganizacja producentów rolnych, • niska opłacalność produkcji rolniczej i trudności w zbyciu, • duże dysproporcje w zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej pomiędzy miastem a wsią,

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • możliwości rozwoju przetwórstwa płodów rolnych, zwłaszcza sadownictwa i ogrodnictwa we wschodniej i południowej części województwa, • korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego, • możliwość rozwoju obszarów wiejskich uwarunkowane położeniem wsi względem sieci komunikacyjnej oraz dostępnością do nowoczesnych systemów łączności, • rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej na terenach wiejskich, • upowszechnienie technologii informatycznych, • rozwój instytucji rynku rolnego, 	<ul style="list-style-type: none"> • pogłębienie peryferyzacji terenów wiejskich na skutek braku regionalnych rozwiązań w zakresie wspierania rozwoju i kształcenia zawodowego mieszkańców wsi, • wysoki rozdzźwięk między dużym zaludnieniem terenów wiejskich w południowej części województwa a małymi możliwościami migracji ludności do miast tego obszaru, • niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna na wsi - niedoinwestowane obszary wiejskie nietrakcyjne dla potencjalnych inwestorów • obniżający się standard życia mieszkańców wsi w porównaniu do przeciętnego standardu życia,

Turystyka i ochrona dziedzictwa kulturowego

Mocne strony/Potencjał	Słabe strony/Problemy
<ul style="list-style-type: none"> • atrakcyjne turystycznie położenie geograficzne województwa świętokrzyskiego, jego dziedzictwo kulturowe, historyczne miejsca i atrakcje dla zwiedzających, • ok. 66% ogólnej powierzchni województwa objęta jest różnego rodzaju formami ochrony przyrody, co daje szansę dla rozwoju turystyki i agroturystyki, • dobry stan środowiska, duże kompleksy leśne i atrakcyjne zbiorniki wodne, • źródła wód mineralnych • rozwój różnych form turystyki, a w szczególności dynamiczny rozwój turystyki rowerowej i agroturystyki, • dynamiczny rozwój Targów Kielce jako jednostki wspierającej rozwój gospodarczy regionu, także turystyki biznesowej i konferencyjnej, • popularność regionu jako celu wycieczek szkolnych, praktyk studenckich oraz grupowych i indywidualnych przyjazdów turystycznych związanych z turystyką aktywną i kwalifikowaną, • bogate dziedzictwo kulturowe regionu, • bogato reprezentowana tradycyjna kultura i sztuka ludowa (ośrodki rękodzieła artystycznego - garncarstwo, kowalstwo, rzeźba, twórcy ludowi, liczne zespoły folklorystyczne), • dobrze rozwinięta sieć instytucji upowszechniania kultury, szczególnie ośrodków kultury i bibliotek w gminach, • potencjał rozwojowy związany z wykwalifikowaną kadrą instytucji kultury, • wyposażenie instytucji kultury we własną infrastrukturę, 	<ul style="list-style-type: none"> • brak taniej bazy noclegowej dla zorganizowanych grup turystycznych, • niska świadomość niektórych samorządów lokalnych co do celowości inwestycji w turystyce, • duże dysproporcje w rozmieszczeniu obiektów noclegowych na terenie województwa, • niski poziom nakładów finansowych na kulturę, • zły stan techniczny infrastruktury instytucji kultury, • niewystarczająca promocja dziedzictwa kulturowego regionu, • niedostatecznie rozwinięte instytucje sfery przemysłów kultury, • brak właściwie skoordynowanych działań na poziomie samorządów w celu wytworzenia regionalnych produktów kulturalnych, • nikle związki pomiędzy sferą kultury a sferą gospodarki i przedsiębiorczości, • niedostateczny poziom finansowania kultury, • brak środków finansowych w wielu jednostkach samorządu terytorialnego, instytucjach i organizacjach na udział własny w projektach możliwych do realizacji w ramach programów pomocowych,

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość rozwoju województwa jako bazy wypadowej dla turystyki weekendowej, • ciągły rozwój infrastruktury rekreacyjno - sportowej, • rozwój infrastruktury drogowej, telekomunikacyjnej, teleinformatycznej oraz recepcyjnej (w szczególności bazy hotelowej, campingowej i obiektów gastronomicznych), • pozyskanie inwestorów w sferze gospodarczej i branży turystycznej, • silnie zaznaczająca się tożsamość regionalna społeczeństwa, • wzrost udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań z dziedziny kultury, • rozwój partnerstwa publiczno – prawnego, • wykreowanie atrakcyjnych produktów turystycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> • postępująca degradacja zabytków, • niedostateczna aktywność kulturalna społeczeństwa,

1.4. Dotychczasowa pomoc publiczna dla Województwa Świętokrzyskiego

Zamieszczone poniżej informacje na temat wsparcia krajowego i zagranicznego dla województwa świętokrzyskiego nie zawierają danych o wszystkich programach pomocowych realizowanych w regionie. Przedstawiono najważniejsze programy, w ramach których uzyskano największe wsparcie.

Pomoc krajowa

Kontrakt wojewódzki edycja 2001-2003, 2004 oraz 2005-2006

Od 2001 roku Samorząd Województwa w oparciu o zapisy „Ustawy o zasadach wspierania rozwoju regionalnego” uzyskał możliwość wspierania zadań z zakresu rozwoju regionalnego środkami pochodzącymi z budżetu państwa w ramach Kontraktu Wojewódzkiego.

W Kontrakcie Wojewódzkim edycja 2001-2003 na sfinansowanie 139 zadań przeznaczono ogółem środki finansowe w wysokości 309 719,1 tys. zł. Wykorzystanie środków wyniosło 292 207,3 tys. zł (wkład budżetu państwa - 229 533 tys. zł).

W ramach Kontraktu w latach 2001-2003 zrealizowano również zadania współfinansowane ze środków ministrów właściwych oraz Urzędu Kultury Fizycznej i Sportu. Przekazano między innymi kwotę 10 102 tys. zł na dofinansowanie inwestycji sportowych takich jak: stadiony i boiska sportowe, baseny i sale gimnastyczne, a także wyposażono pracownie komputerowe i biblioteczne dla szkół oraz zrealizowano inwestycje z zakresu infrastruktury drogowej, wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowniczej.

W Kontrakcie na rok 2004 do realizacji przyjęto 37 zadań, w tym trzy inwestycje wieloletnie. Na finansowanie tych zadań budżet państwa przeznaczył 37 451 tys. zł, współfinansowanie ze strony jednostek samorządu terytorialnego wyniosło 13 402 tys. zł, co w sumie dało kwotę 50 853 tys. zł. Dodatkowo w ramach kontraktu przekazano z budżetu państwa 12 500 tys. zł na zakup kolejowych pojazdów szynowych na rzecz PKP Przewozy Regionalne sp. z o.o. Zabezpieczono także 9 640 tys. zł na współfinansowanie projektów w

ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III.

Z kwoty zaplanowanej w Kontrakcie dla Województwa Świętokrzyskiego na rok 2004 na finansowanie inwestycji wieloletnich i zadań własnych wykorzystano 99,56% środków z budżetu państwa i 98,48% założonego dofinansowania ze strony jednostek samorządu terytorialnego.

W roku 2005 na realizację Kontraktu Wojewódzkiego budżet państwa przekazał 16 052 tys. zł. Z tej kwoty 13 000 tys. zł przeznaczono na kontynuację budowy trzech inwestycji wieloletnich z dziedziny ochrony zdrowia, pozostałe środki rozdysponowano na potrzeby sfinansowania 11 zadań z zakresu ochrony zdrowia, pomocy społecznej i edukacji.

Niewątpliwym sukcesem realizacji Kontraktu jest wybudowanie Świętokrzyskiego Centrum Onkologii, jednego z najnowocześniejszych w kraju. Pozostałe środki przeznaczone zostały głównie na wsparcie inwestycji w bazę oświatową i sportową, infrastrukturę ochrony zdrowia i pomocy społecznej, infrastrukturę wodociągowo – kanalizacyjną, drogową, ochrony środowiska, rozwój obszarów wiejskich a także ochronę dziedzictwa kulturowego. Przy udziale środków kontraktu zainicjowano także działania związane ze wsparciem przedsiębiorczości w regionie między innymi utworzono Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii w Kielcach, Giełdę Rolno – Ogrodniczą w Sandomierzu, Miejską Strefę Gospodarczą w Skarżysku – Kamiennej oraz Inkubator Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach

Wojewódzki Fundusz zgodnie z ustawowo określonymi kierunkami przeznaczają środki na dofinansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju i polityki ekologicznej państwa.

W latach 2002 – 2005 WFOŚiGW wsparł projekty z dziedziny ochrony środowiska i gospodarki wodnej w formie dotacji i pożyczek na łączną szacunkową kwotę 153 019 052 zł.

Wyплаты z umów pożyczek i dotacji w latach 2002-2005 (w zł):

Nazwa dziedziny	2002		2003		2004		2005 (plan)	
	pożyczki	dotacje	Pożyczki	dotacje	pożyczki	dotacje	pożyczki	dotacje
Ochrona wód i gosp. wodna	24 762 599	3 154 404	20 003 222	5 402 827	25 806 500	5 350 587	20 950 000	2 660 000
Ochrona powietrza	4 538 866	1 515 000	3 244 060	1 180 000	2 765 674	1 646 499	3 900 000	225 000
Ochrona powierzchni ziemi	391 448	2 787 803	2 060 248	2 699 085	4 114 127	1 671 505	1 850 000	2 208 250
Ochrona przyrody i leśnictwo		306 772		798 622		162 500		150 000
Monitoring regionalny		392 525		498 687		484 791		
Edukacja ekologiczna		378 963		251 358		419 402		494 100
Przedsięwzięcia międzydziedzinowe i inne		73 200		1 672 061		1 505 367		579 000
Razem	29 692 913	8 608 667	25 307 530	12 502 640	32 686 301	11 204 651	26 700 000	6 316 350

Źródło: <http://www.wfos.com.pl>

Fundusz Pracy

Struktura wydatków Funduszu Pracy (w tys. zł.):

Wyszczególnienie wydatków	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Pasywne formy	180 488,40	268 961,40	336 999,60	380 536,70	375 596,50	312 570,00	-
Aktywne formy	52 438,10	37 132,20	30 232,60	33 334,30	65 713,30	54 044,70	88 267,20
Ogółem	232 926,50	306 093,60	367 232,20	413 871,00	441 309,80	366 614,70	-

Zdecydowana większość wydatków z Funduszu Pracy (w 2000 r. 87,9%, w 2004 r. 85,3%) przeznaczana jest na pasywne formy tzn. wypłaty zasiłków dla bezrobotnych, zasiłków i świadczeń przedemerytalnych.

Realizacja aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu:

Forma aktywizacji	Liczba osób					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Prace interwencyjne	6875	4841	3111	2757	5012	4856
Roboty publiczne	4659	2847	2181	2088	5230	2101
Pożyczki dla bezrobotnych na podjęcie własnej działalności gospodarczej	520	342	169	116	215	83
Pożyczki dla pracodawców na zorganizowanie nowych miejsc pracy (liczba miejsc pracy)	183	52	32	35	85	172
Szkolenia i przekwalifikowania	9842	5307	1649	1824	2973	3000
Stáže absolwenckie	5392	3452	2007	4341	8192	7023
Refundacja wynagrodzeń dla absolwentów	2407	673	281	663	518	-
Inne	161	-	176	187	443	554
Ogółem	30039	17536	9606	12011	22668	17789

Wśród aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu dominują staże, prace interwencyjne oraz szkolenia i przekwalifikowania.

Środki Funduszu Pracy zaangażowane zostały także w realizację wojewódzkich programów mających na celu tworzenie nowych miejsc pracy i likwidację negatywnych skutków bezrobocia oraz we współfinansowanie programów realizowanych w oparciu o środki zagraniczne w części dotyczącej rozwoju zasobów ludzkich. Wśród tych programów wymienić należy:

- Regionalny Program Przeciwdziałania i Łagodzenia Skutków Bezrobocia
- Programem objętych zostało 1 585 mieszkańców województwa, a koszt jego realizacji wyniósł 3 076 039 zł. W ramach realizacji działań programu: 410 osób uzyskało nowe kwalifikacje, 426 osób ukończyło szkolenia w zakresie podjęcia własnej działalności gospodarczej, 116 osób uzyskało okresowe zatrudnienie. Z doradztwa skorzystało 300 przedsiębiorców. 213 osób rozpoczynających działalność gospodarczą otrzymało jednorazowe dotacje (3 600 zł) na zakup środków trwałych.
- Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich – Komponent B-1 Przekwalifikowania/Reorientacja lata 2001-2004

W ramach realizacji programu Dyrektor WUP podpisał 368 umów na łączną kwotę 22 154 328, 87 zł (49% kredyt Banku Światowego, 51% budżet państwa) na realizację usług w

zakresie szkoleń, zatrudnienia, planowania rozwoju lokalnego oraz wspierania centrów przedsiębiorczości. W wyniku realizacji programu po szkoleniach zatrudnienie podjęło 41% uczestników, dzięki udziałowi w Centrach Wspierania Przedsiębiorczości pracę uzyskało 13,78% beneficjentów, efektywność usług w zakresie okresowego zatrudnienia wyniosła ponad 49%, natomiast w wyniku objęcia usługami związanymi z zatrudnieniem pracę podjęło 15% uczestników.

- Kolejne edycje Programu PHARE (2001,2002,2003) Spójność Społeczno-Gospodarcza Komponent - Rozwój Zasobów Ludzkich

Pomoc publiczna krajowa dla województwa świętokrzyskiego w latach 1999-2005 (wartość szacunkowa):

Program	Kwota dofinansowania w zł
Kontrakt Wojewódzki 2001-2003	229 533 000,00
• zadania współfinansowane ze środków ministrów właściwych	10 102 000,00
Ogółem	239 635 000,00
Kontrakt Wojewódzki 2004	37 451 000,00
• zakup szynobusów	12 500 000,00
• współfinansowanie projektów w ramach ZPORR oraz INTERREG III	9 640 000,00
Ogółem	59 591 000,00
Kontrakt Wojewódzki 2005-2006 (alokacja dla 2005 r.)	16 052 000,00
WFOŚiGW (dane za lata 2002-2005)	153 019 052,00
Fundusz Pracy (wyłącznie środki na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu) – z wyłączeniem udziału FP w programach wojewódzkich, PAOW oraz PHARE)	361 162 400,00
Razem	829 459 452,00

Pomoc zagraniczna

Pomoc zagraniczna o istotnym wpływie na poprawę warunków społeczno – gospodarczych regionu odbywała się w ramach:

- Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW),
- pomocy przedakcesyjnej: Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza (edycje 2001, 2002 i 2003), Phare Odbudowa 2001 - I i II edycja, SAPARD,
- funduszy strukturalnych.

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich - PAOW

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW) został zaprojektowany z myślą o wspieraniu sektora wiejskiego w Polsce. Program realizowany był w oparciu o umowę kredytową nr 7013-0 POL, podpisaną w dniu 25 lipca 2000 r. między Rzeczpospolitą Polską a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju.

PAOW składał się z czterech zasadniczych komponentów:

- Komponent A – mikrokredyt, (w województwie świętokrzyskim komponent A nie był realizowany)
- Komponent B – aktywizacja zasobów ludzkich,
- Komponent C – infrastruktura,
- Komponent D – zarządzanie Programem.

Wartość brutto wszystkich zadań zrealizowanych w regionie wyniosła ponad 80,3 mln zł, z czego środki PAOW stanowiły 37,6 mln zł, wkład własny jednostek samorządu terytorialnego – 31,4 mln zł, zaś dofinansowanie budżetu państwa – 11,3 mln zł (dane na podstawie *Raportu Końcowego z realizacji Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich*, opracowanego przez Wojewódzkie Biuro Wdrażania Programów w ramach Świętokrzyskiego Biura Rozwoju Regionalnego).

Wykorzystanie środków PAOW w województwie:

Komponent	Zadanie	Plan	Wykonanie	% wykorzystania
		Dotacja (w mln euro)	Dotacja (w mln euro)	
B1	Przekwalifikowanie siły roboczej	2,621	2,506	95,6
B2	Remonty i wyposażenie szkół i świetlic szkolnych	0,500	1,376	275,2
	Oprogramowanie	0,074	0,089	120,3
	Materiały edukacyjne	0,319	0,364	114,1
	Szkolenia z zakresu informatyki	0,184	0,137	74,5
	Program szkoleniowy dla nauczycieli i dyrektorów szkół	0,440	0,197	44,8
Razem B2		1,517	2,163	142,6
C	Inwestycje infrastruktury wiejskiej	4,461	4,421	99,1
Razem PAOW		8,599	9,090	105,7

Efekty rzeczowe realizacji PAOW:

Podkomponent B1

- Łączna ilość beneficjentów usług – 21 375 osób

Podkomponent B2 faza remontowo inwestycyjna

- Ilość wyremontowanych/zmodernizowanych budynków szkolnych - 140,
- Ilość wyremontowanych świetlic szkolnych – 21,
- Ilość wyposażonych świetlic szkolnych - 43, klas zerowych – 118

Podkomponent B2 faza dydaktyczno szkoleniowa

- Ilość osoboszkoleń nauczycieli z zakresu szkoleń przedmiotowych i informatycznych - 2502,
- Ilość szkół wyposażonych w oprogramowanie - 260, w pomoce dydaktyczne – 262

Podkomponent B3 – część szkoleniowa

- Ilość przeszkolonych zespołów gminnych/powiatowych - 24,
- Ilość przygotowanych w ramach szkoleń projektów - 24,

Komponent C

- Długość wybudowanych/zmodernizowanych odcinków dróg – 79,15 km,
- Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej – 59,62 km, liczba użytkowników podłączonych do sieci – 1 133,
- Ilość wybudowanych oczyszczalni ścieków – 2,
- Długość wybudowanej sieci wodociągowej – 94,67 km,
- Liczba użytkowników podłączonych do sieci wodociągowej – 1 865,
- Ilość ujęć wody – 1,
- Potwierdzona przez beneficjentów ilość nowo powstałych miejsc pracy na obszarach objętych inwestycjami – 406,

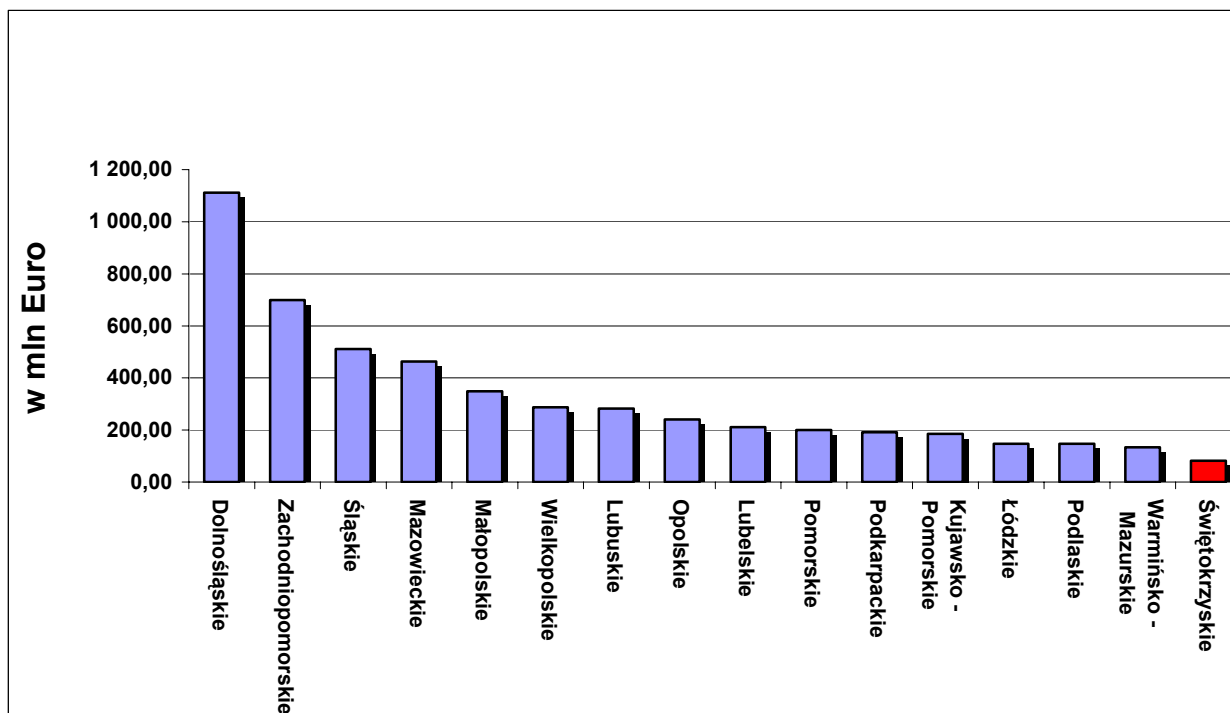
Komponent C3

- Ilość przeszkolonych przedstawicieli jednostek samorządowych – 129.

Pomoc przedakcesyjna

Należy nadmienić, iż skala środków dostępnych dla województwa świętokrzyskiego w ramach pomocy przedakcesyjnej stawia świętokrzyskie na ostatnim miejscu w kraju – i nie jest to wynikiem złej efektywności jej wykorzystania ale niskiej dostępności. Województwo nie mogło być beneficjentem pomocy przygranicznej, nie zostało zakwalifikowane do funduszu ISPA zarówno w części dotyczącej transportu jak i ochrony środowiska. Mimo, że świętokrzyskie należy do grupy pięciu najmniej rozwiniętych regionów w kraju nie mogło skorzystać z funduszu Phare SSG w I edycji z roku 2000. Według danych UKIE w latach 1990 – 2003 województwo świętokrzyskie otrzymało pomoc zagraniczną zaledwie w wysokości 82,3 mln Euro (podobne pod względem wielkości województwa lubuskie i opolskie odpowiednio 282,9 i 240 mln Euro).

Pomoc UE udzielona Polsce w ramach Programu Phare 1990-2003, ISPA 2000-2003 oraz SAPARD (według województw)

Źródło: Publikacja Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej (ISBN 83-89218-13-5)

PHARE Spójność Społeczno – Gospodarcza

Od roku 2000 województwo zostało objęte kolejnymi edycjami programu Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza. Program Phare SSG składa się z trzech głównych komponentów:

- rozwój zasobów ludzkich (RZL),
- wsparcie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości (MŚP)
- projekty inwestycyjne, tworzące dogodne warunki rozwoju przedsiębiorczości (INFRA).

Komponent – rozwój zasobów ludzkich

Phare SSG 2001

Projekt:	Podprojekt:	Liczba osób objętych działaniem:	Stan realizacji (środki w euro):
Świętokrzyski Program Doskonalenia Kadr	Szkolenie bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem	2075	<p>Wszystkie działania rozpoczęto i zakończono w 2004 r.</p> <p>Zakontraktowanie środków: Wartość całkowita projektu: 2 379 390,00</p> <p>Środki Phare: 1 784 542,50 Budżet państwa: 594 847,50</p> <p>Wydatkowanie środków: Wartość całkowita projektu: 1 701 267,37</p>
	Promowanie przedsiębiorczości	551	
	Promowanie zdolności adaptacyjnych – szkolenia dla pracowników MŚP	824	

	Wspieranie rozwoju lokalnej współpracy partnerskiej w dziedzinie zatrudnienia	393	Środki Phare: 1 251 727,13 Budżet państwa: 417 242,38 Środki prywatne: 32 297,86
--	---	-----	---

Zakontraktowanie środków w ramach komponentu RZL programu **Phare SSG 2002** w województwie wyniosło: 1 153 260,00 euro (w tym środki Phare - 864 945,00 euro, budżet państwa - 288 315,00 euro. Wydatkowano: 1 109 727,69 euro (w tym środki Phare - 832 295,76 euro, budżet państwa - 277 431,93 euro). Działaniami w zakresie szkolenia osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, promocji przedsiębiorczości oraz wspierania rozwoju lokalnego partnerstwa na rzecz zatrudnienia w zakresie szkolnictwa zawodowego objęto 1 548 osób.

Na realizację komponentu RZL w programie **Phare SSG 2003** w latach 2005-2006 przewidziana została kwota 756 000 euro (środki Phare - 597 000 euro). Program znajduje się w fazie realizacji.

Komponent – wsparcie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw

W ramach komponentu dotyczącego rozwoju MSP programu **Phare SSG 2001** realizowano następujące projekty:

Podprojekt:	Całkowita liczba zawartych umów:	Całkowita liczba umów zakończonych:	Całkowita liczba umów rozwiązanych:	Stan realizacji (środki w euro):
Program Rozwoju Przedsiębiorstw	8	8	3	Realizacja komponentu zakończyła się w 15 listopada 2004 r.
Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych	18	18	1	Zakontraktowanie środków: Wartość całkowita projektu: 11 390 414,15 Środki Phare: 2 132 757,42 Budżet państwa: 710 919,14 Środki prywatne: 8 546 737,59
Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych	4	4	1	Wydatkowanie środków: Wartość całkowita projektu: 10 320 733,00 Środki Phare: 1 954 426,27 Budżet państwa: 651 475,31 Środki prywatne: 7 714 831,42
Fundusz Dotacji Inwestycyjnych	127	127	22	

Alokację środków na realizację komponentu – wsparcie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w ramach **Phare SSG 2002** oraz **Phare SSG 2003** przedstawia tabela:

	Phare SSG 2002	Phare SSG 2003
Wartość całkowita projektu (w euro)	4 708 507,40	915 200,00

Środki Phare (w euro)	1 765 690,27	343 200,00
Budżet państwa (w euro)	297 519,00	114 400,00
Środki własne województwa (w euro)	291 044,43	-
Środki prywatne (w euro)	2 354 253,70	457 600,00
Realizowane podprojekty	<ul style="list-style-type: none"> Technologie Informatyczne dla Przedsiębiorstw Fundusz Dotacji Inwestycyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> Program Rozwoju Przedsiębiorstw Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych Fundusz Dotacji Inwestycyjnych

Komponent infrastrukturalny – duże projekty infrastrukturalne

Lp	Nazwa projektu (beneficjent)	Koszt całkowity zakontraktowanie (w euro)	Koszt całkowity wydatkowanie (w euro)	Wkład Phare zakontraktowanie (w euro)	Wkład Phare wydatkowanie (w euro)	Wkład budżetu państwa wydatkowanie (w euro)	Wkład beneficjenta wydatkowanie (w euro)
Phare 2001 SSG							
1.	„Rozwój Świętokrzyskiego Parku Narodowego” – Związek Gmin Gór Świętokrzyskich	6 839 597,43	6 839 597,43	4 908 815,29	4 908 815,29	718 333,36	1 212 448,78
2.	„Rozwój turystyczny Buska Zdroju” – Miasto i Gmina Busko Zdrój	5 313 384,00	5 313 383,97	3 985 038,00	3 985 037,98	651 420,88	676 925,11
3.	„Rozwój turystyczny Sandomierza” – Miasto Sandomierz	2 048 612,86	2 048 612,86	1 536 459,65	1 536 459,65	223 088,76	289 064,45
4.	„Stacja uzdatniania wody regionu Poniemie” Związek Międzygminny NIDA 2000	5 818 448,65	5 818 448,63	4 363 836,49	4 318 609,96	667 276,53	832 562,14
Phare 2002 SSG							
1.	Rewitalizacja terenów poprzemysłowego w Ostrowcu Św. – Gmina Ostrowiec Św.	4 243 850,14	3 948 442,26	2 764 325,24	2 575 445,71	-	1 372 996,55
Phare 2003 SSG							
1.	„Aktywizacja gospodarcza województwa Świętokrzyskiego ośrodków przemysłowych w Starachowicach i Ostrowcu Św. – Miasto Starachowice	9 418 548,77	-	4 385 073,77	-	-	5 033 475,00 (zakontraktowanie)

* wydatkowanie na dn. 30.09.2005 r.

W wyniku realizacji komponentu infrastrukturalnego programu Phare SSG 2001, 2002 oraz 2003 uzyskano między innymi następujące efekty rzeczowe:

- wybudowano 52,92 km sieci kanalizacyjnej z 1350 indywidualnymi przyłączami, 2 oczyszczalnie ścieków, 3 zbiorniki retencyjne, 4 zbiorcze systemy kanalizacyjne o dł. 38,3 km
- rozbudowano infrastrukturę drogową Miasta Ostrowiec Św. i Powiatu Ostrowieckiego, na terenach po Hucie Ostrowiec (łącznie długość przebudowanej nawierzchni drogowej 5308

- m wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz obiektem mostowym o długości 12 m),
- przedłużono sieć kanalizacyjną w prawobrzeżnej części Sandomierza o 40,5 km,
  - rozbudowano Inkubator Przedsiębiorstw i Centrum Wspierania Przedsiębiorczości w Starachowicach
  - przebudowano kompleks obiektów po szkole zawodowej w Ostrowcu Świętokrzyskim z przeznaczeniem na Inkubator Przedsiębiorstw, Centrum Biurowo – Konferencyjne i Ośrodek Aktywizacji Zawodowej

Phare Odbudowa

Program Phare Odbudowa 2001 został uruchomiony decyzją Komisji Europejskiej i rządu RP na usuwanie skutków powodzi, która miała miejsce w lipcu i sierpniu 2001 roku na terenie województw: świętokrzyskiego, podkarpackiego i małopolskiego. Memorandum Finansowe dotyczące przekazania środków na realizację Programu zostało podpisane w dniu 7 grudnia 2001 r. Dzięki dokonanej w lutym 2002 r. realokacji środków z Sectoral STRUDER Counterpart Funds (9,997 mln euro) możliwe było uruchomienie także II edycji programu.

Pomoc z Programu Phare 2001 ODBUDOWA realizowanego w dwóch edycjach przeznaczona została dla dwóch kategorii projektów:

- usuwanie skutków powodzi /USP /
- infrastruktura przeciwpowodziowa / IPP /

W I edycji Programu z uprawnionych w Województwie Świętokrzyskim 79 podmiotów skorzystało 21 beneficjentów, w ramach II edycji z uprawnionych 17 podmiotów skorzystało 15 beneficjentów.

Wykorzystanie środków w ramach obu edycji programu przedstawia się następująco:

Lp	Nazwa programu	Kategoria	Liczba beneficjentów	Liczba projektów	Alokacja środków Phare	Zakontraktowanie			Wydatkowanie			
						Środki Phare	Udział własny beneficjenta	Wartość całkowita	Środki Phare	Udział własny beneficjenta	Wartość całkowita	
1	Program Phare Odbudowa 2001 – I edycja	USP	21	27	6 300 000,00	3 058 620,00	573 575,00	3 632 195,00	2 896 592,25	576 196,65	3 472 788,90	
		IPP		25		2 832 058,00	62 684,00	2 894 742,00	2 606 041,66	88 469,66	2 694 511,32	
Razem I edycja:						5 890 678,00	636 259,00	6 526 937,00	5 502 633,91	664 666,31	6 167 300,22	
2	Program Phare Odbudowa 2001 – II edycja	USP	15	21	4 035 000,00	2 580 172,00	581 776,00	3 161 948,00	2 380 436,15	581 776,49	2 962 212,64	
		IPP		12		1 144 846,00	53 721,00	1 198 567,00	1 062 116,80	53 723,33	1 115 840,13	
Razem II edycja:						3 725 018,00	635 497,00	4 360 515,00	3 442 552,95	635 499,82	4 078 052,77	
Razem (I+II edycja):						10 335 000,00	9 615 696,00	1 271 756,00	10 887 452,00	8 945 186,86	1 300 166,13	10 245 352,99

Ponadto w związku z powstałymi w Programie Phare Odbudowa 2001 II edycja niewykorzystanymi środkami (oszczędności, różnice kursowe, odsetki etc.). Pani Minister Krystyna Gurbiel wyraziła zgodę na refundację kosztów poniesionych przez gminy i powiaty z II edycji Programu na współfinansowanie inwestycji realizowanych w ramach Programu.

W Województwie Świętokrzyskim refundacją kosztów objętych zostało 21 projektów z II edycji Programu (beneficjenci uzyskali 100 % refundacji udziału własnego). Refundacja udziału własnego dla projektów z II edycji Programu (540 420,00 EUR) w znaczny sposób przyczyniła się do zwiększenia procentu zakontraktowania środków Phare w ramach Programu do 98,27 %.

Osiągnięte rezultaty:

I edycja	II edycja
<ul style="list-style-type: none"> • odbudowano ok. 65,4 km dróg oraz 2 mosty • przeprowadzone zostały małej skali prace przy infrastrukturze wzdłuż brzegów Wisły i jej dopływów, w tym:<ul style="list-style-type: none"> - remonty rzek – ok. 340 km - remonty wałów – ok. 6,5 km - remonty rowów melioracyjnych – 2,9 km • w gminie Nowa Słupia odbudowano sieć wodociągową o łącznej długości 12,1 km.	<ul style="list-style-type: none"> • odbudowano ok. 62,5 km dróg oraz 2 mosty • przeprowadzone zostały małej skali prace przy infrastrukturze wzdłuż brzegów Wisły i jej dopływów, w tym:<ul style="list-style-type: none"> - remonty rzek – ok. 66,2 km - remonty wałów – ok. 15 km

Ponadto realizacja projektów w znacznej mierze przyczyniła się do:

- wzrostu poczucia bezpieczeństwa mieszkańców obszarów narażonych na zalanie
- ochrony przeciwpowodziowej przyległych do rzek terenów
- poprawy dostępności komunikacyjnej
- podniesienia bezpieczeństwa ruchu
- wzrostu atrakcyjności społeczno-gospodarczej oraz inwestycyjnej terenów

SAPARD

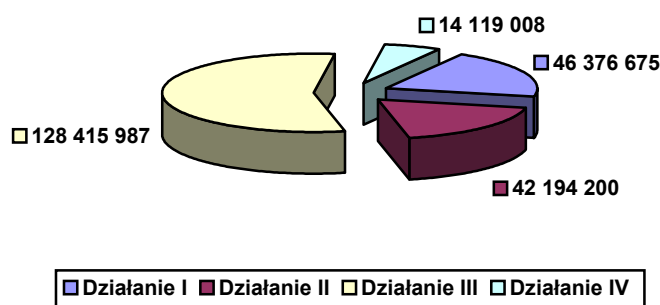
Istotne wsparcie przekształceń w sektorze produkcji żywności oraz znacząca poprawa jakości infrastruktury obszarów wiejskich w województwie nastąpiła w wyniku realizacji programu SAPARD. Polska jest jedynym krajem spośród państw objętych wsparciem w ramach tego programu, który wykorzystał przyznaną pomoc w 100%, natomiast województwo świętokrzyskie może się pochwalić najwyższą liczbą złożonych wniosków w przeliczeniu na powierzchnię użytków rolnych.

W trakcie trwania programu uruchomiono w latach 2002 – 2005 następujące działania:

- Działanie I: Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych,
- Działanie II: Inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- Działanie III: Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich,
- Działanie IV: Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

Według danych Świętokrzyskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w ramach realizacji programu zawartych zostało 1858 umów na łączną kwotę 248 514 893 zł. Kwota płatności na 20 lutego 2006 r. wyniosła 231 105 870 zł.

Plątości (w zł) według Działań (stan na 20.02.2006 r.):

Fundusze strukturalne

Od 1 maja 2004 r. województwo uzyskało dostęp do funduszy strukturalnych UE. Wsparcie można było uzyskać w ramach Sektorowych Programów Operacyjnych oraz Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR).

Alokacja środków dla województwa świętokrzyskiego w ramach ZPORR na lata 2004-2006 wynosi 133 078 133 euro.

Realizacja ZPORR (dane na styczeń 2006 r.):

Priorytety ZPORR	Liczba złożonych wniosków	Wnioski wybrane do realizacji		Alokacja z funduszy UE na okres 2004-2006 (zł) 1 euro=3,8365 zł
		Liczba	Wartość dofinansowania z funduszy UE (zł)	
Priorytet I Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów	115	62	329 803 557,12	288 547 683,82
Priorytet II Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach	173	58	43 684 027,49	85 810 822,86
Priorytet III Rozwój lokalny	599 (Działanie 3.4 – 229)	194	169 246 177,64 (Działanie 3.4 – 87 wniosków o wartości 5 969 286,89zł)	136 195 750,00

Dotychczasowe doświadczenia związane z wdrażaniem Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w województwie wskazują na ogromne zainteresowanie wnioskodawców Priorytetem III i niewystarczająca alokację środków w ramach tego Priorytetu, a także na ogromny mankament jakim jest wyłączenie ze ZPORR możliwości finansowania budowy i modernizacji dróg krajowych w miastach na prawach powiatu.

Pomoc zagraniczna dla województwa w latach 2000-2005 (wartość szacunkowa):

Program	Kwota dofinansowania
Phare SSG 2001 (kwota wydatkowana)	17,96 mln euro
Phare SSG 2002 (kwota wydatkowana)	4,43 mln euro
Phare SSG 2003 (kwota zakontraktowana)	4,4 mln euro
Phare Odbudowa (kwota wydatkowana)	8,94 mln euro
SAPARD (kwota płatności)	215,4 mln zł
Ogółem Pomoc Przedakcesyjna ze środków UE	37,39 mln euro oraz SAPARD 231,1 mln zł
PAOW	9,09 mln euro
ZPORR 2004-2006	133,08 mln euro
Ogółem	179,56 mln euro oraz SAPARD 231,1 mln zł

Kwota dofinansowania dla programu SAPARD we wszystkich dokumentach podawana jest w zł.

Wpływ wsparcia na rozwój społeczno - gospodarczy regionu

W chwili obecnej pełna ocena wpływu pomocy publicznej na rozwój społeczno-gospodarczy regionu nie jest jeszcze możliwa. Większość programów znajduje się w trakcie realizacji, wiele projektów przewidzianych jest do realizacji przez wiele lat. Dokładna ocena wpływu realizowanych programów pomocowych na sytuację gospodarczo – społeczną regionu będzie możliwa dopiero w dłuższym horyzoncie czasowym. Wtedy będzie można za pomocą odpowiedniego systemu monitoringu ocenić ten wpływ. Na obecnym etapie możliwe było jedynie przedstawienie dostępnych efektów rzeczowych realizowanych programów.

Jednak już obecnie można zaryzykować stwierdzenie iż przedstawione programy z pewnością wpłyną na wsparcie rozwoju gospodarczego i społecznego regionu. Wymagany wkład własny beneficjenta w większości programów sprawił, iż zaangażowane zostały ogromne środki finansowe w obszarach do tej pory niedoinwestowanych.

Środki pomocy przedakcesyjnej stanowiły dla samorządów i innych beneficjentów element przygotowania się do funduszy strukturalnych po 1 maja 2004 r. Aplikowanie po środki przedakcesyjne umożliwiło beneficjentom poznanie mechanizmów i instrumentów polityki regionalnej UE.

2. Cele Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 oraz ich spójność z dokumentami krajowymi i UE

Cel generalny

**PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA
ŚWIĘTOKRZYSKIEGO POPRZECZ POPRAWĘ WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH BUDOWIE
KONKURENCYJNEJ I GENERUJĄCEJ NOWE MIEJSCA PRACY REGIONALNEJ
GOSPODARKI**

Cele szczegółowe

Celem generalnym przyświecającym realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 jest podniesienie jakości życia mieszkańców Województwa Świętokrzyskiego poprzez poprawę warunków sprzyjających budowie konkurencyjnej i generującej nowe miejsca pracy regionalnej gospodarki.

W cel generalny wpisują się następujące cele szczegółowe:

- Podniesienie poziomu konkurencyjności regionalnej gospodarki szczególnie poprzez zwiększanie innowacyjności i zdolności inwestycyjnej podmiotów gospodarczych;
- Poprawa jakości systemu komunikacyjnego regionu i jego połączeń z krajowymi i europejskimi korytarzami transportowymi;
- Poprawa stanu środowiska naturalnego województwa;
- Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych i zasobów dziedzictwa kulturowego.

Cele RPOWŚ realizowane będą poprzez układ priorytetów i działań stanowiących rozwinięcie założeń strategicznych programu na poziom operacyjny.

Uzasadnienie wyboru celów programu

Województwo Świętokrzyskie należy do sześciu najbiedniejszych regionów Unii Europejskiej. Gospodarka województwa charakteryzuje się bardzo niskim poziomem innowacyjności, co przy niewielkich nakładach przeznaczanych przez przedsiębiorstwa na badania i rozwój oraz stosunkowo słabym dostępem do kapitału inwestycyjnego, sprawia, że pogłębia się dystans w rozwoju gospodarczym pomiędzy Świętokrzyskim a lepiej rozwiniętymi regionami polskimi i z innych krajów Unii Europejskiej. Następstwem słabości ekonomicznej jest panujące w województwie wysokie bezrobocie, dotyczące w dużym stopniu młodzieży.

Kolejnym czynnikiem mającym negatywny wpływ na konkurencyjność gospodarki regionu jest niski poziom infrastruktury technicznej. Województwo Świętokrzyskie, pomimo umiejscowienia pomiędzy dużymi ośrodkami aglomeracyjnymi (Warszawa, Łódź, Kraków), jest słabo dostępne komunikacyjnie. W regionie brak jest autostrad i wysokiej jakości dróg ekspresowych, jak również szybkiej kolei i lotniska pasażerskiego obsługującego regularne

połączenia, co utrudnia równorzędne współzawodnictwo o zewnętrzne inwestycje z lepiej rozwiniętymi województwami.

Istotną barierą dla poprawy jakości życia mieszkańców Świętokrzyskiego jest niewystarczające wyposażenie w systemy infrastruktury ochrony środowiska (m.in. systemy wodociągowo-kanalizacyjne, wraz z oczyszczalniami ścieków i stacjami uzdatniania wody oraz nowoczesne i przyjazne dla środowiska zbiorcze sieci grzewcze). Niedostateczny stan tej infrastruktury niesie za sobą ryzyko skażenia zasobów środowiska przyrodniczego, których wykorzystanie stanowi jedną z najważniejszych szans rozwojowych dla regionu.

Regiony podnoszą swą konkurencyjność również poprzez zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości usług sfery publicznej, tj. ochrony zdrowia, edukacji, dóbr kultury, zróżnicowanych możliwości wypoczynku i zagospodarowania czasu wolnego. Poprawa dostępu do tych usług ma duży wpływ na wzrost atrakcyjności życia w regionie, a co się z tym wiąże, pozwoli na zahamowanie odpływu ludzi młodych, szczególnie z wyższym wykształceniem, poza województwo.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 jako narzędzie realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego

Obowiązująca Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego na lata 2000 – 2015 jest obecnie aktualizowana. Po fazie konsultacji społecznych przyjęcie zaktualizowanej Strategii przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego zaplanowano na pierwszy kwartał 2006 r.

Celem generalnym projektu aktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 jest wzrost atrakcyjności województwa dla zintegrowanego rozwoju społeczno – gospodarczo – przestrzennego. Strategia rozwoju zmierza do poprawy wizerunku województwa świętokrzyskiego, pokazując faktyczne i potencjalne korzyści dla mieszkańców i inwestorów w różnych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego. Podniesienie atrakcyjności, wedle zapisów Strategii, oznacza relatywne wobec otoczenia polepszanie warunków inwestowania na obszarze województwa, zwłaszcza przez inwestorów zewnętrznych, polepszanie warunków funkcjonowania firm i całego układu gospodarki rynkowej, rozwój wszelkich dopuszczalnych ekologicznie form przedsiębiorczości oraz instytucji i organizacji obsługujących życie społeczno-gospodarcze regionu. Cel generalny Strategii realizowany jest przez szereg celów warunkujących, priorytetów i kierunków działań.

Zarówno cel generalny, jak i cele szczegółowe Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 w całości wpisują się w założenia Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego. Cel szczegółowy **„Podniesienie poziomu konkurencyjności regionalnej gospodarki szczególnie poprzez zwiększenie innowacyjności i zdolności inwestycyjnej podmiotów gospodarczych”** w szczególności odpowiada następującym celom i priorytetom Strategii:

CEL WARUNKUJĄCY NR 1 – Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa,

PRIORYTET 1 – Tworzenie otoczenia przyjaznego dla powstawania i rozwoju nowoczesnego biznesu, szczególnie sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz pozyskiwania kapitału pobudzającego rozwój gospodarczy.

PRIORYTET 2 – Wspieranie rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

PRIORYTET 3 – Kształtowanie specjalizacji regionalnej w gospodarce.

CEL WARUNKUJĄCY NR 2 – Rozwój zasobów ludzkich,
PRIORYTET 3 – Zacieśnianie więzi pomiędzy sektorem nauki a działalnością gospodarczą.

Zapisy celu szczegółowego **„Poprawa jakości systemu komunikacyjnego regionu i jego połączeń z krajowymi i europejskimi korytarzami transportowymi”** bezpośrednio korespondują z następującymi celami i priorytetami Strategii:

CEL WARUNKUJĄCY NR 5 – Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej.
PRIORYTET 2 – Podnoszenie standardów i stworzenie spójnego układu komunikacyjnego oraz gospodarki przestrzennej stymulującej rozwój regionu.

CEL WARUNKUJĄCY NR 1 – Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa,
PRIORYTET 4 – Kreowanie rozwoju i dywersyfikacji funkcji wyższego rzędu w Kielcach oraz racjonalnego rozwoju miast i centrów gmin województwa.

Cel szczegółowy RPOWŚ **„Poprawa stanu środowiska naturalnego województwa”** odpowiada następującym zapisom Strategii:

CEL WARUNKUJĄCY NR 3 – Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury,
PRIORYTET 1 – Tworzenie warunków zrównoważonego rozwoju umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie systemów ekologicznych.

CEL WARUNKUJĄCY NR 5 – Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej.
PRIORYTET 3 – Rozwój infrastruktury ochrony środowiska.
PRIORYTET 4 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego.

CEL WARUNKUJĄCY NR 6 – Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.
PRIORYTET 1 – Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich umożliwiający przechodzenie ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych.

„Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych i zasobów dziedzictwa kulturowego” – kolejny cel szczegółowy RPOWŚ odpowiada następującym celom Strategii:

CEL WARUNKUJĄCY NR 1 – Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa,
PRIORYTET 4 – Kreowanie rozwoju i dywersyfikacji funkcji wyższego rzędu w Kielcach oraz racjonalnego rozwoju miast i centrów gmin województwa.

CEL WARUNKUJĄCY NR 3 – Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury,
PRIORYTET 2 – Ochrona dziedzictwa kulturowego.
PRIORYTET 3 – Tworzenie warunków rozwoju kultury , turystyki, sportu i rekreacji.

CEL WARUNKUJĄCY NR 5 – Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej.
PRIORYTET 1 – Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych.

PRIORYTET 5 – Rozwój systemów informatycznych – szerokopasmowego dostępu do Internetu oraz regionalnej zintegrowanej platformy usług elektronicznych.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 jako narzędzie realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie (NSRO) są dokumentem określającym działania o charakterze rozwojowym, jakie rząd polski zamierza podjąć w latach 2007-2013 w zakresie promowania trwałego wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz wzrostu zatrudnienia. NSRO służą jednocześnie zapewnieniu skutecznej pomocy na rzecz regionów i grup społecznie zmarginalizowanych oraz pomocy w restrukturyzacji sektorów i regionów problemowych.

Cel strategiczny Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia określono w następujący sposób:

„Celem strategicznym Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski w ramach Unii Europejskiej i wewnątrz kraju”.

Założono, że cel strategiczny realizowany będzie przez szereg horyzontalnych celów szczegółowych:

1. Tworzenie warunków dla utrzymania trwałego i wysokiego tempa wzrostu gospodarczego,
2. Wzrost zatrudnienia poprzez rozwój kapitału ludzkiego oraz społecznego
3. Podniesienie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw w tym szczególnie sektora usług,
4. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów,
5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów, rozwój obszarów wiejskich i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Powyższe zapisy sporządzone zostały w oparciu o dokumenty unijne, wyznaczające kierunki rozwoju w latach 2007 – 2013, w szczególności Strategiczne Wytyczne Wspólnoty na lata 2007 – 2013 oraz odnowioną Strategię Lizbońską na rzecz wzrostu i zatrudnienia. Zarówno cel generalny, jak i cele szczegółowe Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 w pełni wpisują się w cele Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia

Cele Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 w odniesieniu do zapisów Strategicznych Wytycznych Wspólnoty

W zgodzie z zapisami Strategicznych Wytycznych Wspólnoty na lata 2007 – 2013, dotyczących polityki spójności wspierającej wzrost gospodarczy i zatrudnienie, realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 służyć ma:

- Zwiększeniu atrakcyjności województwa poprzez poprawę jego dostępności, zapewnieniu odpowiedniej jakości i poziomu usług oraz ochronie potencjału jego środowiska;
- Wspieraniu innowacyjności, przedsiębiorczości oraz gospodarki opartej na wiedzy poprzez zwiększanie potencjału w dziedzinie badań naukowych i innowacji, w tym w sektorze nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych;
- Tworzeniu większej liczby lepszych miejsc pracy.

Cel szczegółowy **„Podniesienie poziomu konkurencyjności regionalnej gospodarki szczególnie poprzez zwiększanie innowacyjności i zdolności inwestycyjnej podmiotów gospodarczych”** znajduje swe odzwierciedlenie w zapisach wytycznej: „Podnoszenie poziomu wiedzy i innowacyjności na rzecz wzrostu gospodarczego”. Według tej wytycznej, w celu realizacji unijnych celów zapewnienia wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy, konieczne jest m.in. podjęcie działań zmierzających do podniesienia poziomu badań naukowych i rozwoju technologicznego, w szczególności w sektorze prywatnym. Promocja innowacji w przedsiębiorstwach odbywać się powinna poprzez wprowadzanie nowych lub ulepszonych konkurencyjnych towarów, procesów i usług, oraz zwiększanie zdolności regionów do generowania i absorpcji nowych technologii. Jako, że inwestycje w innowacje stanowią nadrzędny priorytet polityki spójności w Unii, nader istotne jest podjęcie wysiłków w celu stworzenia takich warunków dla przedsiębiorstw, które sprzyjają tworzeniu, rozprzestrzenianiu i wykorzystywaniu nowej wiedzy przez podmioty gospodarcze. Ważnym elementem promocji wiedzy i innowacji jest także ułatwianie dostępu do ich finansowania.

Wytyczna pn. „Uczynić z Europy i jej regionów bardziej atrakcyjne miejsce dla inwestycji i pracy” stanowi punkt odniesienia dla dwóch kolejnych celów szczegółowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego: **„Poprawa jakości systemu komunikacyjnego regionu i jego połączeń z krajowymi i europejskimi korytarzami transportowymi”** oraz **„Poprawa stanu środowiska naturalnego województwa”**.

Autorzy Strategicznych Wytycznych Wspólnoty zwracają uwagę, że jednym z warunków postępu ekonomicznego i wzrostu zatrudnienia jest dostępność niezbędnej infrastruktury

(w tym m.in. komunikacyjnej, ochrony środowiska, energetycznej), na potrzeby podmiotów gospodarczych. Inwestycje w infrastrukturę mają przynieść efekt w postaci podniesienia poziomu atrakcyjności gospodarczej i społecznej słabszych regionów.

Dla podniesienia konkurencyjności Województwa Świętokrzyskiego, charakteryzującego się słabą dostępnością komunikacyjną, niezbędne są kompleksowe inwestycje w poprawę systemu transportowego. Priorytetowe traktowanie tego zagadnienia przez Samorząd Województwa znajduje swoje uzasadnienie w zapisach SWW, gdzie mowa jest o tym,

że „...skuteczna, elastyczna i bezpieczna infrastruktura transportowa jest koniecznym warunkiem rozwoju gospodarczego, ponieważ, ułatwiając przepływ ludzi i towarów, przyczynia się do zwiększenia wydajności, a tym samym perspektyw rozwoju poszczególnych regionów.”

Również specjalna uwaga zwrócona w RPOWŚ na poprawę stanu środowiska naturalnego ma oparcie w wytycznych wspólnotowych, gdzie mowa jest o tym, że inwestycje w środowisko mogą przynosić zyski dla gospodarki, wpływając na zmniejszenie kosztów oczyszczania lub likwidacji szkód, kosztów ochrony zdrowia, pobudzając tworzenie

innowacji i nowych miejsc pracy i przede wszystkim zapewniając długofalową stabilność wzrostu gospodarczego.

Ostatni z celów szczegółowych RPOWŚ, pn. „**Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych i zasobów dziedzictwa kulturowego**”, odnosi się do zagadnień o dużym znaczeniu dla poprawy warunków życia mieszkańców województwa i atrakcyjności regionu dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Istniejące w regionie zapóźnienia w zakresie szeroko pojętej infrastruktury sfery publicznej stanowią poważne utrudnienie dla podniesienia dostępności i jakości usług publicznych. Bariera dla rozwoju gospodarczego regionu jest niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę turystyczną, co uniemożliwia efektywne wykorzystanie bogatych zasobów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, istniejących w regionie. Sformułowanie tego celu, jako jednego z kierunków wymagających szczególnej uwagi, wynika z faktu uwzględnienia specyficznych potrzeb województwa w tym zakresie i identyfikacji bogatych zasobów turystycznych jako istotnego czynnika rozwojowego.

Wskaźniki realizacji celów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013

Skwantyfikowane wskaźniki na poziomie celów programu pozwalają ocenić, czy jego realizacja przynosi oczekiwane efekty. Na podstawie zapisów Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia zaproponowano następujące wskaźniki realizacji celów RPOWŚ:

- Wskaźnik zatrudnienia (%),
- Stopa bezrobocia (%),
- Struktura zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki,
- Procentowy udział osób z wyższym wykształceniem w ludności w wieku 15-64 lata,
- Dynamika PKB,
- Wartość dodana brutto na mieszkańca w relacji do średniej krajowej (%),
- Wskaźnik urbanizacji.

Lp.	Województwo na tle kraju	Wskaźnik zatrudnienia w %	Stopa bezrobocia w %	Struktura zatrudnienia w sektorach gospodarki ⁵			Udział % w ludności w wieku 15-64 lata, osób z poziomem wykształcenia			Dynamika Produktu krajowego brutto (rok poprzedni = 100)	Wartość dodana brutto na mieszkańca w relacji do średniej krajowej w %	Wskaźnik urbanizacji W 2004 r.
				sektor I	sektor II	sektor III	podstawowe (łącznie z gimnazjalnym)	średnie łącznie z zasadniczym zawodowym i policealnym)	wyższe			
BAEL przeciętne roczne w 2004 r.										2002		
1.	POLSKA	44,3	19,0	18,0	28,8	53,2	22,9	64,3	12,8	102,7	100,0	61,5
2.	Świętokrzyskie	41,9	20,6	31,7	23,7	44,6				103,5	78,2	45,5

⁵ I – rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, II – przemysł, budownictwo, III – usługi.

Lp.	Priorytety RPOWŚ 2007 – 2013	Poziom dofinansowania EFRR (w mln EUR)	Podział procentowy alokacji EFRR
1.	Priorytet 1. Rozwój przedsiębiorczości i innowacji oraz budowa społeczeństwa informacyjnego	69,02	10%
2.	Priorytet 2. Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu	207,07	30%
3.	Priorytet 3. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej	124,24	18%
4.	Priorytet 4. Wzrost jakości infrastruktury społecznej, oraz inwestycje w kulturę, sport i turystykę	207,07	30%
5.	Priorytet 5. Lokalne inicjatywy mające na celu poprawę warunków rozwoju przedsiębiorczości, tworzenie nowych miejsc pracy oraz wzrost jakości usług publicznych.	48,32	7%
6.	Priorytet 6. Współpraca międzyregionalna	6,90	1%
7.	Priorytet 7. Pomoc techniczna	27,61	4%
8.	Całość programu (bez 5-procentowej rezerwy)	690,24	100%
9.	Całość programu	726,57	

3. Priorytety Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 - 2013

Priorytet 1. Rozwój przedsiębiorczości i innowacji oraz budowa społeczeństwa informacyjnego,

Wprowadzenie

Jedną z głównych barier rozwoju gospodarczego w województwie jest słabość finansowa podmiotów gospodarczych, obniżająca ich zdolności inwestycyjne, oraz niezadawalający dostęp firm do nowoczesnych technologii, niekorzystnie wpływający na poziom ich konkurencyjności. Szczególnego wsparcia wymaga aktywizacja przedsiębiorczości pozarolniczej na terenach wiejskich, dotkniętych niekorzystnymi skutkami transformacji ekonomicznej. W województwie świętokrzyskim istnieje duże zapotrzebowanie na usługi instytucji otoczenia biznesu, w postaci inkubatorów oraz funduszy pożyczkowych i poręczeniowych. Słabość tych jednostek, dostarczających firmom wszechstronnej pomocy, w tym finansowej i doradczej, w istotny sposób utrudnia powstawanie i rozwój przedsiębiorstw. Kolejnym, obok przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu, adresatem wsparcia w ramach tego priorytetu, są jednostki mające za zadanie prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej oraz transfer nowoczesnych technologii na rzecz podmiotów gospodarki regionu.

Rozwój regionalnych sieci teleinformatycznych oraz technologii informacyjnych spowoduje przede wszystkim poprawę dostępu do informacji, rozwój nowych form prowadzenia działalności gospodarczej oraz usług elektronicznych. Pozwoli także na znaczące zwiększenie liczby użytkowników Internetu zarówno do celów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, usług publicznych, jak również edukacją młodzieży oraz ustawiczną edukacją dorosłych.

W miarę postępu technicznego i cywilizacyjnego o sile i konkurencyjności regionu w coraz mniejszym stopniu decydują tradycyjne systemy infrastrukturalne (przy odpowiedniej skali nasycenia), zaś coraz większego znaczenia nabiera nowoczesna infrastruktura telekomunikacyjna i informatyczna oraz sieć placówek naukowo-badawczych zdolnych do prowadzenia własnej działalności innowacyjnej i transferu nowoczesnych technologii do gospodarki. Niebagatelną rolę mogą tu odgrywać inkubatory przedsiębiorczości akademickiej i parki technologiczne jako organizacje wspomagające rozwój przedsiębiorczości, a zwłaszcza gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwa informacyjnego.

Działania

1. Wsparcie inwestycyjne dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw,
2. Wsparcie inwestycyjne dla instytucji otoczenia biznesu,
3. Tworzenie i rozbudowa funduszy pożyczkowych i gwarancyjnych,
4. Wspieranie sektora badawczo-rozwojowego oraz budowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego,
5. Tworzenie kompleksowych terenów inwestycyjnych.

Cel priorytetu

- Wzmocnienie konkurencyjności i zdolności inwestycyjnej sektora małych i średnich przedsiębiorstw,

- Wzrost innowacyjności gospodarki województwa,
- Wzmocnienie inwestycyjne instytucji otoczenia biznesu,
- Tworzenie i rozbudowa sieci teleinformatycznych,
- Tworzenie warunków dla zwiększenia atrakcyjności lokowania kapitału w regionie poprzez otwarcie nowych terenów inwestycyjnych.

Spodziewane efekty

- Wzrost aktywności gospodarczej mieszkańców regionu,
- Dywersyfikacja działalności gospodarczej na terenach wiejskich,
- Wzmocnienie powiązań pomiędzy sektorem naukowo-badawczym a środowiskiem biznesowym,
- Wzrost dostępności kompleksowo przygotowanych terenów inwestycyjnych w gminach,
- Spadek bezrobocia.

Beneficjenci

- Małe i średnie przedsiębiorstwa z terenu województwa,
- Fundusze pożyczkowe i gwarancyjne działające w regionie,
- Instytucje otoczenia biznesu z terenu Województwa Świętokrzyskiego,
- Samorząd Województwa, samorządy lokalne - powiatowe i gminne lub jednostki organizacyjne działające w ich imieniu, związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- Szkoły wyższe (publiczne i nie działające dla zysku instytucje edukacyjne) oraz jednostki naukowo-badawcze, inne instytucje użyteczności publicznej, organizacje pozarządowe nie działające dla zysku, stowarzyszenia, fundacje jak również kościoły i związki wyznaniowe, jednostki wybrane w drodze przetargu, dostarczające usług użyteczności publicznej na zlecenie władz jednostek samorządu terytorialnego.

Wskaźniki monitorowania

Produkty

- Liczba wspartych podmiotów gospodarczych,
- Liczba wspartych funduszy pożyczkowych i gwarancyjnych,
- Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu,
- Obszar województwa objęty zasięgiem szerokopasmowych sieci teleinformatycznych,
- Odsetek szkół mających dostęp do szerokopasmowego Internetu,
- Odsetek podmiotów gospodarczych, korzystających z szerokopasmowego Internetu,
- Powierzchnia stworzonych nowych terenów inwestycyjnych.

Rezultaty

- Nakłady inwestycyjne we wspartych przedsiębiorstwach,
- Liczba pożyczek i gwarancji udzielonych przez fundusze pożyczkowe i gwarancyjne,
- Liczba firm utworzonych w inkubatorach przedsiębiorczości,
- Liczba ludności województwa objęta zasięgiem szerokopasmowych sieci teleinformatycznych,
- Odsetek uczniów i studentów korzystających z Internetu,
- Liczba podmiotów gospodarczych wykorzystujących Internet do swojej działalności,

- Liczba podmiotów gospodarczych działających na nowych terenach inwestycyjnych.

Oddziaływanie

- Wzrost przedsiębiorczości na terenie województwa,
- Wzmocnienie zdolności inwestycyjnej sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Finansowanie

10% wartości alokacji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przeznaczonej na finansowanie RPOWŚ

Priorytet 2. Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu

Wprowadzenie

Świętokrzyskie pod względem wyposażenia infrastrukturalnego jest słabsze zarówno od regionów Unii Europejskiej, jak i większości polskich województw. Niedostateczny stan infrastruktury komunikacyjnej stanowi istotny czynnik hamujący napływ inwestycji zewnętrznych, jak również rozwój rodzimych podmiotów gospodarczych. Na podstawie danych statystycznych jednoznacznie można stwierdzić, że inwestorzy, w szczególności zagraniczni, preferują obszary z znacznym stopniem zurbanizowane, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą i łatwym dostępem do obiektów biurowych i przemysłowych.

Duży problem stanowi wyczerpująca się przepustowość dróg przy jednocześnie nasilającym się ruchu pojazdów, dekapitalizacja dróg spowodowana niskimi nakładami na ich utrzymanie i modernizację, mała ilość przepraw mostowych oraz brak obwodnic obszarów zurbanizowanych, co powoduje liczne kolizje ruchu tranzytowego i lokalnego. Taka sytuacja ma negatywny wpływ na stan bezpieczeństwa na drogach i relatywne „oddalenie się województwa” od głównych krajowych i europejskich ośrodków wzrostu poprzez wydłużenie czasu podróży. Pilnej modernizacji wymagają również regionalne i lokalne linie kolejowe.

W ramach tego priorytetu realizowane będą przede wszystkim działania mające na celu taką rozbudowę i modernizację systemu dróg zawartych w *Programie Rozwoju Infrastruktury Transportowej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 - 2013*, która zapewni spójność z krajowym i europejskim układem komunikacyjnym, a tym samym pozwoli na pełniejsze włączenie się regionu w procesy rozwojowe.

Dofinansowaniu podlegać będą kompleksowe rozwiązania spełniające co najmniej minimalne docelowe parametry techniczne określone w warunkach technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne oraz zdecydowanie poprawiające bezpieczeństwo ruchu pieszego i kołowego. Preferowane będą projekty o pozytywnym wpływie na rozwój społeczeństwa informatycznego poprzez stwarzanie warunków do rozbudowy sieci teleinformatycznych.

Postępujący w ostatnich latach w naszym kraju dynamiczny rozwój komunikacji lotniczej, związany w szczególności z rozszerzeniem działalności tzw. „tanich linii”, otwiera nowe możliwości powszechnie dostępnego i szybkiego podróżowania, stanowiąc jednocześnie szansę na rozwój turystyki w województwie. By region świętokrzyski mógł w pełni włączyć się w ten proces, konieczne jest powstanie wielofunkcyjnego portu lotniczego umożliwiającego całodobową obsługę na liniach krajowych i międzynarodowych krótkiego i średniego zasięgu.

Działania

1. Rozwój nowoczesnej infrastruktury komunikacyjnej o znaczeniu regionalnym,
2. Rozwój systemów lokalnej infrastruktury komunikacyjnej.

Cele priorytetu

- Lepsze połączenie systemu komunikacyjnego regionu z krajowymi i europejskimi korytarzami transportowymi,
- Poprawa powiązań komunikacyjnych pomiędzy stolicą regionu i ośrodkami powiatowymi a pozostałymi obszarami województwa,
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Spodziewane efekty

- Podniesienie atrakcyjności regionu dla lokowania inwestycji,
- Wzmocnienie powiązań regionalnych z krajowymi ośrodkami wzrostu,
- Wzmocnienie powiązań wewnątrzregionalnych oraz oddziaływania lokalnych ośrodków wzrostu,

Beneficjenci

Jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, związki i porozumienia jst., jednostki świadczące usługi publiczne na zlecenie jst., jednostki wybrane w drodze przetargu, świadczące usługi publiczne na zlecenie jst, inne podmioty zarządzające systemami infrastruktury transportowej.

Wskaźniki

Produkty

- Długość nowowybudowanych i zmodernizowanych dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych,
- Długość zmodernizowanej regionalnej sieci kolejowej.

Rezultaty

- Skrócenie czasu podróży drogami wojewódzkimi i powiatowymi i gminnymi,
- Wzrost dopuszczalnej prędkości na zmodernizowanych drogach,
- Skrócenie czasu podróży regionalnymi liniami kolejowymi.

Oddziaływanie

- Wzmocnienie powiązań regionalnych i sub-regionalnych ośrodków z krajowymi ośrodkami wzrostu,
- Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich poprzez poprawę wyposażenia w infrastrukturę komunikacyjną.

Finansowanie

30% wartości alokacji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przeznaczonej na finansowanie RPOWŚ

Priorytet 3. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej

Wprowadzenie

Zapóźnienia w poziomie wyposażenia infrastrukturalnego w województwie świętokrzyskim występują w każdym jego segmencie. W celu odwrócenia trwającego procesu peryferyzacji regionu należy skoncentrować wysiłki na szybkiej poprawie stanu ilościowego i jakościowego infrastruktury technicznej, w tym m.in. z zakresu ochrony środowiska i energetycznej.

Niedostateczna jakość i niewystarczający stan ilościowy elementów infrastruktury energetycznej powoduje częste awarie i stanowi barierę w tworzeniu nowych terenów inwestycyjnych.

Istotnym problemem pozostaje poprawa jakości i zwiększenie dostępności wody pitnej oraz ograniczenie ilości odprowadzanych do środowiska nieoczyszczonych ścieków komunalnych. Wciąż wiele miejscowości pozbawionych jest dostępu do sieci wodociągowej, zaś długość obecnie istniejących systemów kanalizacyjnych jest wysoce niezadowalająca, co stwarza zagrożenie skażenia środowiska przyrodniczego. Unowocześnienia wymagają stosowane systemy składowania i unieszkodliwiania odpadów oraz komunalne systemy grzewcze. Pilnego rozwiązania wymaga kwestia ochrony przeciwpowodziowej poprzez budowę i modernizację wałów oraz zbiorników retencyjnych, które mogą również być wykorzystywane gospodarczo np. do celów turystycznych.

Działania

1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej,
2. Rozwój systemów lokalnej infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej.

Cele priorytetu

- Poprawa dostępności mieszkańców do infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej,
- Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie systemów ekologicznych,
- Tworzenie warunków do włączenia obszarów zagrożonych marginalizacją w procesy rozwojowe,
- Rozwój i modernizacja infrastruktury związanej z rolnictwem.

Spodziewane efekty

- Podniesienie atrakcyjności regionu dla lokowania inwestycji,
- Podwyższenia jakości środowiska przyrodniczego,

- Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich poprzez poprawę wyposażenia w infrastrukturę ochrony środowiska i energetyczną.

Beneficjenci

Jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, związki i porozumienia jst; jednostki administracji rządowej w województwie; jednostki organizacyjne lasów państwowych; inne jednostki publiczne, jednostki świadczące usługi publiczne na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego, zakłady energetyczne, jednostki organizacyjne lasów państwowych.

Wskaźniki

Produkty

- Długość wybudowanej sieci wodociągowej,
- Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej,
- Długość zmodernizowanej i nowowybudowanej sieci energetycznej.

Rezultaty

- Liczba nowych przyłączy do sieci wodociągowej,
- Liczba nowych przyłączy do sieci kanalizacyjnej.

Oddziaływanie

- Poprawa dostępu do infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej, szczególnie na terenach wiejskich.

Finansowanie

18% wartości alokacji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przeznaczonej na finansowanie RPOWŚ

Priorytet 4. Wzrost jakości infrastruktury społecznej, oraz inwestycje w kulturę, sport i turystykę

Wprowadzenie

Wysoko rozwinięte regiony budują swoją przewagę konkurencyjną nie tylko poprzez wzrost atrakcyjności miejsc pracy, ale także tworząc mieszkańcom warunki do zaspokajania na określonym poziomie potrzeb wyższego rzędu, w tym dostępu do edukacji, dóbr kultury, zróżnicowanych możliwości wypoczynku i zagospodarowania czasu wolnego. Województwo świętokrzyskie to region o bogatych tradycjach historycznych i kulturowych (w tym także dziedzictwa wiejskiego i przemysłowego), posiadający obiekty o podstawowym znaczeniu dla kultury regionalnej, które mogłyby lepiej służyć różnorodnym działaniom kulturalnym i turystycznym. Wsparcie rozbudowy, modernizacji i adaptacji takich obiektów ułatwiłoby dostęp mieszkańców do kultury i zróżnicowanie oferty dla turystów, a jednocześnie aktywizowałoby region gospodarczo tworząc nowe miejsca pracy, generując nowe formy aktywności w sferze społecznej i przyczyniając się do zwiększenia atrakcyjności regionu dla potencjalnych inwestorów.

Województwo świętokrzyskie, mimo znacznego w ostatnich latach zwiększenia liczby wyższych uczelni, zwłaszcza prywatnych, zajmuje przedostatnie miejsce w kraju pod względem liczby studentów studiów dziennych. Wiąże się to z brakiem uczelni wyższej o statusie uniwersyteckim oraz brakiem niektórych kierunków kształcenia (prawo, medycyna, psychologia, socjologia itp.), co wywołuje migrację uzdolnionej młodzieży poza województwo. Rozwój uczelni publicznych warunkujący utworzenie uniwersytetu powinien stać się bezwzględnym priorytetem na najbliższe lata. Z drugiej zaś strony brakuje, zwłaszcza w uczelniach publicznych odpowiednio wyposażonej bazy obiektów akademickich (pomieszczeń dydaktycznych, laboratoriów, bibliotek, kampusów).

Stan infrastruktury placówek edukacyjnych niższego szczebla jest niezadowolający, szczególnie na terenach wiejskich, wpływając na powiększanie się dystansu w dostępie do edukacji pomiędzy bardziej rozwiniętymi regionami a Świętokrzyskim.

Pod względem infrastruktury służby zdrowia nasz region plasuje się na jednym z ostatnich miejsc w Polsce. Trudna sytuacja finansowa zdecydowanej większości placówek służby zdrowia na terenie regionu nie pozwala na samodzielne sfinansowanie koniecznych inwestycji, bez których nie jest możliwe podniesienie jakości opieki medycznej, jak również poprawa dostępności usług medycznych, zarówno podstawowych jak i specjalistycznych.

Działania

1. Wspieranie inwestycji kulturalnych, turystycznych i sportowych o znaczeniu regionalnym,
2. Podniesienie jakości usług publicznych poprzez inwestycje w infrastrukturę służby zdrowia i placówek edukacyjnych o znaczeniu regionalnym,
3. Rozwój infrastruktury społecznej o znaczeniu lokalnym.

Cele priorytetu

- Poprawa dostępności infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej,
- Doskonalenie regionalnej infrastruktury edukacyjnej,
- Tworzenie warunków dla rozwoju kultury, sportu i turystyki jako elementów tożsamości regionalnej i form aktywności społeczno-zawodowej ludności.

Spodziewane efekty

- Podniesienie atrakcyjności życia w regionie,
- Zwiększenie roli kultury i turystyki jako czynnika rozwoju regionu.

Beneficjenci

Samorząd Województwa, samorządy lokalne - powiatowe i gminne, lub działające w ich imieniu jednostki organizacyjne, związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego (gmin i powiatów), organizacje turystyczne działające non-profit, jednostki organizacyjne lasów państwowych, organizacje pozarządowe, w tym stowarzyszenia, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe, inne publiczne organizacje, w tym turystyczne, sportowe i kulturalne instytucje z sektora finansów publicznych, dla których organem założycielskim są jednostki administracji rządowej lub samorządowej

szkoły wyższe (publiczne oraz nie nastawione na osiągnięcie zysku); publiczne zakłady opieki zdrowotnej świadczące usługi w zakresie stacjonarnej i ambulatoryjnej specjalistycznej opieki medycznej oraz jednostki systemu ratownictwa medycznego

Wskaźniki

Produkty

- Liczba wspartych instytucji edukacyjnych,
- Liczba wspartych placówek ochrony zdrowia,
- Liczba placówek z zakresu kultury, sportu i turystyki, które uzyskały wsparcie.

Rezultaty

- Liczba łóżek w ambulatoryjnych placówkach ochrony zdrowia,
- Liczba uczniów przypadających na jedno pomieszczenie szkolne,
- Liczba lekarzy w ośrodkach zdrowia przypadających na 1000 osób,
- Liczba studentów uczelni w regionie,
- Liczba osób korzystających z oferty placówek kultury,
- Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury sportowej,
- Liczba punktów informacji turystycznej w regionie,
- Liczba nowych obiektów zabytkowych, historycznych, przemysłowych itp. zaadaptowanych na cele turystyczne.

Oddziaływanie

- Wzrost liczby osób z wyższym wykształceniem wśród ludności regionu,
- Poprawa dostępu mieszkańców regionu do wysokiej jakości opieki zdrowotnej,
- Zwiększenie roli kultury i turystyki jako czynnika rozwoju regionu.

Finansowanie

30% wartości alokacji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przeznaczonej na finansowanie RPOWŚ

Priorytet 5. Lokalne inicjatywy mające na celu poprawę warunków rozwoju przedsiębiorczości, tworzenie nowych miejsc pracy oraz wzrost jakości usług publicznych.

Wprowadzenie

Znaczne obszary województwa świętokrzyskiego zagrożone są procesem trwałej peryferyzacji i marginalizacji. Zjawisko to związane jest przede wszystkim z upadkiem zakładów produkcyjnych należących do tradycyjnych gałęzi przemysłu, zlokalizowanych najczęściej w miastach w północnej części regionu. Niekorzystne skutki transformacji gospodarczej szczególnie dotkliwe okazały się również dla sektora rolniczego i obszarów

wiejskich. Przejawem tych problemów jest utrzymujące się długotrwałe bezrobocie, wynikająca z niego bieda, wzrost przestępczości i inne patologie społeczne, odpływ osób wykształconych oraz opóźnienia w wyposażeniu w infrastrukturę. Roli czynnika aktywizującego rozwój tych obszarów nie spełniają małe miasta o niewystarczająco rozwiniętym potencjale. Gminy wiejskie o niskich dochodach własnych także mają ograniczone możliwości inwestycyjne.

W ramach niniejszego priorytetu skoncentrowane zostały przedsięwzięcia służące włączeniu obszarów wiejskich, małych miasteczek i obszarów marginalizowanych i w procesy rozwojowe.

Zapewnienie harmonijnego rozwoju regionu wymaga dobrze rozwiniętego regionalnego centrum - obszaru metropolitalnego - skupiającego szereg usług wyższego rzędu i charakteryzującego się dynamiką rozwoju gospodarczego wyższą niż średnia dla regionu. Rolą takiego ośrodka, w naturalny sposób utożsamianego ze stolicą województwa, jest stymulowanie procesów rozwojowych w całym regionie. W tym kontekście szczególną uwagę należy poświęcić zapobieżeniu zjawiska osłabienia obszarów otaczających ośrodek metropolitalny, objawiających się przede wszystkim odpływem wykwalifikowanych kadr oraz kapitału. Zapewnienie skutecznego pełnienia przez Kielce roli regionalnego ośrodka metropolitalnego wymaga podjęcia działań, koncentrujących się m.in. na: zapewnieniu otwartości i spójności komunikacyjnej z resztą obszaru województwa i poza nim, wspieraniu tworzenia kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych i osadniczych (również poprzez rewitalizację zmarginalizowanych części miasta), podniesienie jakości i dywersyfikację systemów transportu zbiorowego. W odniesieniu do poszczególnych części regionu część funkcji metropolitalnych pełnić powinny sub-regionalne ośrodki wzrostu (reprezentowane przez miasta powiatowe). Dla nich również przewidziano wsparcie w ramach tego priorytetu.

Działania

1. Wzmocnienie regionalnych i sub-regionalnych ośrodków wzrostu,
2. Rewitalizacja obszarów marginalizowanych.

Cele priorytetu

- Tworzenie warunków do włączenia obszarów zagrożonych marginalizacją w procesy rozwojowe,
- Przeciwdziałanie narastaniu wewnętrznych różnicowań w regionie pomiędzy regionalnymi i lokalnymi ośrodkami wzrostu a obszarami zagrożonymi degradacją,
- Rozwój infrastruktury lokalnej, tworzącej warunki do zwiększania inwestycji na obszarach wiejskich, obszarach podlegających restrukturyzacji oraz zdegradowanych miast i dzielnic miast, terenów przemysłowych i powojсковych.

Spodziewane efekty

- Podniesienie atrakcyjności regionu dla lokowania inwestycji,
- Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich,
- Wzmocnienie roli regionalnych i sub-regionalnych ośrodków wzrostu,
- Odnowa zabytkowych centrów zdegradowanych miast i dzielnic miast.

Beneficjenci

Jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, związki i porozumienia jednostek samorządu terytorialnego, jednostki świadczące usługi publiczne na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, kościoły i związki wyznaniowe, fundacje, inne organizacje pożytku publicznego), wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie mieszkaniowe.

Wskaźniki

Produkty

- Długość zmodernizowanych dróg i ulic na terenach rewitalizowanych,
- Długość wybudowanej i zmodernizowanej sieci wodociągowej na terenach rewitalizowanych,
- Liczba zmodernizowanych budynków na terenach rewitalizowanych.

Rezultaty

- Liczba nowych miejsc pracy powstała na terenach rewitalizowanych.

Oddziaływanie

- Włączenie terenów marginalizowanych do procesów rozwojowych.

Finansowanie

7% wartości alokacji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przeznaczonej na finansowanie RPOWŚ

Priorytet 6. Współpraca międzyregionalna

Cele priorytetu

Celem przyświecającym realizacji tego priorytetu jest rozwój współpracy z partnerami z innych regionów UE i krajów aspirujących do członkostwa w niej, mającej na celu wymianę doświadczeń i sprawdzonych rozwiązań w zakresie prowadzenia polityki rozwoju regionalnego, skutkującej wzrostem skuteczności prowadzenia tej polityki i podnoszeniem poziomu samorządności.

Działania

W ramach tego priorytetu nie wyodrębniono działań.

Beneficjenci

Jednostki samorządu terytorialnego

Finansowanie

1% wartości alokacji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przeznaczonej na finansowanie RPOWŚ

Priorytet 7. Pomoc techniczna

Wprowadzenie

Jednym z najistotniejszych warunków efektywnego wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego w okresie programowania 2007 – 2013 jest zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego. Rola Instytucji Zarządzającej Programem nakłada na Urząd Marszałkowski pełną odpowiedzialność za skuteczne i sprawne wdrażanie RPO. Sprostanie temu wyzwaniu możliwe jest tylko pod warunkiem wzmocnienia jednostek biorących udział w procesie absorpcji środków strukturalnych. Wzmocnienie to powinno mieć charakter przede wszystkim kadrowy. Bazując na okresie programowania 2004 – 2006 można uznać, że obecny potencjał kadrowy jednostek biorących udział we wdrażaniu ZPORR jest zdecydowanie niewystarczający w stosunku do potrzeb i wyzwań nowej perspektywy finansowej UE. Istnieje potrzeba zatrudnienia i przeszkolenia nowych pracowników, jak również zapewnienia im stanowisk pracy w pełni wyposażonych w sprzęt biurowy i informatyczny.

Kolejnym aspektem wymagającym wsparcia w ramach Pomocy Technicznej RPO jest polityka informacyjna i promocyjna. Działania informacyjne mają zapewnić odpowiedni „popyt” wśród beneficjentów na środki pomocowe UE, dostarczyć im pełne i wyczerpujące wskazówki, nt. sposobu aplikowania, procedur i przepisów obowiązujących w tym zakresie. Jednocześnie konieczne jest stworzenie sprawnego systemu wymiany informacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesu wdrażania RPO.

Realizacja działań promocyjnych upowszechnić ma wśród opinii publicznej rezultaty interwencji środków strukturalnych, ponadto ma służyć kształtowaniu pozytywnego wizerunku Wspólnot Europejskich i poprawiać stan wiedzy nt. instytucji unijnych.

Działania

1. Wsparcie procesu wdrażania,
2. Działania informacyjne i promocyjne.

Cele priorytetu

- Wzmocnienie potencjału administracyjnego jednostek uczestniczących we wdrażaniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013;
- Zapewnienie spójnych i skutecznych działań informacyjnych i promocyjnych dot. możliwości skorzystania ze środków pomocowych UE oraz upowszechniających rezultaty ich interwencji.

Spodziewane efekty

Zapewnienie sprawnej realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 - 2013

Beneficjenci

Jednostki uczestniczące w systemie wdrażania RPOWŚ 2007 – 2013

Finansowanie

4% wartości alokacji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przeznaczonej na finansowanie RPOWŚ

4. System realizacji RPOWŚ

Uwagi ogólne

Zarządzanie i wdrażanie Regionalnych Programów Operacyjnych jest regulowane przez Projekt Rozporządzenia Rady nr 2004/0163 (AVC) ustanawiający ogólne przepisy dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności. Niniejszy rozdział zawiera opis systemu wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego (RPO WŚ) zgodny z wymogami określonymi w art. 36 ust. 1 pkt g) oraz art. 57 w/w rozporządzenia.

I. Kompetencje instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 - 2013

Instytucja Koordynująca Regionalne Programy Operacyjne

Funkcję instytucji koordynującej regionalne programy operacyjne pełni Minister Rozwoju Regionalnego. Do głównych zadań instytucji koordynującej należy zapewnienie efektywności i prawidłowości wykorzystania środków finansowych w regionie, a w szczególności:

- nadzór nad zapewnieniem zgodności realizacji RPO WŚ z politykami krajowymi i unijnymi,
- zapewnienie i kontrola stosowania jednolitych systemów zarządzania, monitorowania, kontroli i oceny wszystkich regionalnych programów operacyjnych,
- negocjowanie z Komisją Europejską przy udziale przedstawicieli Instytucji Zarządzającej RPO WŚ zapisów w/w programu,
- przygotowanie wytycznych do formułowania kryteriów wyboru projektów,
- zapewnienie stosowania przez Instytucję Zarządzającą RPO WŚ wytycznych ws. kwalifikowalności wydatków oraz pomocy publicznej,
- monitorowanie postępu realizacji RPO WŚ i koordynacja opracowywania standardów prowadzenia oceny oraz działań w zakresie oceny prowadzonych w ramach programu,

- podejmowanie na wniosek Zarządów województw i w porozumieniu ze wszystkimi właściwymi resortami, decyzji dotyczących wykorzystania tzw. krajowej rezerwy na pokrycie nadzwyczajnych strat i nieprzewidzianych wydatków w ramach regionalnych programów operacyjnych.

Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013

Zgodnie z art. 59 Projektu Rozporządzenia Rady nr 2004/0163 (AVC) ustanawiającego ogólne przepisy dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności Instytucja Zarządzająca odpowiedzialna jest za skuteczność i prawidłowość zarządzania oraz wdrażania RPO.

Instytucją Zarządzającą RPO WŚ jest Zarząd Województwa Świętokrzyskiego.

Do głównych zadań Instytucji Zarządzającej RPO WŚ należy:

- przygotowanie RPO WŚ na lata 2007-2013,
- zapewnienie prowadzenia i stosowania rzetelnego systemu księgowego, sprawozdawczości finansowej oraz monitorowania,
- udział w negocjacjach RPO WŚ z Komisją Europejską,
- zapewnienie stosowania procedur monitorowania i raportowania nieprawidłowości oraz odzyskiwania kwot nienależnie wypłaconych,
- określenie i zapewnienie stosowania procedur zapewniających prawidłowość wydatkowania środków finansowych w ramach RPO,
- zapewnienie prawidłowości wyboru projektów do finansowania zgodnie z ustalonymi kryteriami oraz zapewnienie ich zgodności, przez cały okres wdrożeniowy, z odpowiednimi zasadami krajowymi i wspólnotowymi,
- zapewnienie weryfikacji dostarczenia współfinansowanych produktów i usług oraz tego, iż wydatki zadeklarowane przez beneficjentów zostały poniesione i są zgodne z zasadami wspólnotowymi i krajowymi,
- przewodniczenie Komitetowi Sterującemu - Monitorującemu RPO WŚ i zapewnienie mu wymaganych dokumentów, umożliwiających monitorowanie wdrażania RPO w świetle jego celów,
- zapewnienie istnienia systemu rejestrowania i przechowywania w formie elektronicznej szczegółowych rejestrów księgowych dla każdego projektu w ramach programu operacyjnego oraz gromadzenia danych wdrożeniowych niezbędnych dla zarządzania finansowego, monitoringu, weryfikacji, audytów i oceny,
- przygotowywanie oraz przekazywanie Komisji Europejskiej, zatwierdzonych przez Komitet Sterującemu - Monitorującemu RPO WŚ sprawozdań rocznych i końcowych na temat postępów realizacji,
- zapewnienie prowadzenia ewaluacji RPO zgodnie z normami UE,
- ustanowienie procedur dla zapewnienia, że wszystkie dokumenty związane z wydatkami i audytem, niezbędne do zapewnienia właściwej ścieżki audytu, są prawidłowo przechowywane,
- zagwarantowanie zgodności realizacji RPO WŚ z wymogami informowania i promocji,

- zapewnienie stosowania przez beneficjentów i inne organy zaangażowane we wdrażanie programu odrębnych systemów księgowania lub odpowiednich kodów księgowych dla wszystkich transakcji związanych z projektem,
- przygotowanie opisu systemu określającego w szczególności organizację i procedury obowiązujące instytucje zarządzające, pośredniczące, certyfikujące oraz audytowe,
- zapewnienie otrzymywania przez Instytucję Certyfikującą wszystkich niezbędnych informacji o procedurach i weryfikacjach prowadzonych w związku z wydatkami, dla potrzeb certyfikacji,
- przekazywanie Komisji Europejskiej informacji umożliwiających jej ocenę większych projektów,
- przekazywanie KE rocznej prognozy wydatków programu na bieżący i następny rok.

Instytucja Pośrednicząca

Zgodnie z art. 41 Projektu Rozporządzenia Rady nr 2004/0163 (AVC) Instytucja Zarządzająca RPO WŚ może powierzyć wdrażanie części programu operacyjnego jednej lub większej liczbie jednostek pośredniczących, które powinny zapewnić wdrożenie jednej lub większej liczby operacji zgodnie z postanowieniami umowy zawartej przez Instytucję Zarządzającą RPO WŚ i daną instytucją.

Zadania Instytucji Pośredniczącej obejmują w szczególności:

- zapewnienie, że wybór projektów do finansowania następuje zgodnie z kryteriami stosowanymi dla programu operacyjnego i że projekty te, przez cały okres ich realizacji, są zgodne z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi,
- weryfikację dostarczenia współfinansowanych produktów i usług oraz tego, że wydatki zadeklarowane przez beneficjentów zostały faktycznie poniesione i są zgodne z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi,
- zapewnienie istnienia systemu rejestrowania i przechowywania w formie elektronicznej szczegółowych rejestrów księgowych dla każdego projektu w ramach priorytetu oraz gromadzenia danych niezbędnych dla zarządzania finansowego, monitoringu, weryfikacji, audytów i oceny,
- zapewnienie stosowania przez beneficjentów oraz wszystkie instytucje zaangażowane w realizację priorytetu odrębnych systemów księgowania lub odpowiednich kodów księgowych dla wszystkich operacji finansowych związanych z projektem,
- przekazywanie instytucji certyfikującej wszystkich niezbędnych informacji o procedurach i weryfikacjach prowadzonych w związku z wydatkami, dla potrzeb certyfikacji,
- zapewnienie stosowania procedur monitorowania i raportowania nieprawidłowości oraz odzyskiwania kwot nienależnie wypłaconych,
- zapewnienie zgodności realizacji priorytetu z wymogami informowania i promocji.

Regionalny Komitet Sterujący - Monitorujący RPO WŚ

Do głównych zadań Komitetu należy:

- opiniowanie i rekomendowanie Instytucji Zarządzającej wyboru projektów w ramach poszczególnych priorytetów RPO WŚ,

- rozpatrywanie i zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów w ramach RPO WŚ oraz zatwierdzanie ewentualnych zmian tych kryteriów,
- okresowe badanie postępu w zakresie osiągnięcia szczegółowych celów określonych w programie, na podstawie dokumentów przedkładanych przez Instytucję Zarządzającą,
- analizowanie rezultatów realizacji RPO WŚ ,
- formułowanie propozycji przesunięć środków finansowych w ramach priorytetów i działań realizowanych w ramach programu,
- zapoznawanie się z rocznymi raportami z kontroli programu oraz z komentarzami KE do tego raportu,
- rozpatrywanie i zatwierdzanie przygotowanych przez Instytucję Zarządzającą raportów i sprawozdań,
- rozpatrywanie i zatwierdzanie zmian RPO WŚ,
- rozpatrywanie i zatwierdzanie planu działań informacyjnych i promocyjnych w ramach programu.

W celu właściwej oceny i wyboru złożonych wniosków Komitet może tworzyć grupy robocze, korzystać z opinii niezależnych ekspertów lub usług innych instytucji. Szczegółowy skład i tryb pracy oraz zasady działania zostaną określone przez Instytucję Zarządzającą RPO WŚ.

II. Ocena i wybór projektów

Ścieżka projektu od beneficjenta do podpisania umowy wygląda następująco:

1. Beneficjent przygotowuje projekt i składa go do Instytucji Pośredniczącej.
2. Projekt jest sprawdzany pod kątem formalnym.
3. Po dokonaniu oceny formalnej projekt jest sprawdzany pod kątem merytorycznym przez zespół niezależnych ekspertów.
4. Zespół ekspertów przygotowuje listę rankingową projektów, która następnie przedkładana jest pod obrady Regionalnego Komitetu Sterującego - Monitorującego (RKSM)
5. RKSM przygotowuje listę rankingową projektów pod względem zgodności ze Strategią i przekazuje rekomendację do Zarządu Województwa Świętokrzyskiego.
6. Na podstawie oceny merytorycznej oraz rekomendacji RKSM Zarząd Województwa Świętokrzyskiego dokonuje wyboru najlepszych projektów z listy projektów zaproponowanych przez Regionalny Komitet Sterujący - Monitorujący.
7. Po wyborze projektów Zarząd Województwa Świętokrzyskiego podpisuje umowy (w imieniu województwa) o dofinansowanie projektu.
8. Na polecenie Instytucji Zarządzającej Świętokrzyski Urząd Wojewódzki wypłaca beneficjentowi środki finansowe na realizację projektu.

III. Zarządzanie finansowe, certyfikacja, kontrola finansowa i audyt

Płatności

Projekt Rozporządzenia Rady nr 2004/0163 (AVC) ustanawiającego ogólne przepisy dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności nie przewiduje wskazywania przez państwo członkowskie Instytucji Płatniczej.

W ramach RPO WŚ płatności będą dokonywane przez Świętokrzyski Urząd Wojewódzki na polecenie Instytucji Zarządzającej RPO WŚ.

Jednostka Certyfikująca

Jednostką Certyfikującą dla RPO WŚ jest komórka przy ministrze właściwym ds. rozwoju regionalnego.

Do głównych zadań Jednostki Certyfikującej RPO WŚ zgodnie z postanowieniami Projektu Rozporządzenia Rady nr 2004/0163 (AVC) ustanawiającego ogólne przepisy dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności należy między innymi:

- przygotowywanie i przedkładanie Komisji poświadczonych deklaracji wydatków i wniosków o płatność,
- utrzymywanie dokumentacji księgowej wydatków zadeklarowanych Komisji w formie elektronicznej;

Instytucja Audytowa

Dla RPO WŚ funkcję Instytucji Audytowej pełni Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej. Jednostka ta odpowiedzialna jest za zapewnienie prawidłowej i efektywnej realizacji pogłębionej kontroli finansowej w całym systemie wdrażania funduszy strukturalnych, w szczególności poprzez:

- przygotowanie wytycznych i procedur dotyczących prowadzenia audytu i kontroli we wszystkich instytucjach odpowiedzialnych za realizację programów operacyjnych,
- sprawdzenie funkcjonowania systemu i stosowania procedur we wszystkich instytucjach zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych,
- przygotowanie ogólnej strategii audytu dla wszystkich programów operacyjnych,
- przygotowanie lub zlecenie przygotowania oceny zgodności, o której mowa w art. 70 Projektu Rozporządzenia Rady nr 2004/0163 (AVC) ustanawiającego ogólne przepisy dla EFRR, EFS i Funduszu Spójności.

Zadania Instytucji Audytowej obejmują:

- zapewnienie prowadzenia audytów w sposób zgodny z międzynarodowymi standardami kontroli,
- przygotowanie i przedstawienie Komisji, w terminie 9 miesięcy od zaaprobowania przez nią programu operacyjnego, strategii audytu,
- sporządzenie raportu dotyczącego zgodności systemu zarządzania i kontroli programu operacyjnego z założeniami określonymi w art. 57 do 61 Projektu Rozporządzenia Rady nr 2004/0163 (AVC) ustanawiającego ogólne przepisy dla EFRR, EFS i Funduszu Spójności (zgodnie z art. 70 pkt. 2 projektu rozporządzenia ogólnego),
- zapewnienie prowadzenia audytów projektów na stosownej próbie, w celu weryfikacji zgłaszanych wydatków,
- przygotowanie raportów rocznych oraz końcowego dla KE zawierających wyniki audytów oraz wnioski z kontroli,
- coroczne przygotowanie na podstawie kontroli i audytów opinii stwierdzającej, czy system zarządzania i kontroli daje uzasadnioną pewność, iż deklaracje wydatków przedkładane KE są poprawne i czy transakcje, których one dotyczą, są poprawne i zgodne z prawem,

- przedłożenie do KE deklaracji zamknięcia pomocy.

IV. Ocena (ewaluacja)

Prowadzone oceny mają na celu poprawę jakości, efektywności i spójności pomocy udzielanej w ramach RPO.

Za przeprowadzenie oceny RPO WŚ odpowiada Instytucja Zarządzająca RPO WŚ. Jej zadania obejmują głównie:

- opracowanie planu oceny obejmującego różne fazy realizacji programu,
- zapewnienie przeprowadzenia oceny szacunkowej – przed rozpoczęciem realizacji programu (ewaluacja ex-ante),
- zapewnienie przeprowadzenia ocen związanych z monitorowaniem realizacji programu, w szczególności w przypadku gdy monitorowanie wykazuje znaczące odstępstwa od początkowo określonych celów lub gdy zgłoszone są propozycje zmian w programie,
- współpracę z Komisją Europejską przy wykonywanych przez Komisję ocenach strategicznych,
- współpracę z Komisją Europejską przy ocenach związanych z monitorowaniem realizacji programu, wykonywanych z inicjatywy Komisji,
- współpracę z Komisją Europejską przy ocenie na zakończenie programu (ewaluacja ex-post).

Za koordynację działań z zakresu oceny oraz opracowanie standardów jej przeprowadzania odpowiedzialna jest Krajowa Jednostka Ewaluacji, powołana w strukturze Instytucji Zarządzającej NSRO.

5. Tabela finansowa

Zgodnie z zapisami *Procedur przygotowania programów operacyjnych na lata 2007 – 2013 w ramach NSRO*, opracowanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w projekcie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013 z całkowitej alokacji wydzielono 5-procentową rezerwę programową. Środki z rezerwy służyć mają np. (po dokonaniu oceny ex-ante programu oraz procesu konsultacji społecznych) wzmocnieniu priorytetów o najwyższym znaczeniu, jak również reagowaniu na problemy koniunkturalne. W toku prac nad końcową wersją programu operacyjnego zapisy w tabeli finansowej poddane będą dalszym modyfikacjom.

Elastyczne finansowanie (cross-financing)

W celu zapewnienia spójności działań wdrażanych w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego wprowadzono możliwość tzw. elastycznego finansowania (cross-financingu), polegającego na finansowaniu w ramach jednego funduszu przedsięwzięć, które leżą w obszarze interwencji drugiego funduszu. Zapis ten (na podstawie art. 33 § 2 projektu Rozporządzenia Rady, ustanawiającego ogólne zasady dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności) ma zastosowanie jedynie w przypadku, gdy jest to niezbędne dla pomyślnej realizacji projektu lub grupy projektów i jest bezpośrednio powiązane z projektem lub grupą projektów. Zastosowanie cross-financingu ograniczone jest do 10% całości

środków na poziomie priorytetu. Kwalifikowalność kosztów realizacji projektów wykorzystujących komplementarność następować będzie według zasad funduszu właściwego ze względu na pole interwencji.

Szacunkowa tabela finansowa dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 - 2013 w mln euro, według priorytetów z podziałem na lata.

Lata	ogółem	ogółem środki publiczne	środki publiczne (UE + współfinansowanie krajowe)	ogółem środki publiczne UE	Unia Europejska						Krajowy wkład publiczny					Prywatne	Priorytety i działania finansowane wyłącznie z krajowych środków publicznych
					NSRO	w tym			EFRROW	EFR	Programy Celu 1a NPF	Ogółem	Budżet państwa	Budżet jednostek samorządu terytorialnego	Inne		
						EFRR	ESF	FS									
1=2+16	2=3+17	3=4+12	4=5+9+10+11	5=6+7+8	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Priorytet I																	
2007	13,4	10,2	10,2	8,7	8,7	8,7	0,0	0,0	0,0	0,0		1,5	0,0	1,5	0,0	3,2	0,0
2008	14,0	10,7	10,7	9,1	9,1	9,1	0,0	0,0	0,0	0,0		1,6	0,0	1,6	0,0	3,3	0,0
2009	14,6	11,1	11,1	9,5	9,5	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0		1,7	0,0	1,7	0,0	3,4	0,0
2010	15,2	11,6	11,6	9,9	9,9	9,9	0,0	0,0	0,0	0,0		1,7	0,0	1,7	0,0	3,6	0,0
2011	15,7	12,0	12,0	10,2	10,2	10,2	0,0	0,0	0,0	0,0		1,8	0,0	1,8	0,0	3,7	0,0
2012	16,4	12,5	12,5	10,6	10,6	10,6	0,0	0,0	0,0	0,0		1,9	0,0	1,9	0,0	3,9	0,0
2013	17,0	13,0	13,0	11,0	11,0	11,0	0,0	0,0	0,0	0,0		2,0	0,0	1,9	0,0	4,0	0,0
2007-2013	106,2	81,2	81,2	69,0	69,0	69,0	0,0	0,0	0,0	0,0		12,2	0,0	12,2		25,0	0,0
Priorytet II																	
2007	30,7	30,7	30,7	26,1	26,1	26,1	0,0	0,0	0,0	0,0		4,6	0,0	4,6	0,0	0,0	0,0
2008	32,2	32,2	32,2	27,3	27,3	27,3	0,0	0,0	0,0	0,0		4,8	0,0	4,8	0,0	0,0	0,0
2009	33,4	33,4	33,4	28,4	28,4	28,4	0,0	0,0	0,0	0,0		5,0	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0
2010	34,8	34,8	34,8	29,6	29,6	29,6	0,0	0,0	0,0	0,0		5,2	0,0	5,2	0,0	0,0	0,0
2011	36,1	36,1	36,1	30,6	30,6	30,6	0,0	0,0	0,0	0,0		5,4	0,0	5,4	0,0	0,0	0,0
2012	37,5	37,5	37,5	31,9	31,9	31,9	0,0	0,0	0,0	0,0		5,6	0,0	5,6	0,0	0,0	0,0
2013	39,0	39,0	39,0	33,1	33,1	33,1	0,0	0,0	0,0	0,0		5,8	0,0	5,8	0,0	0,0	0,0
2007-2013	243,6	243,6	243,6	207,1	207,1	207,1	0,0	0,0	0,0	0,0		36,5	0,0	36,5		0,0	0,0
Priorytet III																	

2007	18,4	18,4	18,4	15,7	15,7	15,7	0,0	0,0	0,0	0,0		2,8	0,0	2,8	0,0	0,0	0,0
2008	19,3	19,3	19,3	16,4	16,4	16,4	0,0	0,0	0,0	0,0		2,9	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0
2009	20,0	20,0	20,0	17,0	17,0	17,0	0,0	0,0	0,0	0,0		3,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0
2010	20,9	20,9	20,9	17,8	17,8	17,8	0,0	0,0	0,0	0,0		3,1	0,0	3,1	0,0	0,0	0,0
2011	21,6	21,6	21,6	18,4	18,4	18,4	0,0	0,0	0,0	0,0		3,2	0,0	3,2	0,0	0,0	0,0
2012	22,5	22,5	22,5	19,1	19,1	19,1	0,0	0,0	0,0	0,0		3,4	0,0	3,4	0,0	0,0	0,0
2013	23,4	23,4	23,4	19,9	19,9	19,9	0,0	0,0	0,0	0,0		3,5	0,0	3,5	0,0	0,0	0,0
2007-2013	146,2	146,2	146,2	124,2	124,2	124,2	0,0	0,0	0,0	0,0		21,9	0,0	21,9	0,0	0,0	0,0
Priorytet IV																	
2007	30,7	30,7	30,7	26,1	26,1	26,1	0,0	0,0	0,0	0,0		4,6	0,0	4,6	0,0	0,0	0,0
2008	32,2	32,2	32,2	27,3	27,3	27,3	0,0	0,0	0,0	0,0		4,8	0,0	4,8	0,0	0,0	0,0
2009	33,4	33,4	33,4	28,4	28,4	28,4	0,0	0,0	0,0	0,0		5,0	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0
2010	34,8	34,8	34,8	29,6	29,6	29,6	0,0	0,0	0,0	0,0		5,2	0,0	5,2	0,0	0,0	0,0
2011	36,1	36,1	36,1	30,6	30,6	30,6	0,0	0,0	0,0	0,0		5,4	0,0	5,4	0,0	0,0	0,0
2012	37,5	37,5	37,5	31,9	31,9	31,9	0,0	0,0	0,0	0,0		5,6	0,0	5,6	0,0	0,0	0,0
2013	39,0	39,0	39,0	33,1	33,1	33,1	0,0	0,0	0,0	0,0		5,8	0,0	5,8	0,0	0,0	0,0
2007-2013	243,6	243,6	243,6	207,1	207,1	207,1	0,0	0,0	0,0	0,0		36,5		36,5	0,0	0,0	0,0
Priorytet V																	
2007	7,2	7,2	7,2	6,1	6,1	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0		1,1	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0
2008	7,5	7,5	7,5	6,4	6,4	6,4	0,0	0,0	0,0	0,0		1,1	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0
2009	7,8	7,8	7,8	6,6	6,6	6,6	0,0	0,0	0,0	0,0		1,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0
2010	8,1	8,1	8,1	6,9	6,9	6,9	0,0	0,0	0,0	0,0		1,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0
2011	8,4	8,4	8,4	7,2	7,2	7,2	0,0	0,0	0,0	0,0		1,3	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0
2012	8,8	8,8	8,8	7,4	7,4	7,4	0,0	0,0	0,0	0,0		1,3	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0
2013	9,1	9,1	9,1	7,7	7,7	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0		1,4	0,0	1,4	0,0	0,0	0,0
2007-2013	56,9	56,9	56,9	48,3	48,3	48,3	0,0	0,0	0,0	0,0		8,5		8,5	0,0	0,0	0,0
Priorytet VI																	
2007	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2008	1,1	1,1	1,1	0,9	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2009	1,1	1,1	1,1	0,9	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2010	1,2	1,2	1,2	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2011	1,2	1,2	1,2	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2012	1,3	1,3	1,3	1,1	1,1	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0

2013	1,3	1,3	1,3	1,1	1,1	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2007-2013	8,1	8,1	8,1	6,9	6,9	6,9	0,0	0,0	0,0	0,0		1,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0
Priorytet VII																	
2007	4,1	4,1	4,1	3,5	3,5	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0		0,6	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0
2008	4,3	4,3	4,3	3,6	3,6	3,6	0,0	0,0	0,0	0,0		0,6	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0
2009	4,4	4,4	4,4	3,8	3,8	3,8	0,0	0,0	0,0	0,0		0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
2010	4,6	4,6	4,6	3,9	3,9	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
2011	4,8	4,8	4,8	4,1	4,1	4,1	0,0	0,0	0,0	0,0		0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
2012	5,0	5,0	5,0	4,3	4,3	4,3	0,0	0,0	0,0	0,0		0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
2013	5,2	5,2	5,2	4,4	4,4	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0		0,8	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0
2007-2013	32,5	32,5	32,5	27,6	27,6	27,6	0,0	0,0	0,0	0,0		4,9	0,0	4,9	0,0	0,0	0,0
Koszty ogółem (bez rezerwy)																	
2007	105,5	102,3	102,3	87,0	87,0	87,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,4	0,0	15,3	0,0	3,2	0,0
2008	110,5	107,2	107,2	91,1	91,1	91,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	16,1	0,0	16,1	0,0	3,3	0,0
2009	114,7	111,3	111,3	94,6	94,6	94,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	16,7	0,0	16,7	0,0	3,4	0,0
2010	119,7	116,1	116,1	98,7	98,7	98,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	17,4	0,0	17,4	0,0	3,6	0,0
2011	123,9	120,2	120,2	102,2	102,2	102,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,0	0,0	18,0	0,0	3,7	0,0
2012	128,9	125,1	125,1	106,3	106,3	106,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,8	0,0	18,8	0,0	3,9	0,0
2013	133,9	129,9	129,9	110,4	110,4	110,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	19,5	0,0	19,5	0,0	4,0	0,0
2007-2013	837,1	812,1	812,1	690,2	690,2	690,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	121,8	0,0	121,8	0,0	25,0	0,0
Rezerwa programowa																	
						36,3											
Koszty ogółem z rezerwą																	
						726,57											

Szacunek płatności dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 - 2013 w mln euro, według priorytetów z podziałem na lata.

Programy Operacyjne	ogółem	ogółem środki publiczne	środki publiczne (UE + współfinansowanie krajowe)	ogółem środki publiczne UE	Unia Europejska						Krajowy wkład publiczny					Prywatne	Priorytety i działania finansowane wyłącznie z krajowych środków publicznych
					NSRO	w tym			EFRROW	EFR	Programy Celu 1a NPF	Ogółem	Budżet państwa	Budżet jednostek samorządu terytorialnego	Inne		
						EFRR	ESF	FS									
1=2+16	2=3+17	3=4+12	4=5+9+10+11	5=6+7+8	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Priorytet I																	
2007	1,3	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,3	0,0
2008	5,4	4,1	4,1	3,5	3,5	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0		0,6	0,0	0,6	0,0	1,3	0,0
2009	13,7	10,5	10,5	8,9	8,9	8,9	0,0	0,0	0,0	0,0		1,6	0,0	1,6	0,0	3,2	0,0
2010	14,3	10,9	10,9	9,3	9,3	9,3	0,0	0,0	0,0	0,0		1,6	0,0	1,6	0,0	3,4	0,0
2011	14,9	11,4	11,4	9,7	9,7	9,7	0,0	0,0	0,0	0,0		1,7	0,0	1,7	0,0	3,5	0,0
2012	15,5	11,8	11,8	10,0	10,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0		1,8	0,0	1,8	0,0	3,6	0,0
2013	16,0	12,3	12,3	10,4	10,4	10,4	0,0	0,0	0,0	0,0		1,8	0,0	1,8	0,0	3,8	0,0
2014	14,9	11,4	11,4	9,7	9,7	9,7	0,0	0,0	0,0	0,0		1,7	0,0	1,7	0,0	3,5	0,0
2015	10,2	7,8	7,8	6,6	6,6	6,6	0,0	0,0	0,0	0,0		1,2	0,0	1,2	0,0	2,4	0,0
2007-2015	106,2	81,2	81,2	69,0	69,0	69,0	0,0	0,0	0,0	0,0		30,5	0,0	12,2	0,0	25,0	0,0
Priorytet II																	
2007	3,1	3,1	3,1	2,6	2,6	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0		0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
2008	12,4	12,4	12,4	10,6	10,6	10,6	0,0	0,0	0,0	0,0		1,9	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0
2009	31,4	31,4	31,4	26,7	26,7	26,7	0,0	0,0	0,0	0,0		4,7	0,0	4,7	0,0	0,0	0,0
2010	32,8	32,8	32,8	27,9	27,9	27,9	0,0	0,0	0,0	0,0		4,9	0,0	4,9	0,0	0,0	0,0
2011	34,1	34,1	34,1	29,0	29,0	29,0	0,0	0,0	0,0	0,0		5,1	0,0	5,1	0,0	0,0	0,0
2012	35,5	35,5	35,5	30,1	30,1	30,1	0,0	0,0	0,0	0,0		5,3	0,0	5,3	0,0	0,0	0,0
2013	36,8	36,8	36,8	31,3	31,3	31,3	0,0	0,0	0,0	0,0		5,5	0,0	5,5	0,0	0,0	0,0
2014	34,2	34,2	34,2	29,1	29,1	29,1	0,0	0,0	0,0	0,0		5,1	0,0	5,1	0,0	0,0	0,0

2015	23,4	23,4	23,4	19,9	19,9	19,9	0,0	0,0	0,0	0,0	3,5	0,0	3,5	0,0	0,0	0,0
2007-2015	243,6	243,6	243,6	207,1	207,1	207,1	0,0	0,0	0,0	0,0	30,5	0,0	36,5	0,0	0,0	0,0
Priorytet III																
2007	1,8	1,8	1,8	1,6	1,6	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
2008	7,5	7,5	7,5	6,3	6,3	6,3	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0
2009	18,8	18,8	18,8	16,0	16,0	16,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,8	0,0	2,8	0,0	0,0	0,0
2010	19,7	19,7	19,7	16,7	16,7	16,7	0,0	0,0	0,0	0,0	3,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0
2011	20,4	20,4	20,4	17,4	17,4	17,4	0,0	0,0	0,0	0,0	3,1	0,0	3,1	0,0	0,0	0,0
2012	21,3	21,3	21,3	18,1	18,1	18,1	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2	0,0	3,2	0,0	0,0	0,0
2013	22,1	22,1	22,1	18,8	18,8	18,8	0,0	0,0	0,0	0,0	3,3	0,0	3,3	0,0	0,0	0,0
2014	20,5	20,5	20,5	17,4	17,4	17,4	0,0	0,0	0,0	0,0	3,1	0,0	3,1	0,0	0,0	0,0
2015	14,0	14,0	14,0	11,9	11,9	11,9	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0
2007-2015	146,2	146,2	146,2	124,2	124,2	124,2	0,0	0,0	0,0	0,0	15,8	0,0	21,9	0,0	0,0	0,0
Priorytet IV																
2007	3,1	3,1	3,1	2,6	2,6	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
2008	12,4	12,4	12,4	10,6	10,6	10,6	0,0	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0
2009	31,4	31,4	31,4	26,7	26,7	26,7	0,0	0,0	0,0	0,0	4,7	0,0	4,7	0,0	0,0	0,0
2010	32,8	32,8	32,8	27,9	27,9	27,9	0,0	0,0	0,0	0,0	4,9	0,0	4,9	0,0	0,0	0,0
2011	34,1	34,1	34,1	29,0	29,0	29,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,1	0,0	5,1	0,0	0,0	0,0
2012	35,5	35,5	35,5	30,1	30,1	30,1	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	0,0	5,3	0,0	0,0	0,0
2013	36,8	36,8	36,8	31,3	31,3	31,3	0,0	0,0	0,0	0,0	5,5	0,0	5,5	0,0	0,0	0,0
2014	34,2	34,2	34,2	29,1	29,1	29,1	0,0	0,0	0,0	0,0	5,1	0,0	5,1	0,0	0,0	0,0
2015	23,4	23,4	23,4	19,9	19,9	19,9	0,0	0,0	0,0	0,0	3,5	0,0	3,5	0,0	0,0	0,0
2007-2015	243,6	243,6	243,6	207,1	207,1	207,1	0,0	0,0	0,0	0,0	30,5	0,0	36,5	0,0	0,0	0,0
Priorytet V																
2007	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
2008	2,9	2,9	2,9	2,5	2,5	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0
2009	7,3	7,3	7,3	6,2	6,2	6,2	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0
2010	7,7	7,7	7,7	6,5	6,5	6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0
2011	8,0	8,0	8,0	6,8	6,8	6,8	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0
2012	8,3	8,3	8,3	7,0	7,0	7,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0
2013	8,6	8,6	8,6	7,3	7,3	7,3	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0
2014	8,0	8,0	8,0	6,8	6,8	6,8	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0
2015	5,5	5,5	5,5	4,6	4,6	4,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0

2007-2015	56,9	56,9	56,9	48,3	48,3	48,3	0,0	0,0	0,0	0,0		8,5	0,0	8,5	0,0	0,0	0,0
Priorytet VI																	
2007	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2008	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0		0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
2009	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2010	1,1	1,1	1,1	0,9	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2011	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2012	1,2	1,2	1,2	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2013	1,2	1,2	1,2	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2014	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2015	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0		0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
2007-2015	8,1	8,1	8,1	6,9	6,9	6,9	0,0	0,0	0,0	0,0		1,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0
Priorytet VII																	
2007	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0		0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
2008	1,7	1,7	1,7	1,4	1,4	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
2009	4,2	4,2	4,2	3,6	3,6	3,6	0,0	0,0	0,0	0,0		0,6	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0
2010	4,4	4,4	4,4	3,7	3,7	3,7	0,0	0,0	0,0	0,0		0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
2011	4,5	4,5	4,5	3,9	3,9	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
2012	4,7	4,7	4,7	4,0	4,0	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
2013	4,9	4,9	4,9	4,2	4,2	4,2	0,0	0,0	0,0	0,0		0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
2014	4,6	4,6	4,6	3,9	3,9	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
2015	3,1	3,1	3,1	2,7	2,7	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0		0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
2007-2015	32,5	32,5	32,5	27,6	27,6	27,6	0,0	0,0	0,0	0,0		4,9	0,0	4,9	0,0	0,0	0,0
RPO ogółem bez rezerwy																	
2007	10,5	10,2	10,2	8,7	8,7	8,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	0,0	1,5	0,0	0,3	0,0
2008	42,7	41,4	41,4	35,2	35,2	35,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,2	0,0	6,2	0,0	1,3	0,0
2009	107,9	104,7	104,7	89,0	89,0	89,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,7	0,0	15,7	0,0	3,2	0,0
2010	112,7	109,3	109,3	92,9	92,9	92,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	16,4	0,0	16,4	0,0	3,4	0,0
2011	117,1	113,6	113,6	96,6	96,6	96,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	17,0	0,0	17,0	0,0	3,5	0,0
2012	121,9	118,2	118,2	100,5	100,5	100,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	17,7	0,0	17,7	0,0	3,6	0,0
2013	126,4	122,6	122,6	104,2	104,2	104,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,4	0,0	18,4	0,0	3,8	0,0
2014	117,5	114,0	114,0	96,9	96,9	96,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	17,1	0,0	17,1	0,0	3,5	0,0
2015	80,4	78,0	78,0	66,3	66,3	66,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,7	0,0	11,7	0,0	2,4	0,0

2007-2015	837,1	812,1	812,1	690,2	690,2	690,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	121,8	0,0	121,8	0,0	25,0	0,0
Rezerwa programowa																	
						36,3											
RPO ogółem																	
						726,57											